د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف
لوی ریاست

رياضي

دویم ټولګی

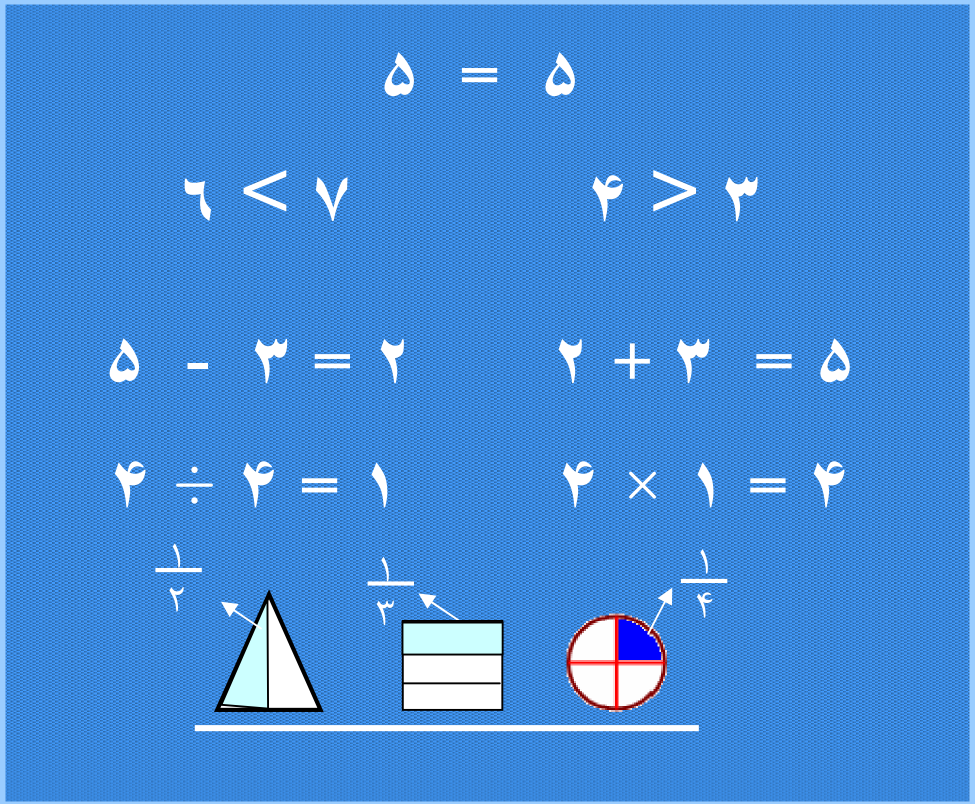

د چاپ کال: ۱۳۹٦ هـ . ش.

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منـــع
ده. له سرغړونکو سره قانوني چلند کیږي.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

ریاضي

دوهم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ . ش.

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمېټې

لیکوالان:

سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف ریاست د ریاضي د دیپارتمنت آمر.

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف ریاست د ریاضي د دیپارتمنت غړی.

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

پوهنې وزارت:

شاه آغاسي د ښوونکې د روزنې علمي غړی.

ژباړونکی: سرمؤلف نظام الدین.

محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، ادیتور.

د کابل ښار د پوهنې ریاست:

عبدالکریم د استقلال د لیسې استاد.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیټه:

۱– دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمیټه

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې رئیس
- دکتور محمد یوسف نیازي د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست سرپرست

کمپوز او ډیزاین: عنایت الله غفاری و سیدکاظم (کاظمی)

د چاپ د سمون چارې: د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو ریاست

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزير پيغام

د لوی خدای ﷻ ډېر شکر دی چې انسان يې په احسن تقويم کې پيدا او هغه ته يې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر ګاڼه يې سمبال کړ. ډېر درود دې وي د اسلام پر ګران پيغمبر حضرت محمد مصطفیﷺ چې د انسانيت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنايي پيغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختيا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهير کې يو مهم رکن بلل کيږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوږه په اوږه د ټولنې له اړتياوو سره سم تاليف کيږي. درسي کتابونه بايد د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل ديني او اخلاقي زده کړې د نوو ميتودونو له لارې زده کوونکو ته وليږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تاليف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زيار باسي چې په هيواد کې تعليمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هويت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معيارونو، نوو روزنيزو ميتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم چمتو کړي. د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړيږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پياوړی کړي. د خبرو اترو او پيرزوينې د فرهنګ دودول، د هيواد پالنې او د مينې او محبت د حس پياوړی کول، ښښنه او پيوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښايي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې يو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هيواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې يې جګړه خپله دنده ګرځولې، دوستانه هيله لرم د تعليمي نصاب په دقيق او مخلصانه تطبيق کې د هيواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنويت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هيواد د زده کړې د نظام بری د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شريفو خلکو، په تيره بيا له کورنيو او د زده کوونکو له درنو اولياوو څخه هيله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هيڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو ليکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرينو او د زده کوونکو له محترمو اولياوو څخه هيله کيږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړانديزونو او نيوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم چې له ټولو پوهو مولفينو او د پوهنې د وزارت له اداري او فني کارکوونکو څخه چې د دغه کتاب په چمتو کولو کې يې زيار ايستلی او له ټولو ملي او نړيوالو بنسټونو څخه چې د درسي کتابونو د چاپ او ويش په برخه کې يې مرسته کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پايه مهربانۍ له موږ سره د پوهنې د سپيڅلو ارمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سميع قريب مجيب.

د پوهنې وزير

دوکتور اسدالله حنيف بلخي

فهرست

ګڼه	عنوانونه	مخ
	لومړي فصل: له (۱–۱۰۰) پورې د عددونو شمیرل او ترتیب کول	
۱–	د عدد مفهوم	۱
۲–	متناوب شمېرل (دوه، دوه،پنځه، پنځه.. زیاتول)	۳
۳–	دعدد دمفهوم تمرین	۶
۴–	تر ۱۰۰ پورې د عددونو ترتیب او پرتله کول	۸
۵–	تر ۱۰۰ پورې د عددونو ترتیب	۱۰
۶–	د متناوب شمېرلو مشق او تمرین	۱۱
۷–	مخ کې، وروسته، منځ کې، زیات، لږ	۱۲
۸–	توصیفې یا ترتیبي عددونه	۱۴
	دوهم فصل: له (۱–۱۰۰) پورې د عددونو مقامي قیمت او عملیې	
۹–	د مقامي قیمت مفهوم	۱۵
۱۰–	د عددونو جمع او تفریق تر۹۹ پورې	۱۷
۱۱–	د جمعې په عملیې کې د بدلون (تبدیلی) قانون	۱۹
۱۲–	د جمعې د درېو جزو جمع کول	۲۳
۱۳–	تفریق	۲۵
۱۴–	تفریق عبارتي پوښتنې	۲۷
۱۵–	دجمعې اوتفریق ترمنځ اړیکې	۲۹
۱۶–	دجفت اوتاق ترمنځ اړیکې	۳۰
	درېیم فصل: د دوه رقمي عددونو جمع	
۱۷–	د یوه رقمي عدد جمع کول له دوه رقمي عددونو سره چې حاصل ولري	۳۵
۱۸–	ددوو، دوه رقمي عددونو جمع کول چې حاصل ولري	۳۷
۱۹–	دجمعې د درېو جز جمع کول چې حاصل ولري	۴۰
	ځلورم فصل: د دوه رقمي عددونو تفریق	
۲۰–	له دوه رقمي عدد څخه د یوه رقمي عدد تفریق کول چې په هغه کې پور (قرض) اخیستل دي	۴۴
۲۱–	له دوه رقمي عددونوڅخه ددوه رقمي عدد تفریق (د پور اخستلو په صورت کې)	۴۶
۲۲–	د جمعې او تفریق د عملیو آزمویل د یوبل په واسطه	۵۱
۲۳–	د تفریق د عملیې آزموینه	۵۲
۲۴–	د عددونو جمع کول د چوت په واسطه	۵۳
۲۵–	د عددونو تفریق د چوت په واسطه	۵۵
	پنځم فصل: له (۱۰۰–۱۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	
۲۶–	له (۱۰۰–۱۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۵۷
۲۷–	لس ګوني (لسیز) اوسلګوني (سلیز)	۵۸
۲۸–	سلیز، لسیز او یویز	۶۰
۲۹–	تر ۱۰۰۰ پورې د عددونو مقامي ارزښت	۶۳

۳۰- مخ کې، وروسته، منځ کې ۶۷
۳۱- د عددونو پرتله.. ۶۸
۳۲- د عددونو ترتیب نظر په مقامي ارزښت سره ۶۹

شپږم فصل : د درې رقمي عددونو جمع اوتفریق

۳۳- د څو سل ګونو جمع کول ۷۲
۳۴- د یوه درې رقمي عدد جمع کول له یوه درې رقمي عدد سره چې د یویز اوسلیز رقمونه یې صفر وي ۷۴
۳۵- د درې رقمي عددونو جمع کول.. ۷۵
۳۶- د درې رقمي عددونو جمع کول چې حاصل ولري.......................... ۷۷
۳۷- د درې رقمي عددونو تفریق د قرض(پور) اخستلوپرته ۸۰
۳۸- د درې رقمي عددونو تفریق په پور(قرض) اخستلو سره ۸۱
۳۹- د یوه درې رقمي عدد تفریق د یوه درې رقمي عدد څخه چې یویز او لسیز یې صفر وي ۸۴

اووم فصل: د عددونو د ضرب او ویش عملیې

۴۰- د هغو عددونو جمع کول چې مساوي اجزاوي ولري (تکراري جمع)............ ۸۹
۴۱- د ضرب نښې ۹۱
۴۲- د کارتونو جوړول.. ۹۴
۴۳- په ضرب کې د بدلون خاصیت ۹۶
۴۴- په عمودي شکل ضرب کول ۹۸
۴۵- د عبارتي پوښتنو په حل کې د ضرب د عملیې کارول........................ ۱۰۰
۴۶- د شکلونو څخه په کار اخیستلو سره د ضرب ښوونه ۱۰۱
۴۷- د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عدد کې................................ ۱۰۴
۴۸- د شکلونو په کار اخیستلو سره د ضرب ښوونه.................................. ۱۰۷
۴۹- د ضرب په عملیه کې د (۰) صفر خاصیت ۱۰۸
۵۰- د ګروپونو جوړول ۱۰۹
۵۱- د مساوي ګروپونو جوړول... ۱۱۱
۵۲- وېش.. ۱۱۳
۵۳- د ضرب او وېش ترمنځ اړیکې (رابطه)... ۱۲۰
۵۴- د یوه عدد وېشل په خپل عدد باندې... ۱۲۱
۵۵- د یوه عدد وېشل په (۱) باندې ۱۲۲

اتم فصل: د اندازه کولو واحدونه

۵۶- غیر معیاري واحدونه ۱۲۳
۵۷- معیاري واحدونه (متر، سانتي متر او ملي متر)..................................... ۱۲۴
۵۸- د ټوټه خطونو د اوږدوالي اندازه کول د خط کش په واسطه........................ ۱۲۶

نهم فصل: هندسه

۵۹- د هندسي شکلونو پېژندنه... ۱۲۸

لسم فصل: د کسر پېژندل په عملي توګه

۶۰- په هندسي شکلونو کې کسر ۱۳۳
۶۱- د یوې کسري برخې ښوونه ۱۳۶

لومړی فصل

له (۱–۱۰۰) پورې د عددونو شمېرل او ترتیب کول

لومړی لوست

د عدد مفهوم

هدف: د عددونو د شمېرلو، لوستلو اولیکلو تقویت.

۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
صفر	یو	دوه	دري	څلور	پنځه	شپږ	اووه	اته	نه	لس

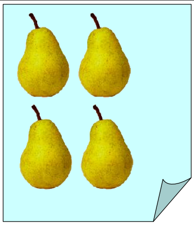
____

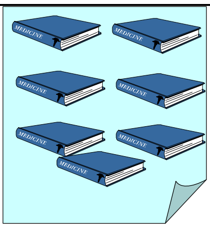
____

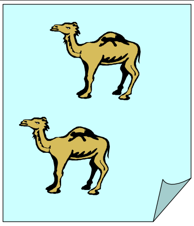
____

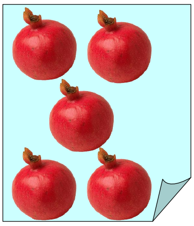
____

په لاندې هرچوکاټ کې څو شکلونه دي؟

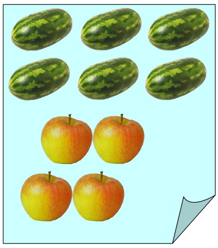

هندواني ________
مني ________

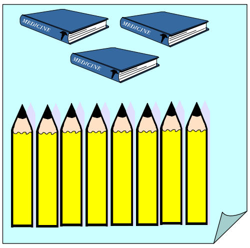

کتابونه ________
پنسلونه ________

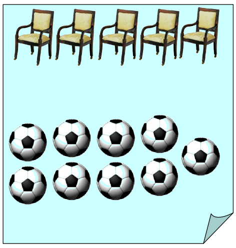

څوکۍ ګاني ________
توپونه ________

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱– کوم ډول میوه زیاته ده؟ هندواني مني.

۲–کوم یو یې لږ دي؟ پنسلونه توپونه.

۳– کوم یو یې ډېر زیات دي؟ څوکۍ ګاني کتابونه مني

۴– کوم یو یې ډېر زیات دي؟ کتابونه څوکۍ ګاني پنسلونه

۵– ستاسو په ټولګي کې څوتنه نجونې دي؟ ____________

۶– ستاسو په ټولګي کې څو تنه هلکان دي؟ ____________

۷– کوم یو یې د هغو څخه لږ شمېر لري؟ نجونې هلکان

کورنۍ دنده:

۱– د لاندې چوکاټ په سپینه برخه کې د رسم شوو شکلونو په ډول لږ شکلونه پـــه خپلـــو کتابچو کې رسم کړئ او ووایاست چې ټول څو شکلونه دي؟

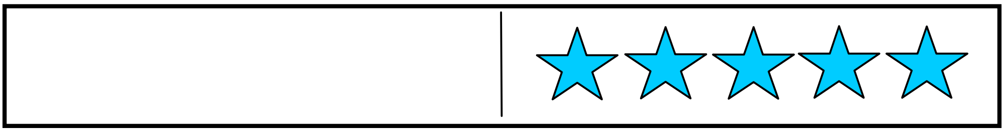

۲– د چوکاټ په سپینه برخه کې د درکړل شوو شکلونو څخه زیات شمېر رسم کړئ اوهغـــه ټول حساب کړئ او شمېر یې ویې لیکئ.

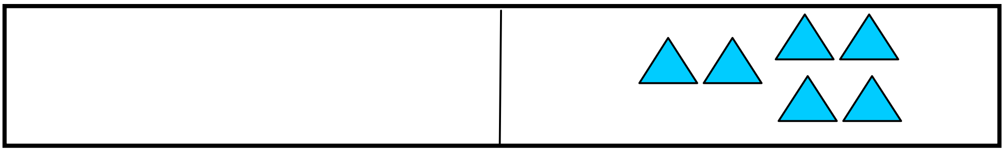

۳– د چوکاټ په سپینه برخه کې د درکړل شوو شکلونو سره مساوي شمېر شکلونه په خپلـــو کتابچو کې رسم کړئ. ټول حساب او ولیکئ.

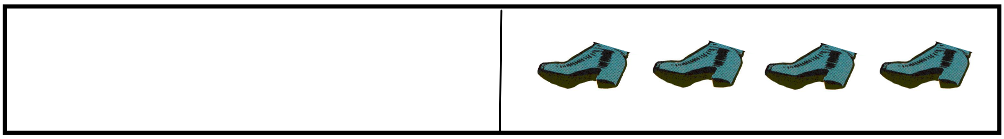

۴– د خپلې خوښې یو شکل چې له ٦ څخه زیات خو له ۱۰ څخه لږ وي په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

دوهم لوست

متناوب شمېرل (دوه، دوه، پنځه، پنځه.... زیاتول)

هدف: په دې لوست کې زده کوونکي باید متناوب شمېرل زده کړي.

۱- د خپلو ټولګیوالو له سترګو څخه په کار اخیستوسره ۲،۲ زیات کړئ او عددونه یې ولیکئ.

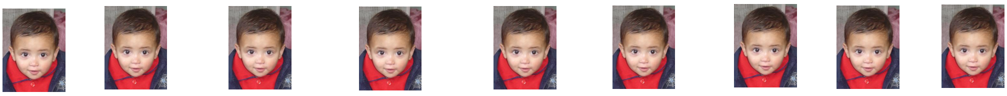

۲ ۴ ۶ ___ ___ ___ ___ ___ ___

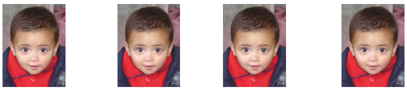

ټولې ___ سترګې ___ ___ ___ ___

څو ګوتې؟

۲- د خپلو ټولګیوالو لاس ګوتو د ۵ په زیاتولو سره عددونه په لاس راوړئ او ویې لیکئ.

ټولې... ګوتې

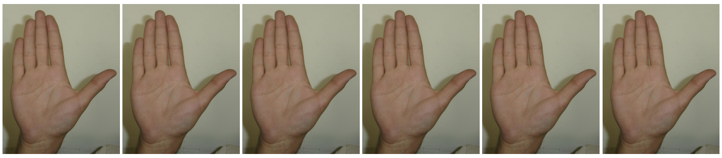

۵ ۱۰ ۱۵ ___ ___ ___

له ښي خوا څخه کيڼ لوري ته کوم عددونه چې پاتې دي پـــه تـــشو ځايونوکې يې وليکئ.

۱- ۲، ___، ___، ۵، ٦

۲- ۰، ___، ۲، ___، ۴

۳- ۴، ۵، __، ۷، ____

۴- ۲، ۴، __، __، ۱۰

۵- ۱، ۳، __، ۷، ____

٦- ۰، ۳،__، ____

له کيڼې خواڅخه ښي لوري ته تش ځايونه د مناسبو عددونو په واسطه ډک کړئ.

۱. ۵، ۴، __،۲، __،

۲. ۱۰، ۹، ۸، __، __، __، ____،۴

۳. ٦، ۵، ____، ۳، __

۴. ۱۲، ۱۰، ____، ٦، ____، ۲

۵. ۱۱، ۹، __،۵، ____،۱

٦. ۱۰، ۷، ۴، ____، __

کورنۍ دنده:

۱- لاندې جدول خپلو کتابچوته نقل او د حل شوي مثال نه په کار اخیستو ســـره پوښتنه حل او رنگ کړئ.

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰
۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰
۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰
۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰
۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰
۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰
۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰
۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰

دريم لوست

هدف: د عدد د مفهوم تمرين.

د هرليک بني خواته يو عدد ليکل شوی دی د هغه په شمېر دايـــرې رنگه کړئ او د هغو دايرو شمېر چې رنگ شوې نه دي کيڼې خواتـــه وليکئ د حل شوي مثال څخه کار واخلئ.

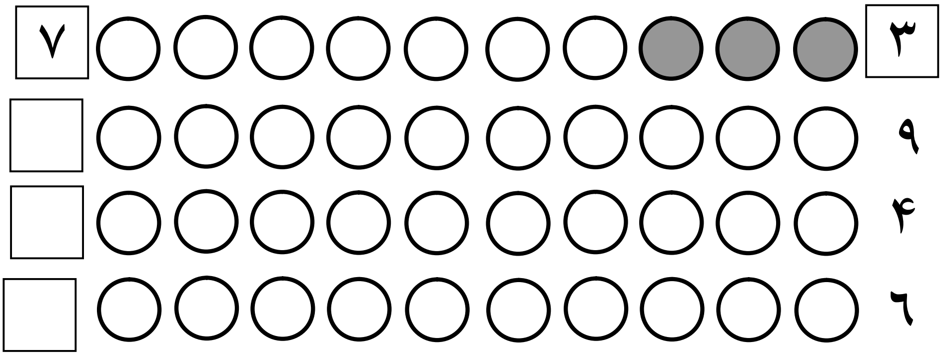

د هرې کرښې بنې خواته يو عدد ليکل شوی دی د هغه په شمېر شکلونه رنگه کړئ د شکل نوم واخلئ او د هغو شکلونو شمېر چې رنگ شوي نـــه دي کيڼې خواته وليکئ. د حل شوي مثال څخه کار واخلئ.

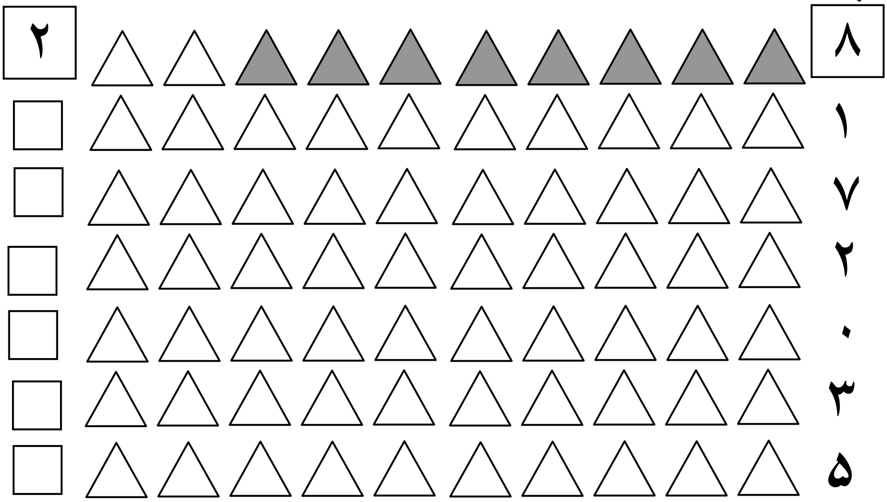

کورنۍ دنده:

د شیانو څخه د لس گونو گروپونو جوړول شمېرل آسانه کـــوي او دا یو ډول تفریح ده.

له شیانو څخه لس گونه گروپونه جلا اوکړئ ورڅخه تاو کړئ، تش ځایونه ډک کړئ او پوښتنو ته ځواب ووایاست.

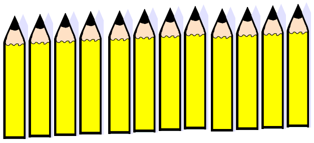

____ لسیز او ____ یویز ____ کیږي

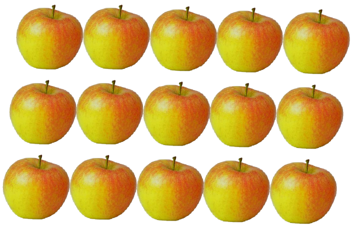

____ لسیز او____ یویز ____ کیږي

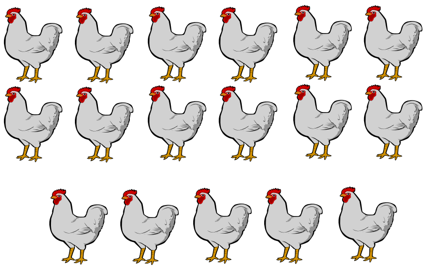

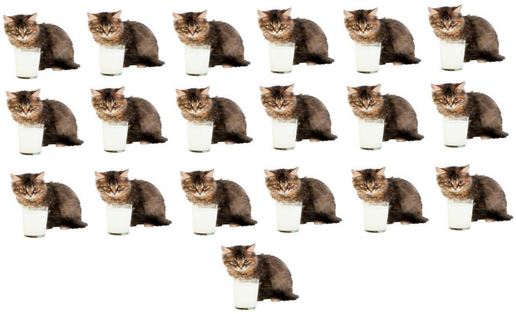

☐ لسیز د چرگانو او ____ نور ټول ____ چرگان کیږي.

☐ لسیز د پیشوگانو او ____ نور ټول ______ پیشوگان کیږي.

کوم گروپ زیات دی   چرگان که   پیشوگانې

څومره زیات دي؟ ________

څلورم لوست

تر ۱۰۰ پورې د عددونو ترتیب او پرتله کول

هدف: زده کوونکی ډير او لږ عددونه وپيژني او د هغو له مخې دې ترتيب(پرله پسي توب)وکولاي شي.

شکلونو ته وګورئ د هغو د هريوه د شيانو شمېر په خپلو کتابچو کې وليکئ او هر هغه عدد چې له ۱۴ څخه کوچني دی تر شاوخوا يې يوه مربع رسم کړئ.

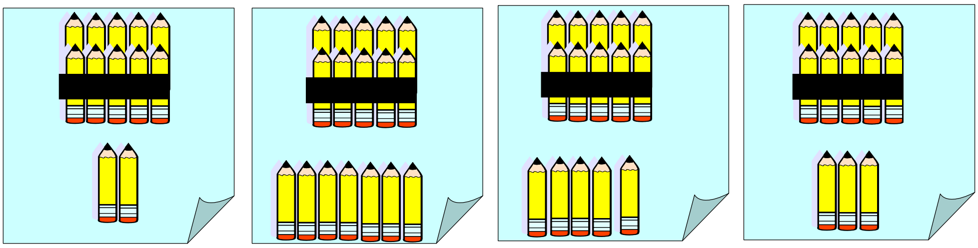

________ ________ ________ ________

شکلونوته وګورئ د هغو د هر يوه د شيانو شمېر په خپلو کتابچو کې وليکئ او هر هغه عدد چې له ۱۵ څخه زيات دی دايره ترې تاوه کړئ.

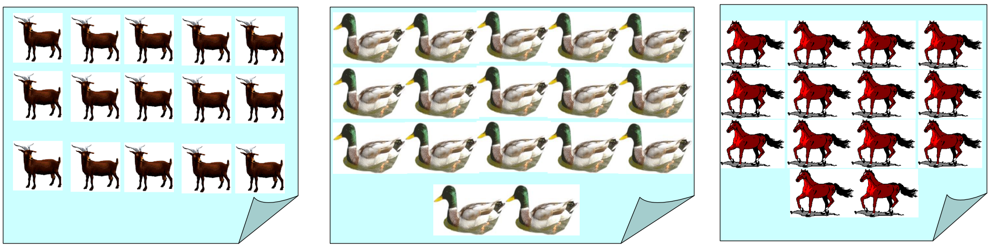

________ ________ ________

له آسونوڅخه څومره هيلۍ زياتې دي؟ ______

له هيليو څخه څومره وزې کمې دي؟ _____

کوم يو يې زيات دي وزې که آسونه، څومره؟

د زده کوونکو فعالیت:

په خپل گروپ کې کار وکړئ هر گروپ یا ډلې ته دعدد یو شمېر کارتونه چې له صفر څخه تر ۲۰ پورې ور باندې لیکل شوې دې ورکول کیږي.

۱- په وار سره کار وکړئ.

۲- هر زده کوونکی دې له کڅوړې څخه یو کارت راوباسي.

۳- زده کوونکي دې عددونه له ډېرو لږو څخه د لوی عدد پورې ترتیب کړي.

۴- د هر دور عدد په جدول کې (یاد داښت) کړئ.

د عددونو کارتونه

لومړی دور					
دوهم دور					
درېیم دور					

خپل جدول ته وگورئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ.

۱- په هره دوره کې له ۱۳ څخه څو عددونه لوی دي؟

۲- د ټولو هغو عددونو نه چې له ۱۱څخه کوچني دي کرښه تاوکړئ.

۳- ټول هغه عددونه چې له ۱٦ څخه لوی دي ورڅخه یوه مربع تاوه کړئ.

۴- آیا ټول عددونه له ۱٦ څخه لږ دي؟

۵- له ۱٦ څخه زیات او لږ عددونه په جلاء جلاء توگه ولیکئ.

پنځم لوست

تر ۱۰۰ پورې د عددونو ترتیب

هدف: زده کوونکي عددونه دمقامي قیمت په درلودلو سره په پرله پسي توګه ترتیب کړای شي.

عددونه چې په جدول کې لیکل شوي نه دي تر ۱۰۰ پورې بشپړ کړئ.

۱	۲						۸		
			۱۴		۱۶				
	۲۲								۳۰
		۳۳				۳۷			
						۴۷		۴۹	
		۵۳		۵۵					
	۶۲							۶۹	
			۷۴	۷۵					
۸۱					۸۶				
							۹۸		۱۰۰

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

۱. کوم عدد له ۳۵ څخه دیوه په اندازه زیات دی؟ ______

کوم عدد له ۳۵ څخه د یوه په اندازه لږ دی؟ ______

۲. کوم عدد له ۲۷ څخه د دوو په اندازه زیات دی؟ ______

کوم عدد له ۲۷ څخه د دوو په اندازه لږ دی؟ ______

۳. کوم عدد له ۵۰ څخه د لسو واحدو په اندازه زیات دی؟ ______

کوم عدد له ۵۰ څخه د لسو واحدو په اندازه لږ دی؟ ______

۴. کوم عدد له ۷۰ څخه د شلو واحدو په اندازه زیات دی؟ ______

کوم عدد له ۷۰ څخه د شلو واحدو په اندازه لږ دی؟ ______

۵. په تشو ځایونو کې د (< یا >) مناسبه نښه ولیکئ.

۹۳ (>) ۹۷   ۴۷ ( ) ۳۵   ۲۳ ( ) ۷۷   ۶۸ ( ) ۸۲

شپږم لوست

د متناوب شمېرلو مشق او تمرين

هدف: زده کوونکي په آساني سره وکولای شي د دوه، دوه، درې، درې عددونه زيات کړي او د يوه، يوه عددونو په زياتولو بسنه ونکړي.

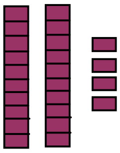

۲۴

۲۴ له ۲۵ څخه مخ کې راځي

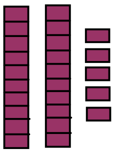

۲۵

۲۵ د ۲۴ او ۲۶ په منځ کې راځي

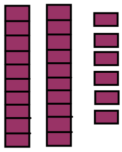

۲۶

۲۶ د ۲۵ څخه وروسته راځي

په ګروپي ډول کاروکړئ او د کوچنيو ډبرو په شميرولو سره خالي ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۱– ~~۳۰~~، ۳۱، ۳۲　　۶۵، ۶۶ ______　　______، ۱۳، ۱۴

۲– ______، ۴۶، ۴۷　　۷۱، ______، ۷۳　　۸۳، ۸۴، ______

۳– ۹۶، ۹۷، ______　　______، ۲۸، ۲۹　　۵۸، ۵۹، ______

کوچنۍ ډبرې وکاروئ د خپل فعاليت کوونکو سره ګډ کار وکړئ. متناوب شمېرل دکوچنۍ ډبرو په اينبودلو کار وکړئ. تر سلو پورې عددونه په جدول کې وليکئ. د هر عدد لپاره چې تاسو يې شمېرئ مشق او تمرين سرته ورسوئ. د مثال په توګه تاسو په جګ غږ سره ووایاست (۲، ۴، ۶، ۸...) او کوچنۍ ډبرې په عددونو باندې يعني په (۲، ۴، ۶، ۸...) کېږدی د خپل فعاليت ګډون کوونکي ارزيابي کړئ. د۳، ۴، ۵ او نورو په زياتولو سره د متناوب شمېر عددونو فعاليت تکرار او سرته ورسوئ.

فعاليت: د لاندې لارښود په کارولو سره غوښتل شوی عدد پيداکړئ.

۱–لارښوونه: غوښتل شوی عدد د ۱۰۰ او ۸۰ په منځ کې دی.

۲–لارښوونه: غوښتل شوی عدد يوله لاندې عددونو څخه دی.

۱۳، ۳۰، ۲۳، ۸۰، ۸۳، ۶۷، ۵۲

۳–لارښوونه: غوښتل شوی عدد له ۵۵ څخه لږ کم دی.

۴–لارښوونه: کوم وخت چې تاسو له صفر (۰) څخه پيل کوئ د لس، لس په زياتولو سره د غوښتل شوي عدد نوم اخلئ. غوښتل شوي عدد له ______ څخه عبارت دی.

اووم لوست

مخ کې، وروسته، منځ کې، زيات، لږ

هدف: په دې لوست کې زده کوونکي د يوه عدد مخ کې او وروسته عددونه وپيژني.

د ۵ کتارونو کتابونو رسم چې د ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱ او ۲۲
عددونه د هغو کتارونه راښيي. ... ...
۱۹ د ۲۰ څخه مخ کې راځي. ... ...
۱۹ د ۱۸ او ۲۰ په منځ کې دی. ... ...
۱۹ د ۱۸ څخه وروسته راځي. ... ...
۱۹ له ۱۸ څخه زيات دی. ... ...
۱۹ له ۱۸ څخه لږ دی.

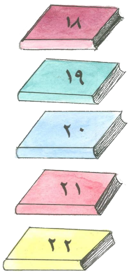

لمړی فعاليت

جوړه جوړه کار وکړئ پوښتنوته ځواب وواياست.

۱. هغه عدد وليکئ چې مخ کې راځي.

۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴

۵۱ ۵۰ ۴۹ ____

۲. هغه عدد وليکئ چې وروسته راځي.

____ ۸۷ ۸۶ ۸۵

____ ۵۳ ۵۲ ۵۱

۳. هغه عدد وليکئ چې په منځ کې راځي.

۱۸ ۱۹ ____ ۲۱

۶۲ ____ ۶۴ ۶۵

د لاندې ترتيب شوو عددونو په اړه په پورتني چوکاټ کې دکارول شوو مثالونو نه په ګټې اخيستو سره خبرې اترې وکړئ.

۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷

لاندې عددي خط په نظر کې ونیسئ او هرې پوښتنې ته ځواب ووایاست:

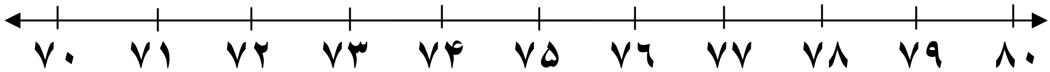

۱.هغه عدد چې له ۷۲ څخه مخ کې دی ترې لاندې خط وکاږئ.

۲. له هغه عدد نه دایره راتاو کړئ چې له ۷۹ څخه وروسته دی.

۳. دهغه عدد له شاوخوا نه خط تاوکړئ چې د ۷۴ او ۷۵ په منځ کې دی.

۴.په ټولو هغو عددونو باندې د (×) نښه کېږدی چې د ۷۵ او۸۰ په منځ کې دی.

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. له ۴۶ څخه مخ کې کوم یو عدد دی؟

۲. کوم یو عدد د ۳۷ او ۳۹ په منځ کې دی؟

۳. هغه عدد چې له ۵۵ څخه وروسته راځي کوم دی؟

۴.کوم عدد د یوه په اندازه له ۹۴ څخه مخ کې دی؟

دریم فعالیت: ښوونکی دې یو عدد په دړه باندې ولیکي او د (مخ کې)، (وروسته)، (منځ کې)، (زیات)، او (لږ) په ډول کلمې وکاروي،ترڅو چې وکولای شي دعددونو په هکله خبرې وکړي.

کورنۍ دنده: لاندې معما حل کړئ.

۱. زه د ۳۸ او ۴۲ په منځ کې یم.

زه درې لسیزې لرم.

زه څوم نمره یم؟ ـــــــ

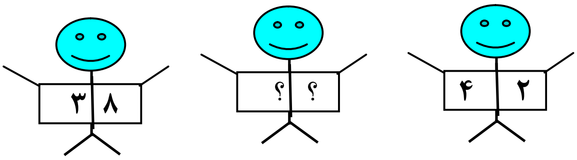

۲. له خپله ځانه یوه عددي معما جوړه کړئ چې سبا ته هغه وښایاست.

اتم لوست

توصیفي(ترتیبي) عددونه

هدف: زده کوونکي دې پوه شي چې لومړی دوهم، دریم... د یوه شي مقام او منزلت رابښيئ.

تر ۱۰ پورې ترتیبي عددونه استعمالوو ترڅو د شیانو حالت او مقام څرګند کړي.

اول

دوهم

دریم

ثلورم

پنځم

شپږم

اووم

اتم

نهم

لسم

که چېرې یوه بله خزنده ورسره جمع کړئ خزنده به په کوم مقام کې وي؟

۱ . پنځم موټر په سره رنګ، رنګ کړئ.
۲.نهم موټر ته شین رنګ ورکړئ.
۳.شپږم موټر ته زیړ رنګ ورکړئ.
۴.دوهم موټر ته ارغواني رنګ ورکړئ.
۵.اووم موټر ته نصواري رنګ ورکړئ.
۶.دریم موټر ته آبي رنګ ورکړئ.
۷. د شپږم موټر مخې ته څو موټرونه دي؟
۸.د ثلورم موټر نه مخکې څو موټرونه دي؟
۹.د پنځم موټر څخه وروسته څو موټرونه دي؟
۱۰.د اتم موټر شاته څو موټرونه دي؟

دوهم فصل

له (۱–۱۰۰) پورې د عددونو مقامي قيمت او عمليې

نهم لوست

د مقامي قيمت مفهوم

هدف: زده کوونکې باید په مرتبو کې درقم په ارزښت پوه شي.

له لاندې شکلونو څخه د لسیزو بنډلونه جلاء کړئ او د هغو بنډلونو ترشاوخوا خط وکاږئ بیا اړوند عددونه د جدول د یویزو او لسیزو په خانو کې ولیکئ. د مثال څخه پیروي وکړئ.

لسیز	یویز
۲	۴

پورته حل شوی مثال په پام کې ونیسئ توپونه وشمیرئ، په خپلو کتابچو کې د لسیز اویویز جدول رسم کړئ او اړونده عدد یې لیکئ.

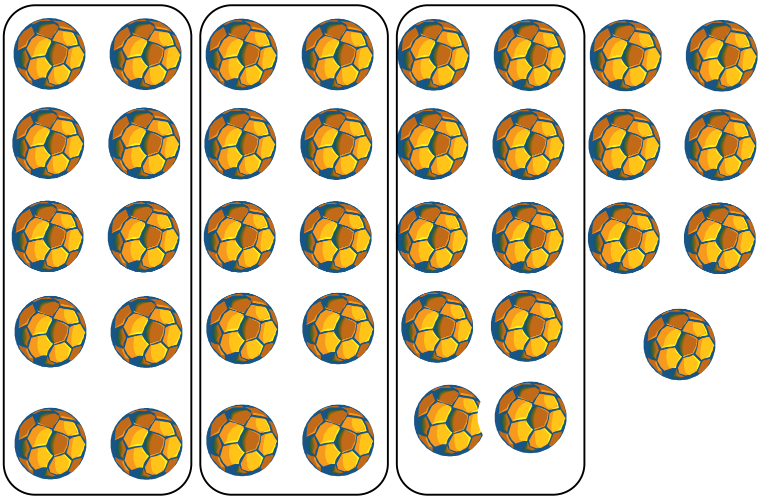

لسیز	یویز

د شکلونو له مخې جدولونه پشپړ کړئ.

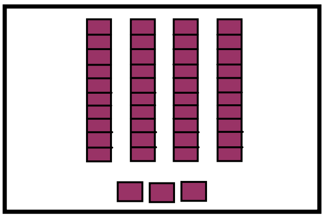

یویز	لسیز

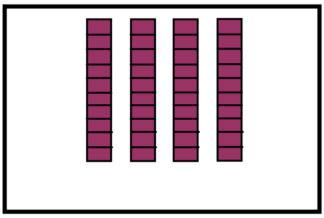

یویز	لسیز

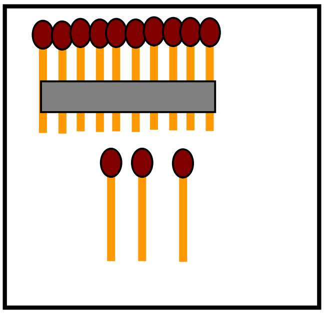

یویز	لسیز

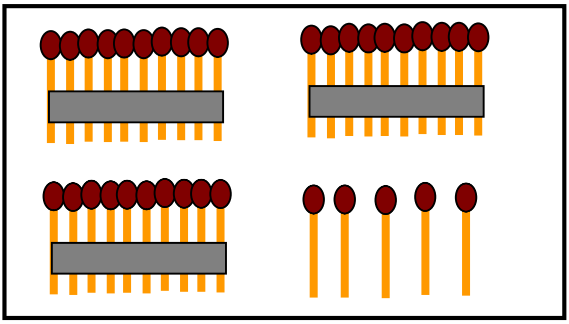

یویز	لسیز

کورنۍ دنده: په خپلو کتابچوکې ولیکئ چې په لانـــدې دوه رقمـــي عددونو کې څو یویز او څو لسیز دي؟

۲٦	۳۱	٦۲	۸۲
۳۸	۴۹	۷۴	۹۰
۵۱	۵۷	۸۰	۹۹

لسم لوست
د عددونو جمع اوتفریق تر ۹۹ پورې

هدف: زده کوونکي دې دوه رقمي عددونه یوله بله سره جمع او هم دې له دوه رقمي عدد څخه دوه رقمي عدد تفریق کړای شي.

لاندې حل شوی مثال په نظر کې ونیسئ دوه رقمي پوښتنې یوله بله ســـره جمع کړئ.

۱۲ چوغکې په یوې ونې کې ناستې وې. ۲۴ چوغکې نورې له هغوې سره یوځای شوې په ونه کې ټولې څو چوغکې دي د ۲۴ زیاتوالی په ۱۲ باندې داسې لیکلای شو.

۱۲	←	د جمعې لومړی جز
۲۴ +	←	د جمعې دوهم جز
۳۶	←	د جمعې حاصل

د شکل له مخې د جمعې اجزاوې او د جمعې حاصل معرفي کړئ او د هغوې عددې افاده ولیکئ او همدارنګه درکړل شوې پوښتنې جمع کړئ.

۱۳+۱۰=۲۳

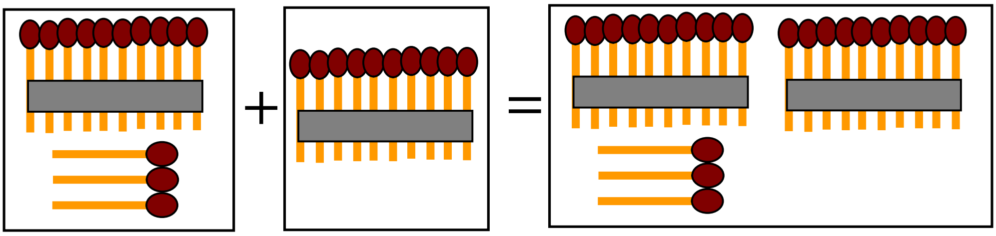

۴۷ + ۲۰	۴۰ + ۳۸	۳۱ + ۱۵
۸۰ + ۱۶	۷۴ + ۲۵	۶۳ + ۱۵

کورنۍ دنده:

د دې عملیو د جمعې حاصل په خپلو کتابچو کې ولیکئ، د جمعې اجزاوې او د جمعې حاصل معرفي کړئ.

۱- ۱۴ + ۲۱ = ______

۲- ۱۳ + ۲٦ = ______

۳- ۱۸ + ۲۰ = ______

۴- ۱۷ + ۲۲ = ______

۵- ۲۱ + ۲۷ = ______

٦- ۲۲ + ۲۳ = ______

گرانو زده کوونکو راځئ چې د لومړی پوښتنې لپاره یوه کیسه جوړه کـــړو او هغه حل کړو.

زرمینې په خپل جیب کې ۱۴ افغانۍ درلودې او مور یې دښوونځي دبکسې لپاره ۲۱ افغانۍ نورې ورکړې اوس زرمینه څو افغانۍ لري.

حل:

$$\begin{array}{r} ۲۱ \\ +\ ۱۴ \\ \hline ۳۵ \end{array}$$

تاسو ددویمې گڼې پوښتنې لپاره یوه عبارتي کیسه جوړه کړئ او حل یې کړئ.

يوولسم لوست

د جمعې په عمليې کې د بدلون (تبديلي) قانون

هدف: زده کوونکي بايد پوه شي که چېرې د جمعې د اجزاؤ ځايونه بدلون ومومي د جمعې حاصل بدلون نه کوي.

که چيرې دعددونو د جمعې کولو په وخت کې د عددونو ځايونه سره بدل کړو د هغو د جمعې په حاصل کې کوم بدلون نه راځي. دځايونو دا بدلون پــه جمــع کې د بدلون د خاصيت په نامه يادېږي.

تمرين يې کړئ اوپه خپله هغه ووينئ:

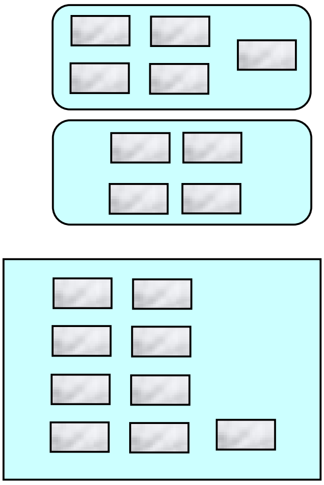

۵
+ ۴
۹

۵ + ۴ = ۹

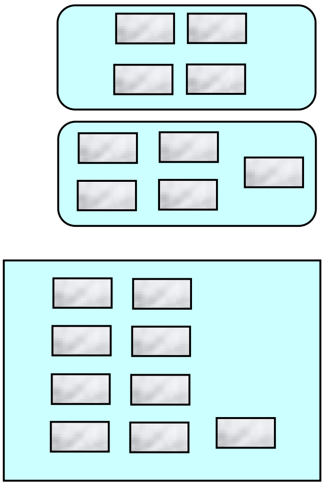

۴
+ ۵
۹

۴ + ۵ = ۹

اوس وواياست چې دعددونود جمعې په حاصل کې څه بدلون راغلــی دی. څرنگه چې د جمعې په حاصل کې بدلون نه دی راغلی نو ويل کيږي چې د جمعې د اجزاؤ د ځايونو بدلون د جمعې په حاصل کې بدلون نه راوړي. عددي جملې په دوه طريقو وليکئ.

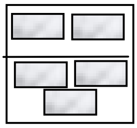

۲
+ ۳
۵

___ + ___ = ___

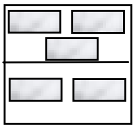

☐
+ ☐
☐

___ + ___ = ___

عددي جملې ولیکئ:

۱. ۷ هلکان د پتنګ الوزونې لوبې کوي.

۵ هلکان نور له هغوی سره یوځای شول.

ټوله څو هلکان د پتنګ الوزونې لوبې کوي؟

هلکان ——— = ——— + ———

۲. ۵ هلکان د غرمې ډوډۍ خوري ۷ هلکان نور له هغوی سره یوځای شول. ټول څو هلکان دي چې د غرمې ډوډۍ خوري.

هلکان ——— = ——— + ———

۳. تش ځایونه په مناسبه عددو سره ډک کړئ د جمعې داجزاؤ د هرې جوړې د جمعې حاصل یوله بله سره پرتله کړئ او ووایاست چې څه توپیر وینئ.

۱−ګڼې بدلون:

۱۸ = ——— + ۶

۱۸ = ——— + ۱۲

۲− ګڼې بدلون:

۴۲ = ——— + ۳۲

۴۲ = ——— + ۱۰

☐	☐	☐	☐
+ ☐	+ ☐	+ ☐	+ ☐
☐	☐	☐	☐

۸۵ = ___ + ۷۲

۸۵ = ___ + ۱۳

۷۸ = ___ + ۵۴

۷۸ = ___ + ۲۴

☐	☐	☐	☐
+ ☐	+ ☐	+ ☐	+ ☐
☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده:

لاندې هر یوه شکل ته عددي جمله ولیکئ.

۱.

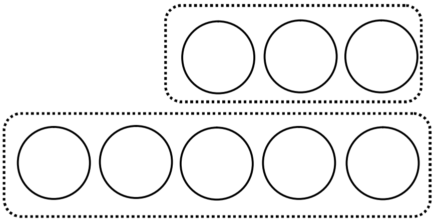

___ = ___ + ___

۲.

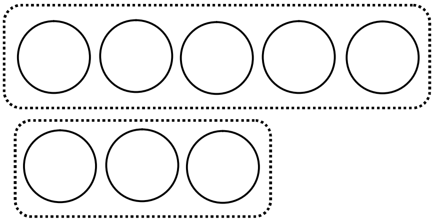

___ = ___ + ___

مشق او تمرين:

تاسو پوهيږئ چې ٦ له ٥ څخه زيات او داسې ٥ > ٦ ليکل کيږي. او هم پوهيږئ چې ٧ له ٨ څخه لږ او داسې ٨ > ٧ ليکل کيږي د جمعې په عمليه کې په دې توګه په کار وړل کيږي.

مثال –

٨ + ٩ □ ٨ + ٧

١٧ [>] ١٥

د پورته مثال څخه په کار اخستنې سره د لاندې پوښتنو په تشو ځـــايونوکې مناسب عددونه اويا د <، > نښې وليکئ.

٢٩ + □ > ١٢ + ٣٥

٣٨ + □ < ٢٥ + ٣٢

□ + ٣٢ > ٣٢ + □

٢٥ + ١۴ □ ١٢ + ٣٠

٢٠ + ٣٧ □ ۴٠ + ١٨

۴٥ + ٢٣ □ ٣٣ + ٢٢

دوولسم لوست

د جمعې د دريو جزو جمع کول

هدف: زده کونکي د جمعې پوښتنې چې درې جزء ولري جمع کړای شي.

تاسو کولای شئ چې دوه عددونه سره جمع کړئ اوس راځئ چـــې درې عددونه سره جمع کړو.

مونږ کولای شو دا عددونه په کوم ډول چې غواړو سره جمع کړو. د جمع کولو لپاره عددونه گروپ کوو.

د مثال په توگه:

۲ + ۴ + ۵ = ۱۱	۶ + ۵ = ۱۱	۲ + ۴ + ۵ = ۱۱	۷ + ۴ = ۱۱	۲ + ۴ + ۵ = ۱۱	۹ + ۲ = ۱۱

لومړی کوم دوه عددونه جمع کوو؟ ولې؟

په دې تمرين کې لومړی هغه دوه عددونه وټاکئ چې يوله بله سره يې جمع کوئ د جمعې حاصل يې وليکئ بيا وروسته د جمعې حاصل له دريم عدد سره جمع کړئ.

۳ + ۵ + ۳ = ۱۱	□ + □ =	۷ + ۱ + ۳ = ۱۱	□ + □ =	۴ + ۶ + ۱ = ۱۱	□ + □ =

دزده کوونکوفعاليت: د۳ تنو په گروپ جوړولو سره کار وکړئ او هر زده کوونکي ته دې دکـــارتونو يوه قطی چې په هغه باندې ۱ – ۹ نمره لرونکې وي ورکړل شي هر زده کوونکی دې يو کـــارت لـــه قطۍ څخه راوباسي او نورو زده کوونکو ته دې وښيي.
زده کوونکي دې د۳ عددونو، عددي جمله وليکي لومړی په زړه پورې ددوو غوښـــتل شـــوئ عـــددونو مجموعه پيداکوي وروسته دحاصل شوي عدد، عددي جمله له دريم عدد سره ليکي او د هغوی د جمعـــې حاصل پيداکوي.

کورنۍ دنده:

د دې لاندې عددونو د جمعې حاصل پیداکړئ او هغه عددونه چې لومړی یې جمع کوئ د هغوی په شاوخوا دایره وکاږئ.

۱-

۲۴
۳۲
\+ ۱۲
______

۱۷
۳۱
\+ ۵۱
______

۵۱
۱۶
\+ ۲۲
______

۴۲
۲۲
\+ ۳۲
______

۰
۲۴
\+ ۳۵
______

۱۵
۳۳
\+ ۲۱
______

۲- _____ = ۲۳ + ۱۲ + ۲۱

_____ = ۳۱ + ۲۵ + ۱۲

دیارلسم لوست

تفریق

هدف: د تفریق د عملیې د اجراء کولو تقویت (د همجنسو گروپونو جلاء کول).

له شکلونو څخه کار واخلئ گروپونه جلا کړئ او عددي جملې یې ولیکئ د

مثال په توگه په یوه ونه کې ۸ چوغکې دي له هغې ونې ۲ چوغکې والوتلې اوس په ونه کې څو چوغکې پاتې شوې؟ ۶ = ۲ − ۸

اوس لیدل کیږي چې په ونه کې ۶ چوغکې پاتې دي چې دا ۶ د فرق یا د تفریق د حاصل په نامه یادیږي.

تمرین:

۱− له یوه ساتونکي سره ۱۵ بایسکلونه شته دي. ۹ بایسکلونه خپلو خاوندانو یووړل څو بایسکلونه پاتې دي؟

بایسکلونه ______ = ______ − ______

۲− ۱۸ د پنسل قلمونه په میز باندې پراته دي. ۸ پنسلونه یې زده کوونکو واخیستل څو پنسلونه پاتې کیږي؟

پنسلونه ______ = ______ − ______

۳– ۲۵ هلکان مسابقه لري ۱۴ تنو یې تفریح وکړه څو تنه یې دمسابقې په حالت کې دي؟

هلکان ______ = ______ – ______

۴– د لاندې پوښتنو په تشو ځایونوکې د <، > یا = مناسبه نښه ولیکئ.

۱۵ – ۰	☐	۳۸ – ۱۴	۲۸ – ۷	☐	۲۵ – ۱۱
۲۷ – ۱۶	☐	۵۱ – ۳۰	۵۵ – ۴۱	☐	۴۴ – ۲۳
۴۷ – ۱۵	☐	۳۲ – ۲۲	۷۰ – ۴۰	☐	۶۰ – ۳۰

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې تفریق کړئ.

۱ – ۱۶ – ۷ = ______ ۲ – ۲۳ – ۹ = ______

۲ – ۲۸ – ______ = ۱۳ ۴– ______ – ۹ = ۱۳

۵ – د عبارتي پوښتنې یوه کیسه جوړه کړئ او د هغې عددي افاده ولیکئ.

څوارلسم لوست

د تفریق عبارتي پوښتنې

هدف: زده کوونکي له کیسو او عبارت څخه مفهوم واخستلای شي او هم درياضي افاده ولیکلای شي.

عبارتي پوښتنې ولولئ او حل يې کړئ اوپه ګډه کار وکړئ.

۱. په لمړي مېز باندې ۱۷ قلمونه دي په دوهم مېز باندې ۱۴ قلمونه دي.

په لمړي میزباندی څو دانې قلمونه زيات دي.

______ قلمونه

۲. په لمړۍ الماری کې ۲۶ کاچوغې شته او په دوهمه الماری کې د ۱۵

په شمېر کاچوغې شته.

په لمړۍ الماری کې څو دانې کاچوغې زياتې شتوالی لري.

______ کاچوغې زیاتې دي.

عددي جملې يې ولیکئ او حل يې کړئ.

مثال: حميد ۳۹ کوترې او جميلې ۲۵ کوترې ليدلې دي.

حميد څو کوترې زياتې ليدلې دي؟

کوترې ۱۴ = ۲۵ − ۳۹

۱. حميد ۳۸ دانې منې او زرغونه ۱۳ دانې منې لري

حميد څو دانې منې زياتې لري؟

منې ___ = ___ − ___

۲. ملالۍ ۲۰ چوغکې او ګلالۍ ۱۶ چوغکې ليدلې دي.

ملالۍ څو چوغکې زياتې ليدلې دي؟

چوغکې ___ = ___ − ___

د خپل ګروپ سره کار وکړئ. له ورو تیرو یا عددي خط څخه کار واخلئ.

۱- لطیفې ۱۰ پنسلونه په کوټه کې کېښودل او یوشمېر پنسلونه نورهم په کوټه کې وو. چې ټول ۱۲ پنسلونه کېږي وواياست چې مخ کې په کوټې کې څو پنسلونه وو؟

_____ پنسلونه

۲- ننګیالي د اوبو ۱۳ جکونه کورته راوړل. چې په کور کې ټول د اوبو ۱۶ جکونه شول وواياست چې ترمخه په کورکې څو جکونه و؟

_____ جکونه

۳- خالد ۵ داني شیریني لري او سلیمه ۳ داني شیریني، خالد څو دانې شیریني ګانې سلیمې ته ورکړې اوس د هغوی ددواړود شیریني ګانو شمېر مساوي دی وواياست چې خالد به څو دانې شریني ګانې سلیمې ته ورکړې وي.

_____ دانې شریني ګانې

۴- د ځمکې په مخ ۴ سطله دي هر سطل ۱۲ دانې دبرې لري وواياست چې په هغه ځای کې سطلونه ډېر دي اوکه دبرې؟

کورنۍ دنده:

که چېرې د نن ورځې کار مو، ترسره نه کړای شو کار په کور کې سرته ورسوئ.

پنځلسم لوست

د جمعې او تفریق تر منځ اړیکي

هدف: زده کوونکي دې پوه شي که چیرې د جمعې له حاصل څخه د جمعې یوجز تفریق کړو د جمعې بل جز حاصلیږي اوکه چیرې د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کړو مفروق منه راکوي.

تاسو پوهیږئ چې جمع اوتفریق یوله بله سره ه اړیکي لري لاندې مثال ته پاملرنه وکړئ. مثال:

تاسو۳ کتابونه لرئ ۴ کتابونه مو نور را ونیول اوس تاسو څو کتابونه لرئ؟

حل: ۷ کتابونه = ۳ + ۴

تاسو ۴ کتابونه لرئ ۳ کتابونه مو نور را ونیول ټول څو کتابونه لرئ؟

۷ کتابونه = ۴ + ۳

په همدې ډول که چیرې تاسو ۷ کتابونه ولرئ او ۳ کتابونه خپل ملګري ته ورکړئ اوس به تاسو څو کتابونه ولرئ؟ ۴ کتابونه = ۳ − ۷

اوس تاسو ۷ کتابونه لرئ او ۴ کتابونه موخپل ملګري ته ورکړل اوس تاسو څو کتابونه لرئ؟ ۳ کتابونه = ۴ − ۷

تاسو د جمعې او تفریق د دوو عملیو په سرته رسولو سره ددواړو عملیو ترمنځ اړیکي وپیژندلې څرنګه چې ۷=۴+۳ د جمعې یوه عملیه ده او ۳=۴−۷ د تفریق یوه عملیه ده. چې په حقیقت کې د جمعې له حاصل څخه د جمعې یوجز تفریق شو او د جمعې بل جز لاس ته راغلی دی.

عددي جمله ولیکئ اوهغه جمع، یا تفریق یې کړئ.

۱- احمد ۵ مڼې درلودې او مریمې ۴ مڼې احمد ته ورکړې احمد ټولې

څو مڼې لري؟

مڼې ___ = ___ + ___

۲- احمد ا و مریمه ۹ مڼې لري، مریمې خپلې ۴ مڼې واخستلې له احمد

سره څو مڼې پاتې دي.

مڼې ___ = ___ - _____

۳- سارا ۱۳ بکسه واخیستل او ګلالۍ ۱۴ بکسه واخیستل هغوی ټول

څو بکسونه اخیستي دي؟

بکسونه ___ = ___ + ___

۴- په کورکې ۲۷ بکسونو شتوالی درلود اوشریفې ۱۴ بکسونه له هغو

څخه واخیستل، اوس څو بکسونه پاتې دي؟

بکسونه ___ = ___ - ___

شپاړسم لوست

د جفت او تاق عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي باید جفت او تاق عددونه وپېژني.

د دې مخ ښي خواته ۴ دانې شمعې او ۴ پتنگان دي چې هر پتنگ تـه یوه شمعه رسیږي. یوه شمعه اویو پتنگ یوه جوړه جوړوي. اویوه جوړه د۲ دعدد په واسطه ښودل کیږي نو د۲ عدد یو جفت عدد دی، دمخ کیڼـې خواته ۳ پتنگه او۲ شمعې دي. څرنگه چې په شکلونو کې لیدل کېږي دوه پتنگه ددوو شمعو په شاوخوا څرخېږي او یو پتنگ یوازې پاته کېږي، دایو له بله سره مساوي نه دي (بشپړې جوړې نه جوړوي) نو د۳ عدد یو تـاق عدد دي.

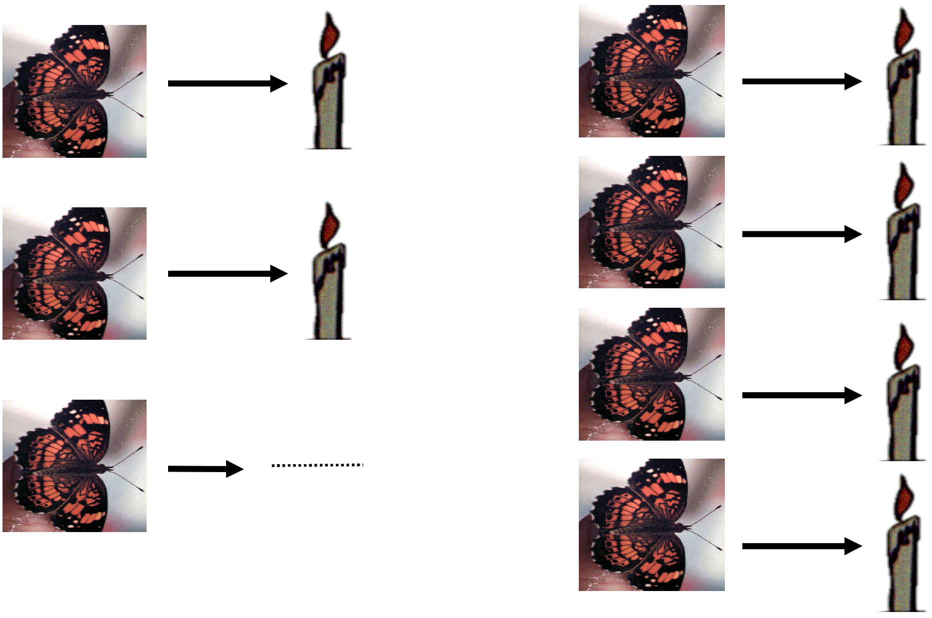

د زده‌کوونکو فعالیت: زده کوونکي دې جفت اوتاق عددونه د یو رقمي عددونو په واسطه لکه ۴، ۵، ٦، ۷، ۸، او ۹ د جوړو په جوړولو سره لکه: یو زده کوونکی اویو کتاب، یو ز ده کوونکی یو قلم، یـوقلم او یـوه کتابچه، په ټولگي کې جفت اوتاق عددونه تشخیص اوتوپیر کړاي شي.

له دې لوست څخه پوهېدلای شو چې د (۲، ۴، ٦ او۸) عددونه جفت عددونه او د (۱، ۳، ۵، ۷ او۹) عددونه تاق عددونه دي.

نو ټول هغه عددونه چې ديويز رقمونه يې ۰، ۲، ۴، ٦ او۸ وي جفت عددونه او ټول هغه عددونه چې ديويز رقمونه يې ۱، ۳، ۵، ۷ او۹ وي تاق عددونه بلل کيږي. په همدې ډول تاسو جفت اوتاق عددونه دوړو ډبرو په جوړه کولو سره په ښه توګه ليدلای شئ.

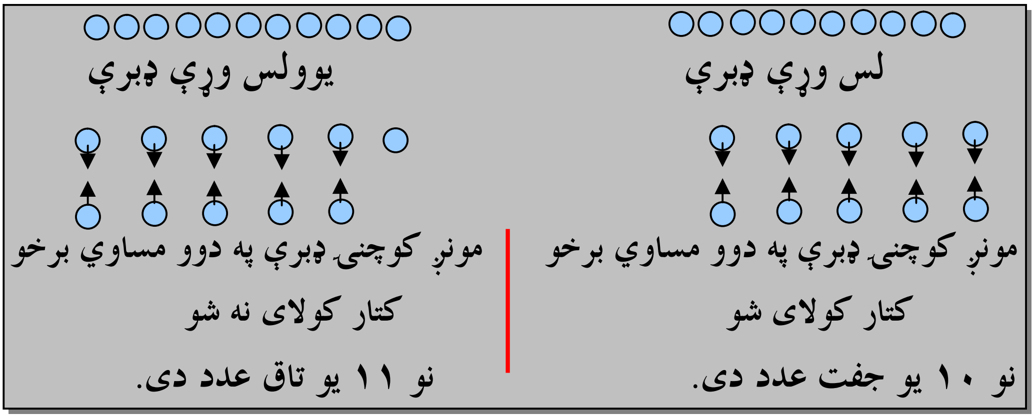

کوچنۍ ډبرې وکاروئ او چارت ډک کړئ.

	يوکتار د دې کوچنيو ډبرو په اندازه سره جوړ کړئ	آيا دوه مساوي برخې جوړولای شی؟	جفت عدد، دي اوکه تاق؟
۱	۱۲	**هو**	**جفت**
۲	۱۳		
۳	۱۴		
۴	۱۵		
۵	۱٦		
٦	۱۷		
۷	۱۸		
۸	۱۹		

په لاندې شکلونو کې کوم یویې جفت اوکوم یو یې تاق دی؟

۱. 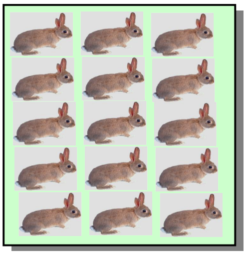
۲. 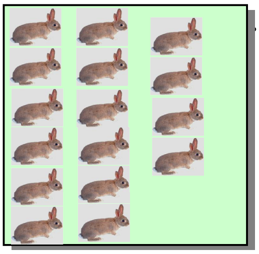
۳. 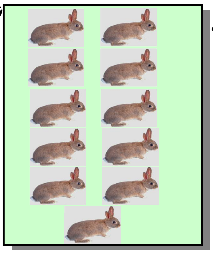
۴. 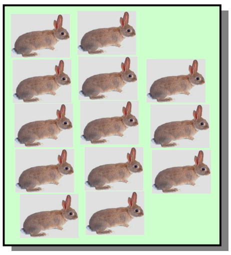

جفت او یا تاق عددونه ولیکئ.

۱. ۵۵ تاق
۲. ۷۳ ______
۳. ۴۲ ______
۴. ۳۴ ______
۵. ۱۷ ______
۶. ۲٦ ______

کورنۍ دنده:

لومړی درې جفت عددونه ولیکئ بیا وروسته درې تاق عددونه ولیکئ

جفت عددونه: ______ ______ ______

تاق عددونه: ______ ______ ______

مشق او تمرین:

۱– له ۷۰، ۵۴،۴۶، ۳۳، ۲۳، ۱۶، ۱۵ عددونو څخه جفت عددونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۲– له ۷۵، ۶۰، ۴۲، ۳۸، ۲۵، ۲۲، ۱۸ عددونو څخه تاق عددونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳– ټول جفت عددونه چې د ۳ او ۱۵ ترمنځ دي ویې‌لیکئ؟

۴– ټول تاق عددونه چې د۶ او۲۲ ترمنځ شته دي ویې لیکئ؟

۵– لاندې جدول په خپلو کتابچو کې په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

۵۰								۳۴	۳۲	۳۰

۶– لاندې جدول خپلو کتابچوکې په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

۱۹		۱۵					۵	۳	۱

دریم فصل

د دوه رقمي عددونو جمع

اوولسم لوست

د دوه رقمي عددونو جمع کول له یوه رقمي عددونو سره (چې حاصل ولري)

هدف: زده کوونکي باید دوه رقمي عددونه له یوه رقمي عددونو سره چې حاصل ولري جمع کړای شي.

مثال:غواړو چې د۱٦ عدد د۷ له عدد سره چې حاصل لرونکي دي جمع کړو.

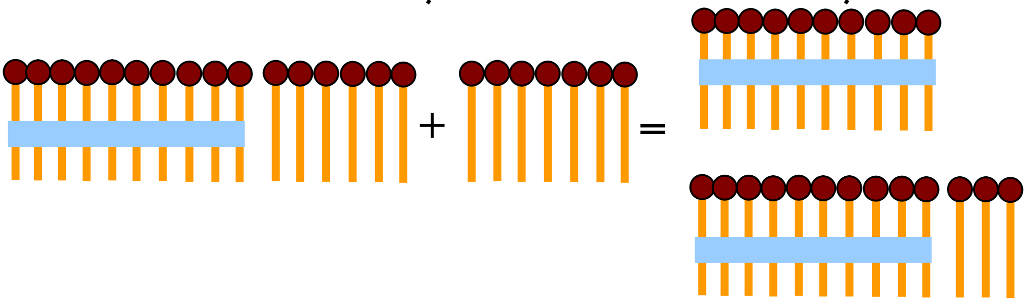

١٦ + ٧ = ٢٣

پوهېږو چې د۱٦ عدد له ٦ یودانه یي او د لسو یوه بنډل څخه جوړ شوی دی کله چې ۷ یودانه یي له هغه سره جمع شي د یو دانه یي شمېر ۱۳ کېږي چې د هغو یودانه یي څخه یو د لسي بنډل لاس ته راځي او ۳ یودانه یي پاتي کېږي په دې ډول د ټولو لرګیو شمېر دوه بنډله د لسیو او درې یودانه یي ته رسېږي. چې د ۲۳ عدد حاصلیږي. څرنګه چې ۳ یو دانه یي د یویزو په مرتبه کې او۲ لسي د لسیزو په مرتبه کې لیکل کېږي نو له همدې امله ویل کېږي چې د جمعي عملیه حاصل لرونکې ده.

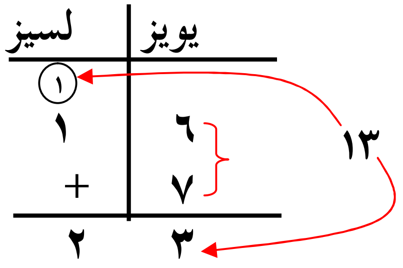

د پورتني مثال له حل کولو څخه په استفادې سره لاندې پوښتني جمع کړئ.

۱۷	۲۵	۳۹	۴۵	۵۴
+ ۹	+ ۸	+ ۶	+ ۸	+ ۷
		۳۵		

په ټولګي کې د زده‌کوونکو فعالیت:

شکلونو ته وګورئ او عددي افاده یې ولیکئ.

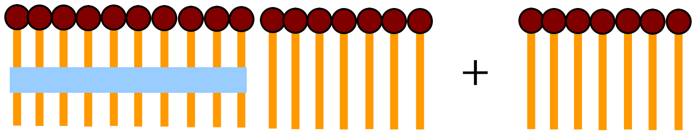

= ______

______ + ______ = ______

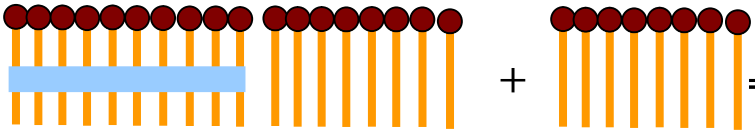

= ______

______ + ______ = ______

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې جمع کړئ.

۵۷	۴۵	۳۶
+ ۳	+ ۹	+ ۷
___	___	___

اتلسم لوست

د دوه رقمي عددونو جمع کول له دوه رقمي عددونو سره چې حاصل ولري

هدف: زده کوونکي دې دوه رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره چې حاصل ولري جمع کړائ شي؟

لومړی مثال: غواړو چې د ۱۵ دوه رقمي عدد له ۱٦ دوه رقمي عدد سره جمع کړو دتير شوي لوست څخه پوهيږو چې د۱۵ عدد له ۵ يودانه يي او يوه لسي بنډل څخه جوړ شوی دی. په همدې ډول د۱٦ عدد له ٦ يوه دانه يي او يوه لسي څخه منځ ته راغلی دی.

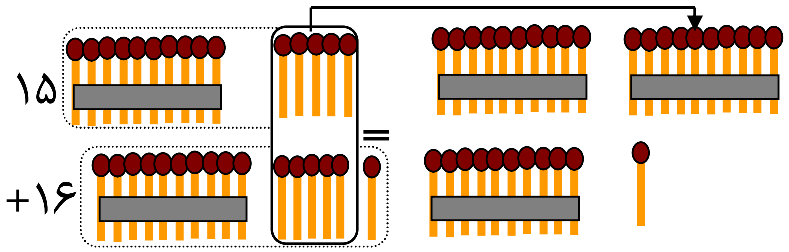

لسيز	يويز
①	
۱	۵
+ ۱	۶
۳	۱

دوهم مثال:

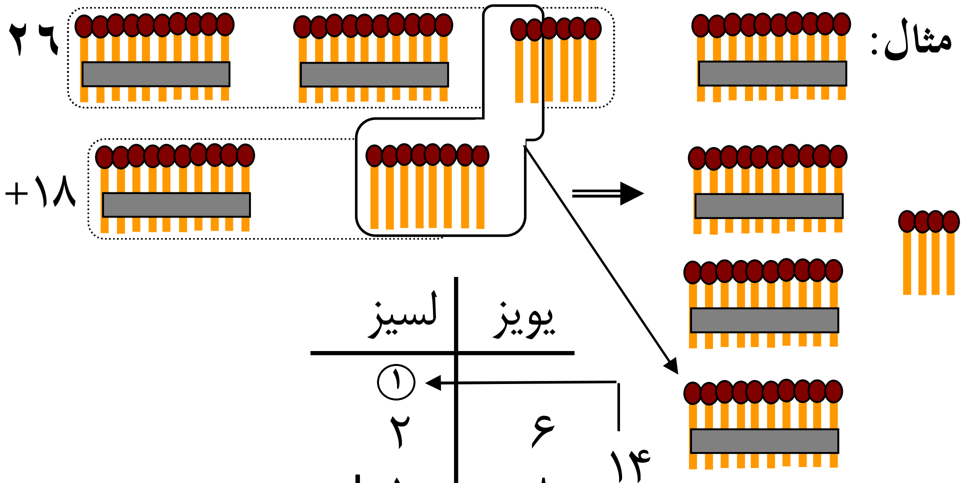

لسيز	يويز
①	
۲	۶
+ ۱	۸
۴	۴

۱۴

د هغه دوه رقمي عددونو مشق او تمرین چې حاصل ولري.

لومړی یویز سره جمع کړئ. دوهم بیا گروپ (حاصل ونیسي) جوړ کړئ.

دریم لسیز جمع کړئ.

۴۶	۴۶ (۱)	۴۶ (۱)
۳۵ +	۳۵ +	۳۵ +
	۱ (۱۱)	۸۱

تاسو ولې لومړی یویز سره جمع کوئ؟

د پورته مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱.

یویز	لسیز
	□
۳	۶
۷	۱ +

یویز	لسیز
	□
۷	۲
۱	۳ +

یویز	لسیز
	□
۹	۳
۵	۱ +

یویز	لسیز
	□
۷	۳
۹	۲ +

۲.

یویز	لسیز
	□
۹	۲
۶	۶ +

یویز	لسیز
	□
۷	۴
۸	۱ +

یویز	لسیز
	□
۵	۶
۷	۲ +

یویز	لسیز
	□
۱	۳
۲	۲ +

د خپل یوه ټولګیوال سره کار وکړئ:

۱- په الماری کې ۱۴ صندوقه شربت دي. یوه سړي ۳۸ صندوقه نور په هم هغه الماری کې کیښودل. اوس په الماری کې د شربت څو صندوقه دي؟_

۲- ګلالۍ دوه سفري بکسونه لري چې دروندوالی یې ۳۴ کیلوګرامه دی، په لاندې بکسونو کې د ګلالۍ سفري بکسونه کوم دي او هر یو یې څو کیلوګرامه دی ________

۳- په یوه کارتن کې د شربت ۳۶ بوتله دي، آیا دوه کارتنه شربتونه د ۷۰ زده کوونکو لپاره بس کوي؟ ______

کورنۍ دنده:

یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او په هغه کې دوه رقمي عددونه وکاروئ او حل یې له ځان سره راوړئ.

نولسم لوست

د جمعې د دريو جزو جمع کول چې حاصل ولري

هدف: زده کوونکي د دريو عددونو د جمعې حاصل چې حاصل لرونکي دي پيداکړاي شي.

په يوه ښوونځي کې ٢٧ هلکان مطالعه کوي، ٣۴ هلکان درياضي کورنۍ کار سرته رسوي او ١٨ هلکان رسامي کوي ټول څو هلکان دښوونځي درسی فعاليتونه سر ته رسوي.

اوس د جمعې درې جزه يوله بله سره جمع کوو. د دې منظور لپاره لاندې حل په پام کې نيسو.

په لومړي گام کې يويز جمع کړئ	په دوهم گام کې حاصل ونيسئ	په دريم گام کې لسيز جمع کړئ
	(١) ← ١٩	(١)
٢٧	٢٧	٢٧
٣۴	٣۴	٣۴
+١٨	+١٨	+١٨
	٩	٧٩

٧٩ هلکان دښوونځي کار کوي.

١– د خپل ټولگيوال سره يوځای کار وکړئ جمع يې کړئ که چېرې اړتياوې حاصل ونيسئ د جمعې حاصل پيداکړئ.

لسيز	يويز
١	
٣	٢
١	٨
+۴	٢
٩	٢

لسيز	يويز
□	
١	٨
٢	١
+١	٧

لسيز	يويز
□	
٦	٢
١	۴
+٢	٣

لسيز	يويز
□	
۴	٧
١	٠
+٢	٦

له خپل یوه ټولګیوال سره کار او جمع يې کړئ.

۲.

۵۱	۱۶	۴۸	۵۶	۱۲	۳۰
۲۳	۲۰	۲۱	۲۷	۲۵	۲۴
+ ۱۳	+ ۶	+ ۲	+ ۴	+ ۵۱	+ ۲۰
۸۷					

۳.

۲۷	۳۵	۴۷	۲۳	۱۵	۲۲
۴۳	۲۱	۱۲	۲۳	۴۷	۱۳
+ ۱۴	+ ۲۵	+ ۷	+ ۲۳	+ ۳۵	+ ۴۲

۴. ______ = ۲۵ + ۳۷ + ۲۵

۵. ______ = ۳٦ + ۱۸ + ۱۲

کورنۍ دنده:

کوچنیان مرۍ په تار کې اچوي چې په مارکیټ کې يې وپلوري هر تار څو قیمت لري؟

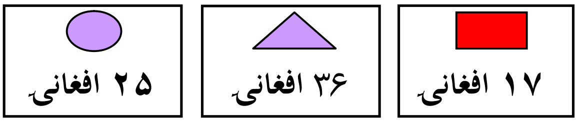

۱. 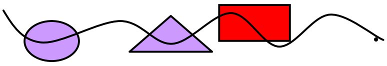

______ افغانۍ

۲. 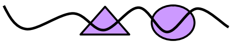

______ افغانۍ

۳. 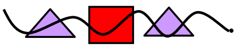

______ افغانۍ

۴. 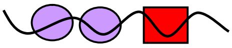

______ افغانۍ

د دوو رقمي عددونو د جمعې مشق او تمرين

حبيب ۹۳ افغانۍ لري هغه په دې افغانيو له لاندې شيانو څخه کوم دوه شيان رانيولای شي.

کرتۍ

بوټ

پتلون

جاکټ

۴۹ افغانۍ   **۴۸ افغانۍ**   **۴۵ افغانۍ**   **۴۰ افغانۍ**

حدس ووهئ ترڅو درته معلوم شي چې ستاسو حدس صحيح دی او که نه؟

د دې دواړو جنسونو قيمت زياتيږي: کوشش وکړئ داسې شی واخستلای شئ چې قيمت يې لږ وي. ۴۹ افغانۍ ۴۸ افغانۍ ۹۷ افغانۍ	زه نږدې يم خو قيمت يې اوس هم زيـــات دی کوشش وکړئ داسې شی واخلئ چې بياهم لږ قيمت ولري. ۴۹ افغانۍ ۴۵ افغانۍ ۹۴ افغانۍ	تاسو پوره پيسې لرې چې دا دوه شيان واخلئ. ۴۹ افغانۍ + ۴۰ افغانۍ ۸۹ افغانۍ

حبيب جاکټ او کرتۍ را نيولای شي.

له خپل گروپ سره خبرې وکړئ.

۱- حبيب په ۹۳ افغانيو نور کوم دوه شيان را نيولای شي؟

مرسته: هلته درې نور امکانات شته.

______ ______ ______

حل يې کړئ او فکر وکړئ

۲- جميله ۸۶ افغانۍ لري هغه غواړي چې له پورته شيانو څخه دوه شيان را ونيسي هغه کوم دوه شيان را نيولای شي؟

جميله ______ او ______ را نيولای شي.

دشیانو قیمت ته په کتلو سره لاندي پوښتنو ته ځواب ورکړي.

ناوه کۍ

۲۹ افغانۍ

جورابي

۴۹ افغانۍ

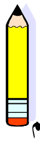
قلم

۴۲ افغانۍ

کتاب

۳۵ افغانۍ

عینکی

۳۰ افغانۍ

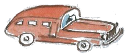
موټرکۍ

۲۵ افغانۍ

۳- جمیله ٦۹ افغانۍ لري هغه غواړي چې دوه شیان واخلي هغه کوم شیان اخـــستلای شي.

جمیله ______ او______ اخیستلای شي.

۴- جمیله په ٦۹ افغانیو نور کوم دوه شیان اخیستلای شي.

جمیله ______ او______ اخیستلای شي.

۵- جمشید ٦۰ افغانۍ لري هغه غواړي له پورته شیانو څخه دوه شیان واخلی هغه کوم شیان اخیستلای شي.

جمشید ______ او______ اخیستلای شي.

٦- جمشید په ٦۰ افغانیو نور کوم دوه شیان اخیستلای شي؟

جمشید ______ او______ اخیستلای شي.

کورنۍ دنده: جمیله غواړي چې درې شیان واخلي. آیا پوره پیسې ورته لري؟ تاسو څرنګه پوهیږي؟

څلورم فصل
د دوه رقمي عددونو تفریق
شلم لوست
له دوه رقمي عدد څخه دیوه رقمي عدد تفریق کول، چې په هغه کې پور(قرض) اخیستل وي

هدف: زده کوونکي له دوه رقمي عدد څخه دیوه رقمي عدد چې په هغه کې پور اخیستل وي تفریق کړای شي.

مثال: تاسو ۲۱ قلمونه لرئ، غواړي چې د هغو څخه ۸ قلمونه خپل ورورته ورکړئ آیا په آسانه سره دا کار کولای شئ څرنګه؟

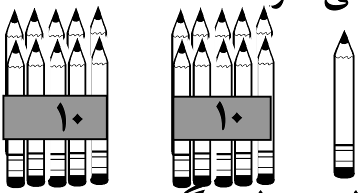

په شکل کې لیدل کیږي چې یوه دانه او دوه بنډلونه د لس ګونوشته دي تر هغه وخت پورې له هغو څخه ۸ خپل ورورته ورکولای نشئ. په دې صورت کې باید دلسیو یوبنډل خلاص کړي دمثال په توګه:

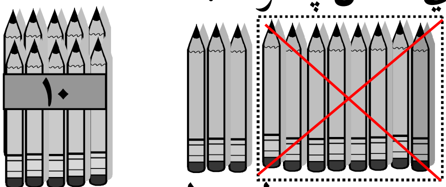

اوس چې ټوله یوولس یودانه یې قلمونه او یو بنډل د لسیو دی له هغو څخه ۸ داني قلمونه خپل ورور ته ورکړئ چې په پای کې ۳ داني یودانه یې او یو بنډل د لسي پاته کیږي چې ۱۳ قلمونه کیږي په ریاضي کې د تفریق دا عملیه داسې ښودل کیږي.

(۱)(۱۱)

۲۱ ⟵ مفروق منه

− ۸ ⟵ مفروق

۱۳ ⟵ دتفریق حاصل

چې لوی عدد ته مفروق منه، کوچنی عدد ته مفروق او پاتې شوي عدد ته د تفریق حاصل وایي.

مشق او تمرین: له دوه رقمي عدد څخه دیوه رقمي عدد تفریق کول دپـــور (قرض) اخیستلو په صورت کې.

لاندې پوښتنې تفریق کړئ.

۲۴ − ۷	۲۶ − ۸	۲۷ − ۹	۳۲ − ۵
۳۸ − ۹	۴۵ − ۸	۵۱ − ۶	۵۷ − ۸
۶۳ − ۹	۷۰ − ۱	۸۲ − ۶	۹۵ − ۷

يو ويشتم لوست

له دوه رقمي عددونو څخه د دوه رقمي عدد تفريق (د پور اخستلوپه صورت کې)

هدف: زده کوونکي له دوه رقمي عدد څخه ددوه رقمي عدد چې په هغه کې پور اخيستل وي تفريق کړای شي.

لومړی مثال: د تاسو اورلګيت ۴۵ لرګوټي لري او غواړئ چې داورلګيت ۱۸ دانې خپل ورور ته ورکړي داکار څرنګه سرته رسوی شي؟

لسيز	يويز
۴	۵
-۱	۸

پوهيږو چې ۴۵ د لسيو څلور بنډلو او ۵ يودانه يې څخه جوړ شوی دی او د ۱۸ عدد له يوه بنډل لسي او ۸ يوه دانه يې څخه حاصل شوی دی.

اوپه دې هم پوهيږو چې د تفريق په عمليه کې يويز له يويز او لسيز لـــه لـــسيز څخه منفي کوو. څرنګه چې د لوی عدد (مفروق منه) د يويزو رقم ۵ يودانه يې دی او له هغه څخه د ۸ يو دانه يې عدد منفي کيدای نشي نو د لسي يوبنـــډل خلاصوو او په لسو يودانه يې بدلوو.

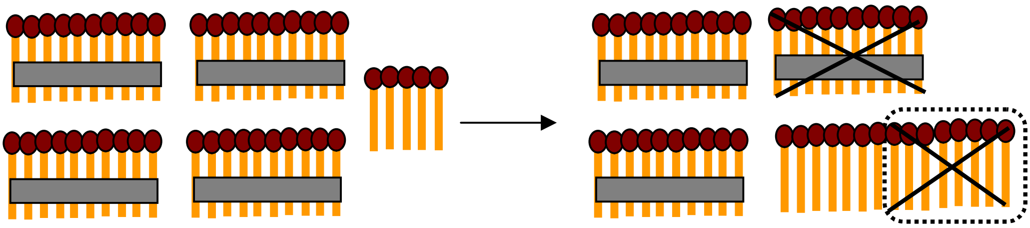

۴۵ − ۱۸ =　　　　۴۵ − ۱۸ =

لس يودانه يې چې له ۵ يو دانه يې سره يوځای شي ۱۵ يودانه يې حاصليږي او د لسيو له بنډلو څخه دلسيو درې بنډله پاتې کيږي. د۱۵ يودانه يې څخه چې ۸ يودانه يې منفي کړو ۷ يو دانه يې پاتې کيږي اوله دريو لسيو څخه چې يو بنډل د لسيو منفي شي ۲ بنډله پاتې کيږي چې د تفريق د دې عمليې په نتيجه کـــې ۲۷ لرګوټي پاتې کيږي.

دا عمليه په رياضي کې داسې اجراء کوو.

	لسيز	يويز
	(۳)	(۱۵)
مفروق منه ◄..........	۴	۵
مفروق ◄..........	−۱	۸
د تفريق حاصل ◄..........	۲	۷

دوهم مثال:

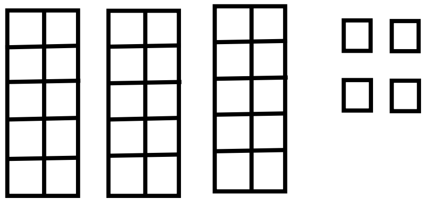

۳۴	◄..........	مفروق منه
− ۱۶	◄..........	مفروق
	◄..........	دتفريق حاصل

په پورتني شکل کې نشو کولای سمدلاسه د ۳۴ عدد څخه د ۱٦ عـــدد تفريق کړو. ترڅو چې يو بنډل د لسي په يوه دانه يې بدل نکړو نولـــه دې امله د لسی يو بنډل په يوه دانه يې باندې بدلوو او وروسته عمليـــه ســـرته رسوو.

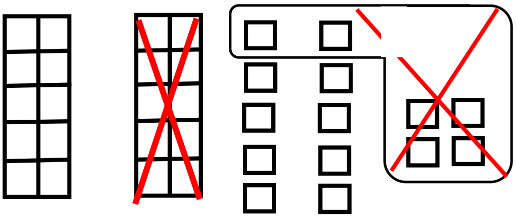

په دې شکل کې ليدل کيږي چې ۱۴ يو دانه يي او ۲ لسي حاصل شـــوي دي که چېرې له ۱۴ يودانه يي څخه ٦ يودانه يي منفي شي ۸ يودانه يي پاتې کيـــږي اوله ۲ لسيو څخه چې يو لسي منفي شي ۱ لسی پاتې کيږي د مثال په توګه:

	لسيز	يويز
	(۲)	(۱۴)
مفروق منه ◄..........	۳	۴
مفروق ◄..........	−۱	۶
د تفريق حاصل ◄..........	۱	۸

مشق او تمرین: ددوو رقمي عددونوتفریق.

عددونه تفریق کړئ او په هغوی کې مفروق منه، مفروق او د تفریق حاصل وښایاست.

۱.	۴۹ − ۳۱ =	۶۴ − ۲۵ =	۸۱ − ۱۴ =
۲.	۶۲ − ۱۲ =	۲۲ − ۱۵ =	۷۳ − ۳۶ =
۳.	۵۶ − ۱۹ =	۳۸ − ۹ =	۹۴ − ۷ =

کورنۍ دنده:

تفریق یې کړي.

۱.	۶۹ − ۴۹ =	۴۵ − ۳۵ =
۲.	۵۴ − ۳۴ =	۷۷ − ۱۸ =
۳.	۸۳ − ۴۴ =	۹۱ − ۶۶ =

مشق او تمرین: ددوو رقمي عددونو تفریق.

تاسو دوه رقمي عددونه تفریق کولای شئ.

لومړی

لسیز	یویز
۴	۱۱
~~۵~~	~~۱~~
− ۲	۹

دوهم

لسیز	یویز
۴	۱۱
~~۵~~	~~۱~~
− ۲	۹
	۲

۱۱ − ۹ = ۲

دریم

لسیز	یویز
۴	۱۱
~~۵~~	~~۱~~
− ۲	۹
۲	۲

۴ − ۲ = ۲

معنا یې دا ده چې ۵۱ − ۲۹ = ۲۲

د خپل ټولګیوال سره په ګډه کار وکړئ،تفریق یې کړئ که چېرې اړتیاوې پور واخلئ.

.۱

لسیز	یویز		لسیز	یویز		لسیز	یویز		لسیز	یویز
۵	۱۸		☐	☐		☐	☐		☐	☐
۶	۸		۴	۵		۸	۷		۷	۳
− ۴	۹		− ۳	۸		− ۵	۷		− ۲	۱
۱	۹									

.۲

لسیز	یویز		لسیز	یویز		لسیز	یویز		لسیز	یویز
☐	☐		☐	☐		☐	☐		☐	☐
۴	۵		۶	۳		۷	۸		۹	۵
− ۱	۸		− ۲	۷		− ۴	۹		− ۲	۶

په چوکاټ کې دکارشوي مثال نه په کار اخیستو سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

.۳

۹۰	۳۶	۴۳	۶۷	۹۷
− ۷۱	− ۱۷	− ۵	− ۳۸	− ۷۸

حل یې کړي:

د تفریق عملیه سر ته ورسوئ.

۴. ۸۳ − ۲۴ ، ۳۹ − ۱۲ ، ۴۶ − ۲۵ ، ۲۰ − ۱۳ ، ۸۵ − ۲۰ ، ۴۲ − ۱۹

۵. ۵۲ − ۳۷ ، ۹۳ − ۶۱ ، ۷۸ − ۱۹ ، ۵۶ − ۴۷ ، ۴۰ − ۲۵ ، ۸۳ − ۲۴

قوانین تعقیب او تفریق یې کړئ قانون او قاعده پیداکړئ او ورک شوي عددونه ولیکئ.

۶.

د۱۷ عددله لاندې عددونو څخه تفریق کړئ	
۶۸	۵۱
۴۹	
۷۳	
۳۱	
۵۵	

۷.

تفریق یې کړئ		
مفروق منه	مفروق	دتفریق حاصل
۳۷	۱۹	
۹۳	۷۷	
۶۳	۴۳	
۷۰	۵۲	
۵۸	۴۰	

کورنۍ دنده: حل یې کړئ.

صادق د ریاضي د پوښتنو د حل لپاره د کاغذ ۳۷ پاڼې درلودې چې یوڅه شـــمېر د دې پاڼو څخه یوه کوچني مورک وخوړلې، چې ۱۹ پاڼي یې پاتې دي د موږک خوړلو پـــاڼو شمیر معلوم کړئ؟

دوه ویشتم لوست

د جمعې او تفریق د عملیو آزمول د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکي د جمعې عملیه د تفریق په واسطه او د تفریق عملیه د جمعې په واسطه امتحان کړای شي او برسیره پر هغه د مفروق منه، مفروق او د تفریق حاصل کلمې هم هدف ده،

د دې دپاره چې پوه شو د جمعې عملیه صحیح سرته رسیدلې او که غلطه د جمعې پوښتنه حل او د لاندې عملیې په واسطه یې آزمویو.

مثال:

۷۵	دجمعې لومړي جز	مفروق منه	۹۳
۱۸+	دجمعې دویم جز	مفروق	۱۸−
۹۳	دجمعې حاصل	دتفریق حاصل	۷۵

امتحانول:

۹۳	مفروق منه
۷۵−	مفروق
۱۸	دتفریق حاصل

یعني د جمعې د پوښتنې د صحیح والي لپاره د جمعې له حاصل څخه د جمعې یو جز تفریق کوو که چېرې د جمعې بل جزء لاس ته راشي د جمعې پوښتنه صحیح ده. که چېرې د جمعې بل جزء لاس ته رانشي نو پوښتنه غلطه جمع شوې ده. لاندې پوښتنې حل او امتحان یې کړئ.

۶۳ + ۲۹ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۵۹ + ۱۴ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۴۵ + ۲۸ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۴۸ + ۲۴ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐
۳۹ + ۳۶ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۴۸ + ۳۷ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۶۷ + ۲۷ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐	۷۵ + ۱۶ = ☐ ; ☐ − ☐ = ☐

درویشتم لوست

د تفریق د عملیې آزموینه

هدف: زده کوونکي د جمعې دعملیې په سرته رسولو سره د تفریق د عملیې په صحیح والي باندې ډاډه اوسي.

مثال: د تفریق لاندې پوښتنه په نظر کې ونیسئ.

۴۸ ← مفروق منه
− ۳۲ ← مفروق
۱۶ ← دتفریق حاصل

آزموینه:

د دې لپاره چې پوه شو د تفریق عملیه مو صحیح سرته رسولې ده اوکه نه په دې صورت کې د تفریق حاصل دمفروق سره جمع کوو که چېرې مفروق منه لاس ته راشي د تفریق پوښتنه صحیح حل شوې ده او که چېرې مفروق منه لاس ته رانشي نو پوښتنه غلطه حل شوې ده.

تمرین:

۴۹
− ۱۷
+

۳۸
− ۲۸
+

۶۷
− ۵۰
+

۸۷
− ۴۸
+

۷۰
− ۲۰
+

کورنۍ دنده: د تفریق عملیې لاندې پوښتنه حل او امتحان يې کړی.

۶۷
− ۵۰
+

څلور ويشتم لوست

د عددونو جمع کول د چوت په واسطه

هدف: زده کوونکي عددونه د چوت په واسطه جمع کړای شي.

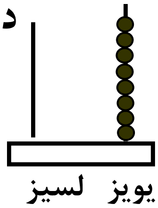

دا د چوت يو کوچنی نمونه ده په داسې حال کې د ښي خوا سيخ يا ميله د يويزو مرتبه او دکيڼې خوا سيخ يا ميله د لسيزو مرتبه ښيي داچوت د يويزو په مرتبه کې ۸ دانې مرۍ لري او د لسيزو په مرتبه کې يې مرۍ نشته چې صفر راښيي. دا چوت چې تاسو وينئ د۸ عدد ښيي.

مثال: د ۱۰ او ۱۱ عددونه په لاندی چوټونو کې ښودل شوي دي.

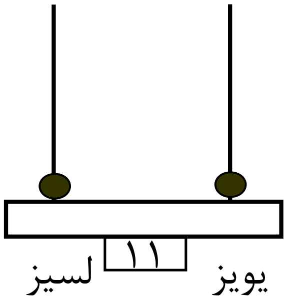

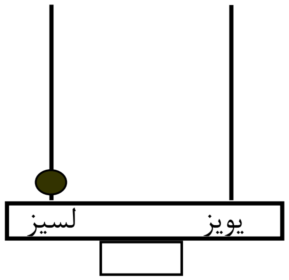

فعاليت:

تاسو دا هر يو شکل خپلو کتابچوته نقل کړی او دهغه اړوند عدد وليکی.

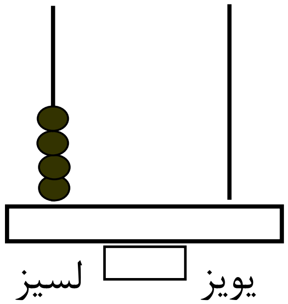

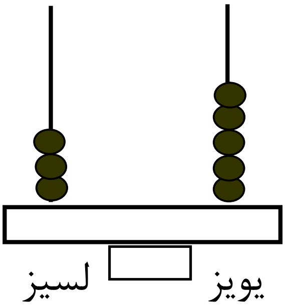

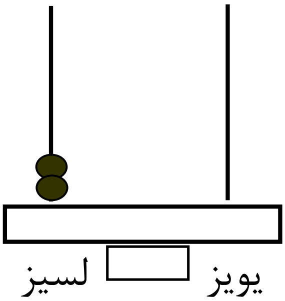

اوس غواړو د چوت په واسطه د دوو عددونو د جمع کولو په طریقه باندې پوه شو، د دې مطلب لپاره د ۱۳ عدد د ۱۱ له عدد سره جمع کوو.

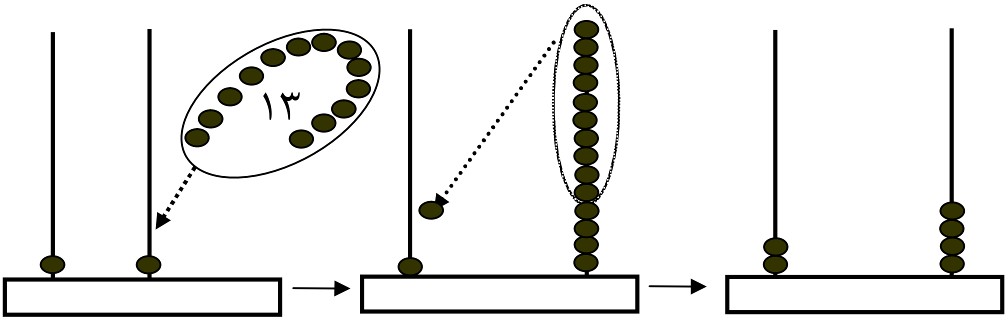

لسیز یویز لسیز یویز لسیز یویز

۱۱ + ۱۳ ⟵ ۱۰ + ۱۴ ⟵ ۲۰ + ۴ = ۲۴

له کیڼې خوا څخه په لومړي چوت کې د یویزو په ځای کې یوه مرۍ او د لسیزو په ځای کې هم یوه مرۍ شته ده چې د ۱۱ عدد راښیي. او ۱۳ مرۍ په هغو باندې دزیاتوالي په حالت کې دي. کله چې ۱۳ مرۍ ګاني په هغو باندې ورزیات شي نوپه دوهم شکل کې د یویزو په ځای کي ۱۴ مرۍ او د لسیزو په ځای کې بیاهم هغه یوه مرۍ ده. څرنګه چې پوهیږو چې لس یو دانه یې دیوه لسي سره مساوي کیږي نو دلسو یوه دانه یې مریو په ځای د لسیزو په ځای کي یوه مرۍ ایږدو چې د یویزو په ځای کې ۴ مرۍ پاتې کیږي او د لسیزو په ځای کي ۲ مرۍ کیږي چې دوه لسه یعنې ۲۰ راښیي په دې صورت کې وروستۍ چوت د۲۴ عدد راښیي.

فعالیت: د چوت څخه په کار اخستلو سره لاندې پوښتنې د زده کوونکو په واسطه جمع کړئ.

۱۲	۲۸	۲۴	۱۵
+ ۷	+ ۱۳	+ ۱۰	+ ۸

کورنۍ دنده: د ۳۵ او ۷۷ عددونه په چوت کې وښایاست.

پنځه ويشتم لوست

د عددونو تفريق د چوټ په واسطه

هدف:زده کوونکي د تفريق عمليه دچوټ په واسطه سرته ورسولای شي.

غواړو دچوټ په واسطه د۲۵ له عدد څخه د۱۲ عدد تفريق کړو.

۲۵ − ۱۲ = ☐

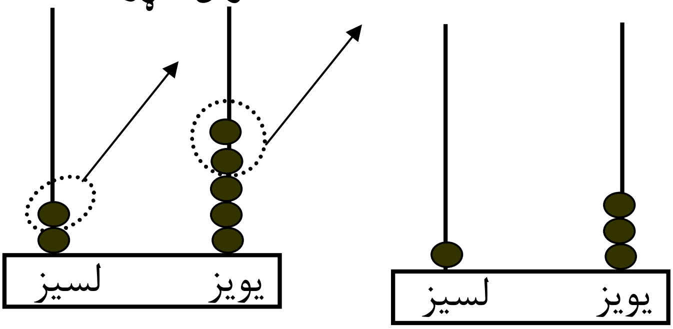

۲۵ − ۱۲ = ۱ ۳

د شکل له مخې ليدل کيږي چې د يويزو له سيخ څخه دوه مـــرۍ او د لسيزو څخه يوه مرۍ ايستل کيږي يعنې کميږي په نتيجه کې د ښي خوا په چوټ کې د يويزو په سيخ کې ۳ مرۍ او د لسيزو په سيخ کې يـــوه مرۍ پاتې کيږي. او د تفريق حاصل د۱۳ عدد کيږي.

مشق او تمرين:

۱− د تفريق لاندې پوښتنې په چوټ کې سرته ورسوئ.

۲۳	۲۴	۱۵	۱۲
−۱۳	−۱۰	−۸	−۷

۲−د ۶،۱۴،۱۶، ۲۵، ۶۳ او ۷۹ عددونه په چوټ کې وښاياست.

۳− په لاندې شکلونو کې د هرچوټ اړوند عدد د هغو تر لاندې وليکئ.

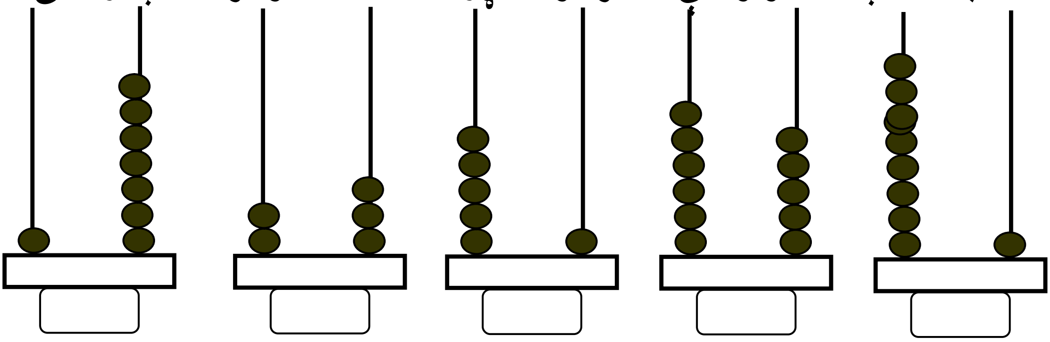

پنځم فصل

شپږ ویشتم لوست

له (۱۰۰ – ۱۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

هدف: زده کوونکي باید تر ۱۰۰۰ پورې دعددونو لوستل اولیکل زده کړي.

مونږ پوهېږو چې ټول عددونه له لاندې لس شکلونو څخه جوړ شوي دي.

۰ ، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹

چې پورته هر یوه شکل ته رقم وایي که چېرې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونو ښي خواته یو صفر کیږدو نو لاندې عددونه لاس ته راځي.

۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰، ۵۰، ٦۰، ۷۰، ۸۰، ۹۰ چې دا عددونه یو لسی یاځو لسیه راښیي او دا له ۱۰ څخه تر۹۹ پورې عددونه دوه رقمي عددونه دي چې له ښي خوا څخه د کیڼې خواته په ترتیب سره لومړي رقم ته د یویزو ځای او د هغو دوهم رقم ته د لسیزو ځای وایي.

اوس که چېرې د یو رقمي عددونو ښي خواته دوه صفرونه کیښودل شي نو د ۱۰۰، ۲۰۰، ۳۰۰، ۴۰۰، ۵۰۰، ٦۰۰، ۷۰۰، ۸۰۰ او ۹۰۰ عددونه حاصلیږي چې دا عددونه یو سلي یا څو سلونه راښیي او درې رقمي عددونه بلل کیږي.

فعالیت: د ۳۰۰ او ۴۰۰ ترمنځ ټول هغه عددونه ولیکئ چې د یویزو رقم یې ۴ وي.

کورنۍ دنده: د ۲۰۰ او ۳۰۰ ترمنځ ټول هغه عددونه ولیکئ چې د لسیزو رقم یې ۵ وي؟

اووه ویشتم لوست

لس ګوني (لسيز) او سل ګوني

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې لس يويز مساوي له يوه لسي، اولس (لسيز) لسي مساوي له يوه سلي سره کيږي.

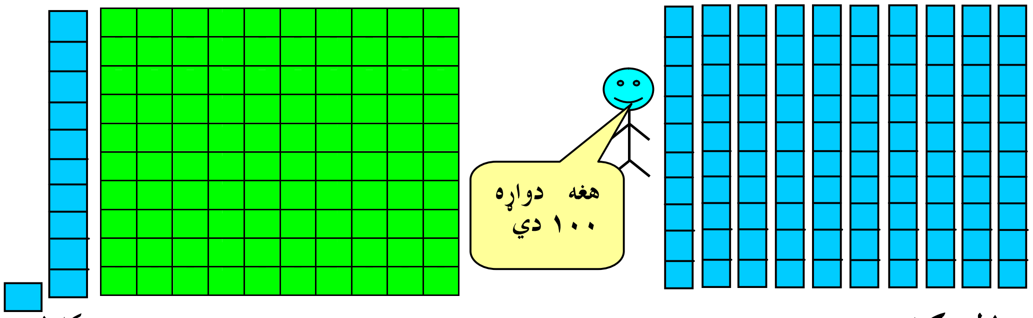

۱۰ لس ګوني   ۱-سلی دريم شکل   دويم شکل لومړي شکل

که چيرې پورتني شکلونه وليدل شي په آسانۍ سره پوهيدلای شو چې دوهـــم شـــکل د لومړي شکل لس برابره دی چې ۱۰ ددوه رقمو کوچنی عدد دی او د هغو دريم شکل ۱۰۰ معرفي کوي چې د دوهم شکل لس برابره او سل برابره د لومړي شکل دی چې د درې رقميو کوچنی عدد دی.

هر قطار ځو سليه راښي وليکئ

۱. 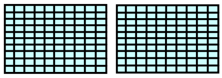	۲ سلګوني	۲۰۰
۲. 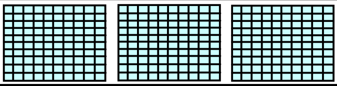	____ سلګوني	
۳. 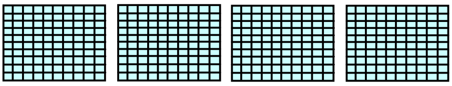	____ سلګوني	
۴. 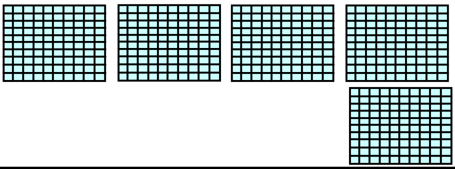	____ سلګوني	
۵. 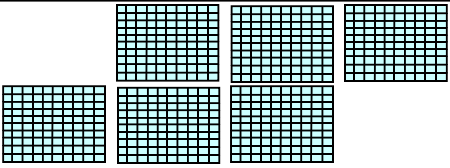	____ سلګوني	
۶. 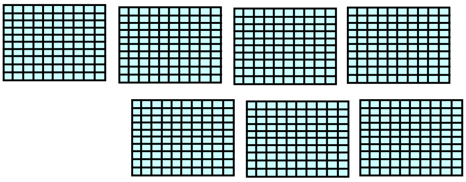	____ سلګوني	

مونږ سلونه د لسونو په توګه ليکلای شو څرنګه:

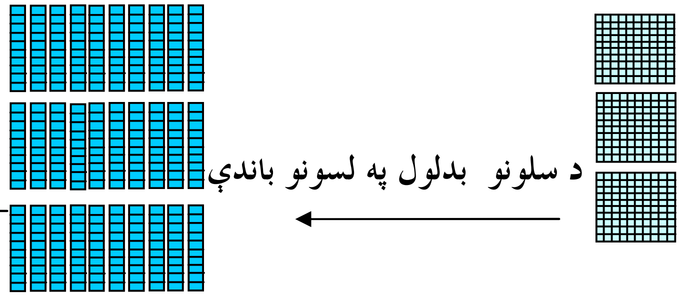

۳۰۰ = ۳۰ لسه

د پورته مثال څخه په کار اخيستو سره د شکلونو له مخې تــش ځايونــه ډک کړئ.

۱. 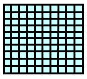

۱۰۰ = ۱۰ لسيه

۲. 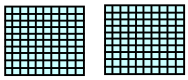

____ = ____ لسيه

۳. 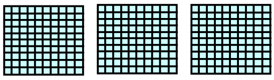

____ = ____ لسيه

۴. 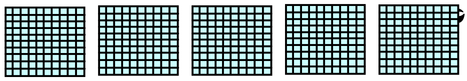

____ = ____ لسيه

۵. 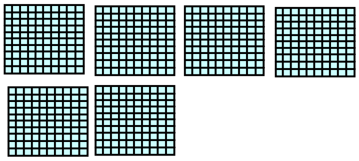

____ = ____ لسيه

۶. 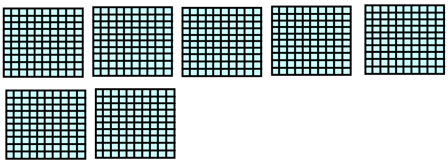

____ = ____ لسيه

کورنۍ دنده: حل يې کړئ.

۱. ۲۷ + ۳۵

۲. ۸۶ − ۱۳

۳. ۷۲ − ۲۷

۴. د شکل له مخې ووایاست چې يوسلی له څو لسيزو او څو يويزو څخه جوړ شوی دی؟

اته ويشتم لوست
سليز، لسيز او يويز

هدف: زده کوونکي درې رقمي عددونه په اړوند مرتبو کې ځای په ځای کړای شي.

ګرانو زده کوونکو! تاسو په تير لوست کې له ۱۰۰ څخه تـــر ۹۰۰ پورې عددونه پيژندلي دي. اوس کـــه چېـــرې د ۱۰۰، ۲۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰ عددونو د لومړي رقم په ځای د ۱، ۲، ۰۰۰، ۹ يو رقمي عدد وليکو د ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰٦، ۱۰۷، ۱۰۸ او ۱۰۹ عددونه حاصلیږي او همدارنګه که چېرې ددواړو صفرونو په ځای نور رقمونه وليکل شي له ۱۱۱ څخه تر ۹۹۹ پورې عددونه لاس ته راځي چې له ۱۰۰ څخه تر ۹۹۹ پورې درې رقمي عددونه دي. تر ټولو کوچنی درې رقمي عدد ۱۰۰ دی او تر ټولو لوی درې رقمي عدد ۹۹۹ دی او د هغو اړوند رقم د يويزو، لسيزو او سليزو په ځايونوکې په لاندې توګه ليکل کيږي:

يويز	لسيز	سليز
۱	۱	۱

يويز	لسيز	سليز
۱	۰	۱

يويز	لسيز	سليز
۰	۰	۱

سلیز	لسیز	یویز
۲	۳	۸

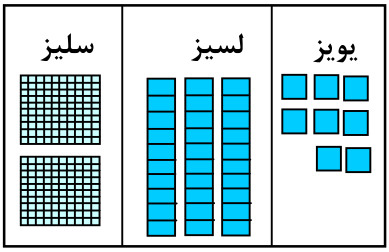

دوه سوه اته دیرش

که چېرې د لسیزو عدد، ونه لري تاسو څه شی باید ولیکئ؟

په خپلو کتابچو کې ولیکئ څو سلیز، لسیز او یویز لیدل کیږي لاندې مثال په پام کې ونیسئ او وروسته د شکل له مخې عدد ولیکئ.

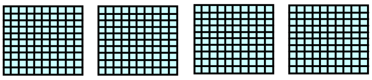

سلیز	لسیز	یویز
۴	۰	۴

۴۰۴ ________

۱. 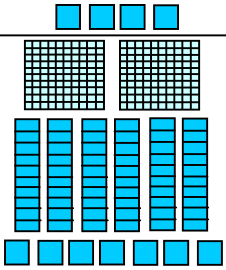

سلیز	لسیز	یویز

____

۲. 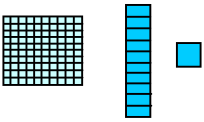

سلیز	لسیز	یویز

____

۳. 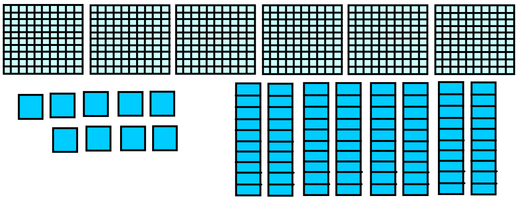

سلیز	لسیز	یویز

____

۴. 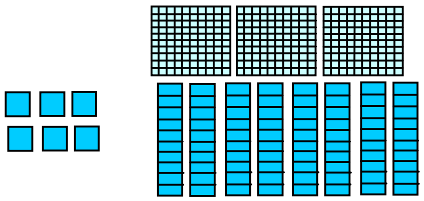

یویز	لسیز	سلیز

____

۵. 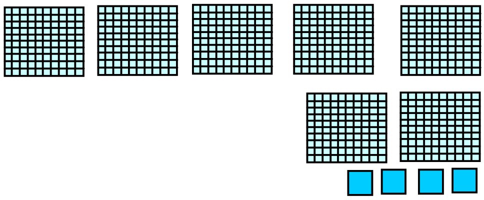

یویز	لسیز	سلیز

____

۶. 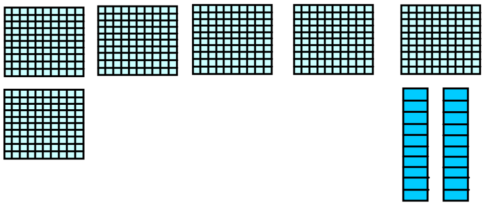

یویز	لسیز	سلیز

____

۷. 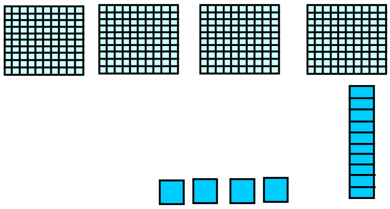

یویز	لسیز	سلیز

____

۸. تاسو یو عدد وټاکئ او د 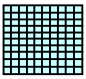، 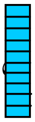 و شکلونو په واسطه هغه عدد وښایاست.

یویز	لسیز	سلیز

____

کورنۍ دنده: نمونې ته وګورئ او ځوابونه پیداکړئ.

۱. په ۴۰۰ کې څومره 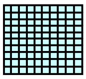 ؟

په ۴۰۰ کې څومره 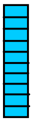 ؟

په ۴۰۰ کې څومره ؟

۲– په ۹۰۰ کې څومره 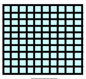 ؟

په ۹۰۰ کې څومره 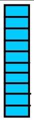 ؟

په ۹۰۰ کې څومره ؟

نه ویشتم لوست
تر ۱۰۰۰ پورې د عددونو مقامي ارزښت

هدف: زده کوونکي برسيره پردې چې تر زرو پورې دعددونو مقامي قيمت وپيژني او وېې ليکي د شکلونو له مخې وکړاي شي اړوند عددوليکي.

يو عدد په ۳ ډوله ليکلای شو لکه:

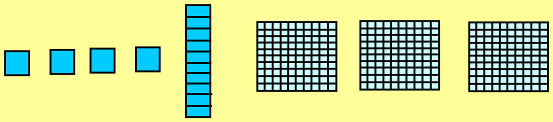

۳ سلی۱ لسي ۴ يودانه يي

۴ + ۱۰ + ۳۰۰

۳۱۴

د خپل يوه ټولګيوال سره کاروکړئ د حل شوي مثال څخه په کاراخستو سره عدد په ۳ ډوله وليکئ:

۱.

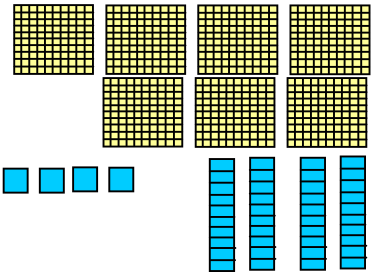

____ سليز ____ لسيز ____ يويز

____ + ____ + ____

______

۲.

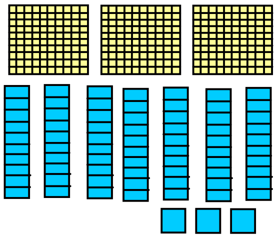

____ سليز ____ لسيز ____ يويز

____ + ____ + ____

______

۳.

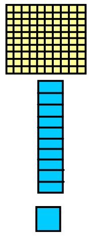

____ سليز ____ لسيز ____ يويز

____ + ____ + ____

______

۴.

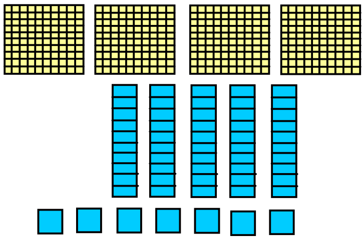

____ سليز ____ لسيز ____ يويز

____ + ____ + ____

______

شکلونه وګوري او دهغو اړوند عددونه ګروپ بندي او ويې ليکئ.

مثال:

۱. 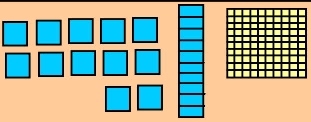 ۱ سليز ۱ لسيز ۱۲ يويز

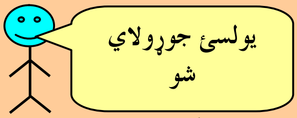

۲. شکل ته وګورئ له يويزو څخه يوبل لسی يا لسيز جوړ کړئ.

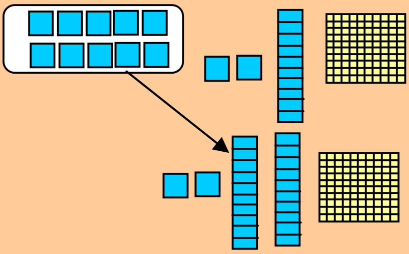

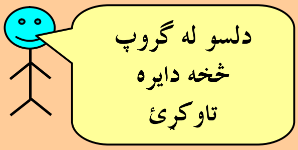

۳. ۱ سلئ ۲ لسئ ۲ يودانه يي ۱۲۲

۱. له لسيو (لسيزو) څخه د سليو(سليزو) ګروپ جوړ کړئ او اړوند عدد يي وليکئ.

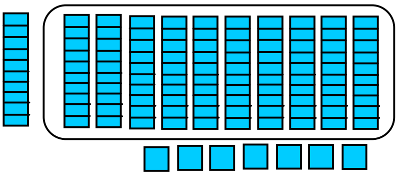

۱ سلي ۱ لسی ۷ يودانه يي

۱۱۷

۲. 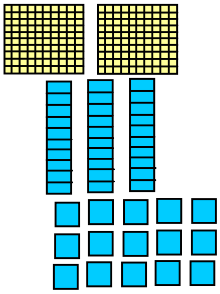

___ سلي ___ لسي ___ يودانه يي

___ + ___ + ___

___

۳. 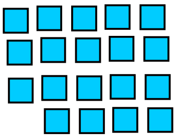

___ سلي ___ لسي ___ يودانه يي

___ + ___ + ___

___

کورنی دنده:

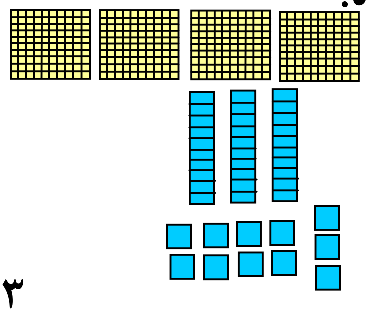

___ سلي ___ لسي ___ يودانه يي

___ + ___ + ___

___

لاندې جدول د عددونو سلسله (پرله پسې توب) له ۱۰۰–۵۰۰ پورې ښيي.

۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹
۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲	۱۱۳	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹
۱۲۰	۱۲۱	۱۲۲	۱۲۳	۱۲۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸	۱۲۹
۱۳۰	۱۳۱	۱۳۲	۱۳۳	۱۳۴	۱۳۵	۱۳۶	۱۳۷	۱۳۸	۱۳۹
۱۴۰	۱۴۱	۱۴۲	۱۴۳	۱۴۴	۱۴۵	۱۴۶	۱۴۷	۱۴۸	۱۴۹
۱۵۰	۱۵۱	۱۵۲	۱۵۳	۱۵۴	۱۵۵	۱۵۶	۱۵۷	۱۵۸	۱۵۹
۱۶۰	۱۶۱	۱۶۲	۱۶۳	۱۶۴	۱۶۵	۱۶۶	۱۶۷	۱۶۸	۱۶۹
۱۷۰	۱۷۱	۱۷۲	۱۷۳	۱۷۴	۱۷۵	۱۷۶	۱۷۷	۱۷۸	۱۷۹
۱۸۰	۱۸۱	۱۸۲	۱۸۳	۱۸۴	۱۸۵	۱۸۶	۱۸۷	۱۸۸	۱۸۹
۱۹۰	۱۹۱	۱۹۲	۱۹۳	۱۹۴	۱۹۵	۱۹۶	۱۹۷	۱۹۸	۱۹۹
۲۰۰	۲۰۱	۲۰۲	۲۰۳	۲۰۴	۲۰۵	۲۰۶	۲۰۷	۲۰۸	۲۰۹
۲۱۰	۲۱۱	۲۱۲	۲۱۳	۲۱۴	۲۱۵	۲۱۶	۲۱۷	۲۱۸	۲۱۹
۲۲۰	۲۲۱	۲۲۲	۲۲۳	۲۲۴	۲۲۵	۲۲۶	۲۲۷	۲۲۸	۲۲۹
۲۳۰	۲۳۱	۲۳۲	۲۳۳	۲۳۴	۲۳۵	۲۳۶	۲۳۷	۲۳۸	۲۳۹
۲۴۰	۲۴۱	۲۴۲	۲۴۳	۲۴۴	۲۴۵	۲۴۶	۲۴۷	۲۴۸	۲۴۹
۲۵۰	۲۵۱	۲۵۲	۲۵۳	۲۵۴	۲۵۵	۲۵۶	۲۵۷	۲۵۸	۲۵۹
۲۶۰	۲۶۱	۲۶۲	۲۶۳	۲۶۴	۲۶۵	۲۶۶	۲۶۷	۲۶۸	۲۶۹
۲۷۰	۲۷۱	۲۷۲	۲۷۳	۲۷۴	۲۷۵	۲۷۶	۲۷۷	۲۷۸	۲۷۹
۲۸۰	۲۸۱	۲۸۲	۲۸۳	۲۸۴	۲۸۵	۲۸۶	۲۸۷	۲۸۸	۲۸۹
۲۹۰	۲۹۱	۲۹۲	۲۹۳	۲۹۴	۲۹۵	۲۹۶	۲۹۷	۲۹۸	۲۹۹
۳۰۰	۳۰۱	۳۰۲	۳۰۳	۳۰۴	۳۰۵	۳۰۶	۳۰۷	۳۰۸	۳۰۹
۳۱۰	۳۱۱	۳۱۲	۳۱۳	۳۱۴	۳۱۵	۳۱۶	۳۱۷	۳۱۸	۳۱۹
۳۲۰	۳۲۱	۳۲۲	۳۲۳	۳۲۴	۳۲۵	۳۲۶	۳۲۷	۳۲۸	۳۲۹
۳۳۰	۳۳۱	۳۳۲	۳۳۳	۳۳۴	۳۳۵	۳۳۶	۳۳۷	۳۳۸	۳۳۹
۳۴۰	۳۴۱	۳۴۲	۳۴۳	۳۴۴	۳۴۵	۳۴۶	۳۴۷	۳۴۸	۳۴۹
۳۵۰	۳۵۱	۳۵۲	۳۵۳	۳۵۴	۳۵۵	۳۵۶	۳۵۷	۳۵۸	۳۵۹
۳۶۰	۳۶۱	۳۶۲	۳۶۳	۳۶۴	۳۶۵	۳۶۶	۳۶۷	۳۶۸	۳۶۹
۳۷۰	۳۷۱	۳۷۲	۳۷۳	۳۷۴	۳۷۵	۳۷۶	۳۷۷	۳۷۸	۳۷۹
۳۸۰	۳۸۱	۳۸۲	۳۸۳	۳۸۴	۳۸۵	۳۸۶	۳۸۷	۳۸۸	۳۸۹
۳۹۰	۳۹۱	۳۹۲	۳۹۳	۳۹۴	۳۹۵	۳۹۶	۳۹۷	۳۹۸	۳۹۹
۴۰۰	۴۰۱	۴۰۲	۴۰۳	۴۰۴	۴۰۵	۴۰۶	۴۰۷	۴۰۸	۴۰۹

۴۱۰	۴۱۱	۴۱۲	۴۱۳	۴۱۴	۴۱۵	۴۱۶	۴۱۷	۴۱۸	۴۱۹
۴۲۰	۴۲۱	۴۲۲	۴۲۳	۴۲۴	۴۲۵	۴۲۶	۴۲۷	۴۲۸	۴۲۹
۴۳۰	۴۳۱	۴۳۲	۴۳۳	۴۳۴	۴۳۵	۴۳۶	۴۳۷	۴۳۸	۴۳۹
۴۴۰	۴۴۱	۴۴۲	۴۴۳	۴۴۴	۴۴۵	۴۴۶	۴۴۷	۴۴۸	۴۴۹
۴۵۰	۴۵۱	۴۵۲	۴۵۳	۴۵۴	۴۵۵	۴۵۶	۴۵۷	۴۵۸	۴۵۹
۴۶۰	۴۶۱	۴۶۲	۴۶۳	۴۶۴	۴۶۵	۴۶۶	۴۶۷	۴۶۸	۴۶۹
۴۷۰	۴۷۱	۴۷۲	۴۷۳	۴۷۴	۴۷۵	۴۷۶	۴۷۷	۴۷۸	۴۷۹
۴۸۰	۴۸۱	۴۸۲	۴۸۳	۴۸۴	۴۸۵	۴۸۶	۴۸۷	۴۸۸	۴۸۹
۴۹۰	۴۹۱	۴۹۲	۴۹۳	۴۹۴	۴۹۵	۴۹۶	۴۹۷	۴۹۸	۴۹۹
۵۰۰									

تمرین: د ۱۰۵ عدد په چوت کې ښودل شوی دی له هغه څخه په کار اخستلو سره د ۱۰۸،۱۰۹ او ۱۲۰ عددونه په چوت کې وښایاست.

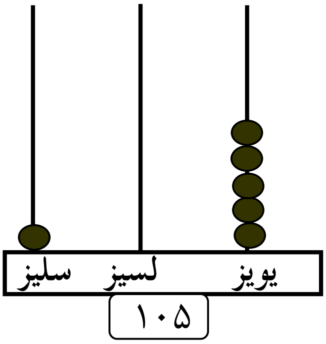

کورنۍ دنده: په خپلو کتابچو کې د (۲۰۱ او ۲۱۰) عددونه په چوت کې وښایاست.

دېرشم لوست

د یو عدد مخ کې عدد، وروسته اود دوه عددونو منځ عدد

هدف: په دې لوست کې زده کوونکي باید دیوه عدد نه مخ کې عدد، دیوه عدد څخه وروسته او هغه عدد چې ددوو عددونو په منځ کې دی وپیژني.

هغه عددونه ولیکئ چې د درکړل شوو عددونوڅخه یو عدد مخ کې قرارلري.

مثال. ۲۷۷ ، ۲۷۸ ـــــ ، ۵۴۶ ـــــ ، ۱۲۷

۱. ـــــ ، ۳۲۹ ـــــ ، ۴۴۰ ـــــ ، ۷۸۱

۲. ـــــ ، ۶۳۰ ـــــ ، ۹۱۷ ـــــ ، ۸۴۶

هغه عددونه ولیکئ چې د درکړل شوو عددونو څخه یو عدد وروسته قرارلري.

۳. ۱۱۲، ـــــ ۳۱۹، ـــــ ۸۵۵، ـــــ

۴. ۴۷۸، ـــــ ۹۹۸، ـــــ ۲۵۲، ـــــ

۵. ۵۹۱، ـــــ ۷۴۳، ـــــ ۶۶۹، ـــــ

هغه عددونه ولیکئ چې د لاندې درکړل شوي عددونو په منځ کې راشي.

۶. ۱۱۸، ـــــ ، ۱۲۰ | ۴۹۹، ـــــ ، ۵۰۱ | ۷۸۷، ـــــ ، ۷۸۹

۷. ۶۴۲، ـــــ ، ۶۴۳ | ۲۹۹، ـــــ ، ۳۰۱ | ۹۵۳، ـــــ ، ۹۵۵

۸. ۸۲۷، ـــــ ، ۸۲۹ | ۳۳۵، ـــــ ، ۳۳۷ | ۳۷۸، ـــــ ، ۳۸۰

---

۹. ټول هغه عددونه چې د ۵۴۰ او ۵۶۰ په منځ کې دي ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د درکړل شوو عددونو مخ کې وروسته یا منځ کې عددونه ولیکئ.

۱. ۲۲۲، ـــــ ، ۲۲۴ | ، ـــــ ، ۱۹۶ | ۲۳۴، ـــــ

۲. ـــــ ، ۴۲۱ | ۶۴۹، ـــــ ، ۶۵۱ | ۹۱۹، ـــــ

یودېرشم لوست

د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي باید کوچني او لوی عددونه یوله بله سره تشخیص او همدارنګه دوه مساوي عددونه وپېژني د >، < او = نښې وکاروي.

>	<	=
دا > نښه زیات راښيي ۳۴۲ > ۱۱۱ ۳۴۲ زیات له ۱۱۱ څخه دي	دا < نښه لږ راښيي ۱۱۱ < ۳۴۲ ۱۱۱ لږ له ۳۴۲ څخه دي.	دا = نښه مساوي راښيي. ۱۵۰ = ۱۵۰ ۱۵۰ مساوي له ۱۵۰ سره دي

د عددونو هره جوړه د (>، < یا =) نښې په دایره کې په ایښودلوسره پرتله کړي.

۱. ۴۲۳ (>) ۳۵۳   ۵۰۱ ( ) ۴۹۲   ۲۷۱ ( ) ۲۷۱

۲. ۵۴۷ ( ) ۴۹۹   ۷۷۷ ( ) ۸۱۲   ۱۴۲ ( ) ۲۴۲

۳. ۶۸۷ ( ) ۸۲۱   ۳۱۷ ( ) ۳۱۷   ۹۲۸ ( ) ۹۲۹

۴. ۶۲۵ ( ) ۶۲۵   ۴۱۸ ( ) ۲۵۷   ۵۸۹ ( ) ۵۸۹

۵. ۱۲۹ ( ) ۱۷۲   ۳۶۴ ( ) ۲۸۱   ۶۶۹ ( ) ۵۶۹

۶. ۲۳۰ ( ) ۱۰۰   ۷۶۸ ( ) ۸۰۱   ۴۱۲ ( ) ۴۱۲

تاسو د ۳۰۰ او ۴۰۰ په منځ کې مناسب عددونه د لاندې پوښتنو په حل کې استعمال کړئ.

۷. ___ (<) ___   ___ (=) ___   ___ (>) ___

۸. ___ (>) ___   ___ (>) ___   ___ (=) ___

کورنۍ دنده: معما حل کړئ.

۱. زه یو عددیم چې له ۶۷۵ څخه لږ اوله ۶۶۷ څخه زیات یم په داسې توګه چې زما دیویز رقم ۲ دی. زه کوم عدد یم؟

۲. د یوه عدد په برخه کې یوه معما ولیکئ او هغه خپل ملګري ته ورکړئ چې حل یې کړي.

دوه دېرشم لوست

د عددونو ترتیب نظر په مقامي ارزښت سره

هدف: زده کوونکي عددونه نظر په مقامي ارزښت سره ترتیب او دځایونو ټاکل وکړاي شي.

دیوه کتاب له فهرست څخه دا مخونه په نظر کې نیسو.

فهرست

۶فصل	۳۱۸ ....
۷فصل	۳۳۷ ....
۸فصل	۴۰۰ ....
۹فصل	۴۲۰ ....
۱۰فصل	۴۶۲ ....

لاندې عددونه د ښي خوا څخه کیڼې خواته د کوچني عدد څخه لوي عدد ته ترتیب شوی دي.

۳۱۸، ۳۳۷، ۴۰۰، ۴۲۰، ۴۶۲

او دا عددونه د ډېر لوی عددڅخه دکوچني عدد خواته ترتیب شوي دي ۴۶۲، ۴۲۰، ۴۰۰، ۳۳۷، ۳۱۸

لاندې عددونه د ډېر لږو څخه د ډېر زیاتو خواته ترتیب او ویې لیکئ.

۱. ۱۱۹، ۹۳، ۱۲۵، ۲۰۱ ______، ______، ______، ______

۲. ۲۹۶، ۲۲۸، ۲۵۲، ۲۸۳ ______، ______، ______، ______

۳. ۷۷، ۴۱۵، ۶۹۰، ۱۵۲ ______، ______، ______، ______

لاندې عددونه د ډېرو زیاتو څخه د ډېرو لږو خواته ترتیب او ویې لیکئ.

۴. ۳۴۸، ۲۲۰، ۴۶۴، ۷۳۲ ______، ______، ______، ______

۵. ۶۰۵، ۹۷۳، ۷۵۱، ۴۸۹ ______، ______، ______، ______

۶. ۲۴۵، ۲۱۷، ۲۷۳، ۲۲۹ ______، ______، ______، ______

۷. د ۸، ۲ او ۶ رقمونو په کارولو سره کوم درې رقمي عددونه لیکلای او جوړولای شئ؟

____ ____ ____ ____ ____ ____

۸. د خپلې خوښې عددونه د ډېر لږو څخه د ډېر لوی خواته ترتیب او ویــې لیکئ

، ____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____

ډېر لږ ... ډېر زیات

کورنۍ دنده: څلور عددونه په ترتیب سره د ډېر زیات څخه د ډېــر کــوچني عدد خواته ترتیب کړئ دا عددونه د ۶۰۰ او ۸۰۰ ترمنځ وټاکئ.

______، ______، ______، ______

تر ۱۰۰۰ عددونو مشق او تمرین

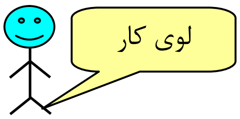

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

د ۴٦۴ او ۷۰۹ عددونه استعمال کړئ ترڅو هرې پوښتنې ته ځواب ووایاست.

۱. د کوم عدد یویز ۴ دی؟

۲. د کوم عدد لسیز صفر دی؟

۳. د کوم عدد لسیز ٦ دی؟

۴. د کوم عدد سلیز ۷ دی؟

۵. د دې دواړو عددونو د تفریق حاصل پیدا کړې؟

٦. کوم عدد لوي دی؟ ______

دلاندې شکلونو څخه په ګټه اخیستلو سره اړوند عددونه په درې ډوله ولیکئ.

۷. 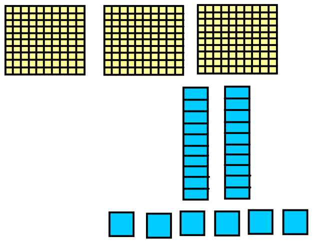

______ سل ______ لسه ______ یو

______ + ______ + ______

______

---

۸. 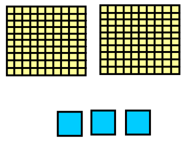

______ سل ______ لسه ______ یو

______ + ______ + ______

______

کورنۍ دنده:

هغه عددونه چې د ۸۰۱ او ۸۵۱ ترمنځ قرار لري په ترتیب سره یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شکلونه خپلو کتابچو کې رسم کړئ له یویزو او لسیزو څخه په ترتیب سره د لسو او سلو گروپونه جوړ او د هغو د شاوخوا څخه دایره وکاږئ او اړوند عـــدد یـــې ولیکئ.

۱. 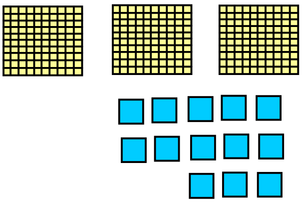

سل ____ لسه ____ یو ____

____ + ____ + ____

____

۲. 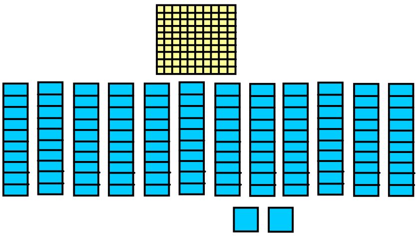

سل ____ لسه ____ یو ____

____ + ____ + ____

____

۳. 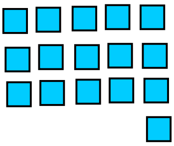

سل ____ لسه ____ یو ____

____ + ____ + ____

____

لاندې پوښتنې خپلوکتابچوته نقل کړئ اوپه دایره کې د<،>یا = مناسبه نښه ولیکئ.

۴. ۲۰۷ ◯ ۷۰۲   ۱۱۶ ◯ ۱۶۱   ۲۲۰ ◯ ۱۲۱

۵. ۴۳۷ ◯ ۷۴۳   ۳۳۲ ◯ ۲۳۳   ۳۱۲ ◯ ۱۲۳

د حل شوي مثال سره سم تش ځایونه ډک کړئ.

۶. ٦۰۵، ٦۱۵، ٦۲۵، ۶۳۵   ۸۰۰، ۸۰۵، ۸۱۰، ____

۷. ۳۴۰، ۳۵۰، ۳٦۰، ____   ۵۹۹، ٦۹۹، ۷۹۹، ____

۸. ۳۲۲، ۳۳۲، ۳۴۲، ____   ۷۲۰، ۷۲۴، ۷۲۸، ____

مخ کې عدد وروسته عدد او د دو عددونو په منځ کې عدد ولیکئ.

۹. ___، ۴۳٦   ۸۰۹، ____، ۸۱۱   ۱۷۰، ____

۱۰. ٦۳۷، ___، ٦۳۹   ۳۳۳، ____   ۴۴۴، ____

کورنۍ دنده: زده کوونکي د ۹ او ۱۰ شمیرې پوښتنې په کورکې حل کړي؟

شپږم فصل

د درې رقمي عددونو جمع او تفریق

درې دېرشم لوست

د درې رقمي عددونو جمع او تفریق

د څو سلګونو جمع کول

هدف: په دې لوست کې زده کوونکي په درې رقمي (څوسلګونو) عددونو کې جمع او تفریق سرته ورسولای شي.

د چوکات له وزنونو څخه کوم یې سره جمع شي ترڅو د موټر بار بشپړ شي.

۵۰۰ کیلوګرامه	۵۰۰ کیلوګرامه	
۱۰۰ کیلوګرامه	۷۰۰ کیلوګرامه	
۱۰۰ کیلوګرامه	۵۰۰ کیلوګرامه	۲۰۰ کیلوګرامه
۸۰۰ کیلوګرامه	۳۰۰ کیلوګرامه	۶۰۰ کیلوګرامه

مثال:

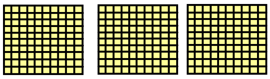

۳ سله

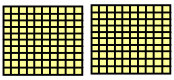

۲ سله

۵ سله = ۲ سله + ۳ سله

۵۰۰ = ۲۰۰ + ۳۰۰

پورتني مثال په نظر کې ونیسي اولاندې پوښتنې جمع کړئ.

۱. 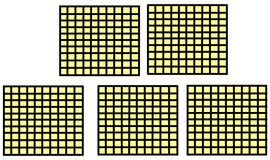

____ سله = ____ سله + ____ سله

____ = ____ + ____

۲. 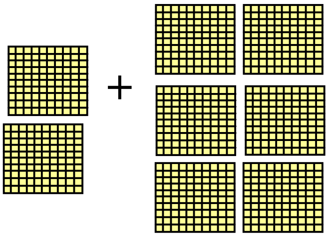

___ سله = ___ سله + ___ سله

___ = ___ + ___

---

۳. 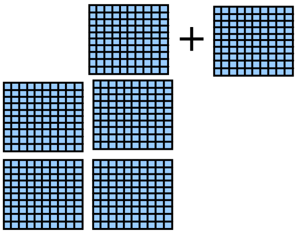

___ سله = - سله + ___ سله

___ = ___ + ___

---

۴. 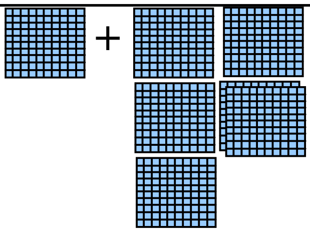

___ سله = ___ سله + ___ سله

___ = ___ + ___

---

۵. 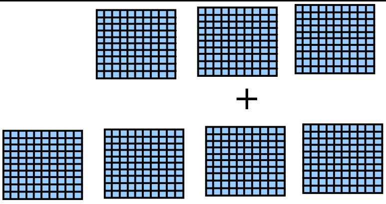

___ سله   ___

+ ___ سله   + ___

___ سله   ___

---

۶. 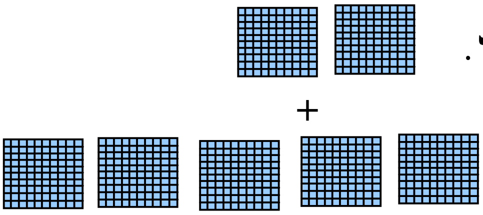

___ سله   ___

+ ___ سله   + ___

___ سله   ___

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې د سلګونو بنډلونه په خپلو کتابچو رسم او جمع يې کړئ.

۲ سله   ___

+ ۳ سله   + ___

___ سله   ___

څلور دېرشم لوست

د درې رقمي عدد جمع کول له درې رقمي عددسره چې ديويز او لسيز رقمونه يې صفر وي

هدف:زده کوونکي يو درې رقمي عدد له بل درې رقمي عدد سره چې ديويز او لسيز رقمونه يې صفر وي جمع کړای شي.

مثال

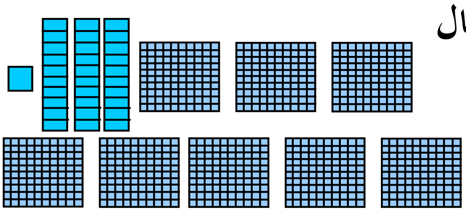

۸۳۱ = ټوله

۳ سله ۳ لسه ۱ يو

۵ سله ۰ لسه ۰ يو

۸ سله ۳ لسه ۱ يو

$$\begin{array}{r} ۳۳۱ \\ +\ ۵۰۰ \\ \hline ۸۳۱ \end{array}$$

۱.

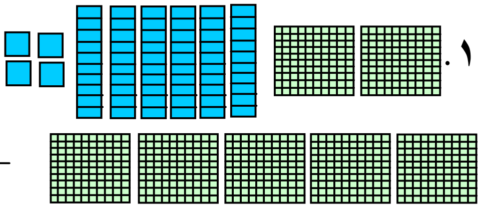

___ سله ___ لسه ___ يو

___ سله ___ لسه ___ يو

___ سله ___ لسه ___ يو

___
+ ___
___

۲.

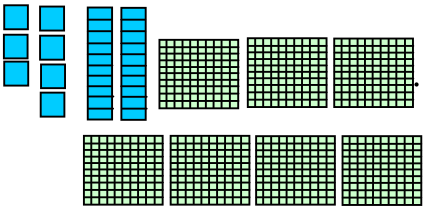

___ سله ___ لسه ___ يو

___ سله ___ لسه ___ يو

___ سله ___ لسه ___ يو

___
+ ___
___

۳- ۲۷۳ + ۳۰۰ ، ۱۸۷ + ۵۰۰ ، ۶۱۲ + ۱۰۰ ، ۴۳۹ + ۵۰۰ ، ۶۴۳ + ۲۰۰

۴- ۵۲۷ + ۱۰۰ ، ۷۲۸ + ۲۰۰ ، ۴۸۳ + ۳۰۰ ، ۵۱۲ + ۱۰۰ ، ۳۷۴ + ۴۰۰

کورنۍ دنده: جمع يې کړئ.

۱. ۸۴۷ + ۱۰۰ ، ۲۴۷ + ۷۰۰ ، ۴۸۲ + ۲۰۰ ، ۳۷۱ + ۵۰۰ ، ۵۴۷ + ۳۰۰

پنځه دېرشم لوست
د درې رقمي عددونو جمع

هدف: زده کوونکي ټول درې رقمي عددونه یوله بله سره جمع کړای شي.

د اماني ښوونځي یو لوی سالون د زده کوونکو دکارونو د ښودلو له پاره لري.
د سه شنبې په ورځ ۲۴۷ تنه راغلل.
او د چهارشنبې په ورځ ۱۳۲ تنه راغلل.
په مجموع کې د دې سالون څخه څو تنو لیدنه کړې ده.

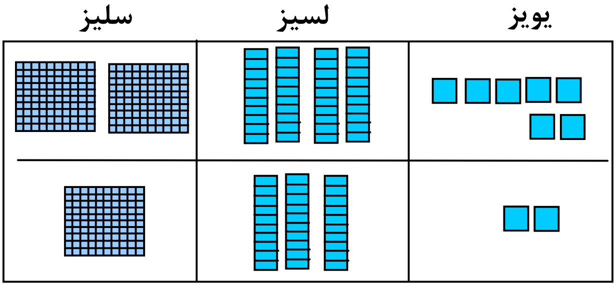

سلیز	لسیز	یویز
۲	۴	۷
+ ۱	۳	۲
۳	۷	۹

۳۷۹ تنه د لوبغاړې سالون ته راغلي دي

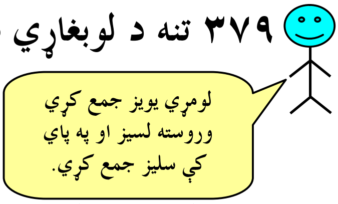

۹ یو ۷ لسه ۳ سله

۳۷۹

پوښتنه: ولې مونږ لومړي یویز جمع کوو؟

د خپل یو ټولګیوال سره کار وکړئ له یویزو څخه یې پیل کړئ اوجمع یې کړئ.

.۱

سلیز	لسیز	یویز
۱	۲	۵
+ ۳	۳	۴

سلیز	لسیز	یویز
۳	۱	۴
+ ۱	۲	۵

.۲

سلیز	لسیز	یویز
۳	۱	۶
+ ۲	۵	۱

سلیز	لسیز	یویز
۴	۲	۲
+ ۵	۱	۵

۳.

سلیز	لسیز	یویز
۲	۷	۵
+ ۴	۱	۹

سلیز	لسیز	یویز
۶	۳	۷
+ ۱	۶	۱

۴.

سلیز	لسیز	یویز
۵	۳	۸
+ ۱	۵	۰

سلیز	لسیز	یویز
۴	۵	۴
+ ۱	۱	۴

جمع یې کړئ:

۵. ۱۲۹ + ۳۰ ۳۴۱ + ۱۲۸ ۱۷۰ + ۳۱۲ ۲۰۶ + ۱۷۲ ۶۱۲ + ۳۵

۶. ۴۰۳ + ۲۱۴ ۱۵۹ + ۲۲۰ ۳۲۵ + ۷۱ ۵۰۸ + ۲۱۰ ۴۱۲ + ۴۴

۷. ۳۳۱ + ۵۱۷ ۱۱۱ + ۴۴۳ ۵۳۷ + ۲۱ ۷۷۱ + ۱۰۸ ۸۲۳ + ۱۶۴

کورنۍ دنده:

په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

۱.

سلیز	لسیز	یویز
□	۱	□
+ ۲	□	۶
۹	۸	۹

۲.

سلیز	لسیز	یویز
۲	□	۶
+ □	۵	□
۶	۶	۶

شپږ دېرشم لوست

د درې رقمي عددونو جمع کول چې حاصل ولري

هدف: زده کوونکي وکولای شي د درې رقمي حاصل لروونکي عددونه جمع کړئ.

مونږ سلیز، لسیز او یویز په لاندې توګه جمع کولای شو.

لومړی مرحلهٔ: یویز رقمونه سره جمع کړئ که چېرې حاصل ولري دوروستي رقم سره یې جمع کړئ.

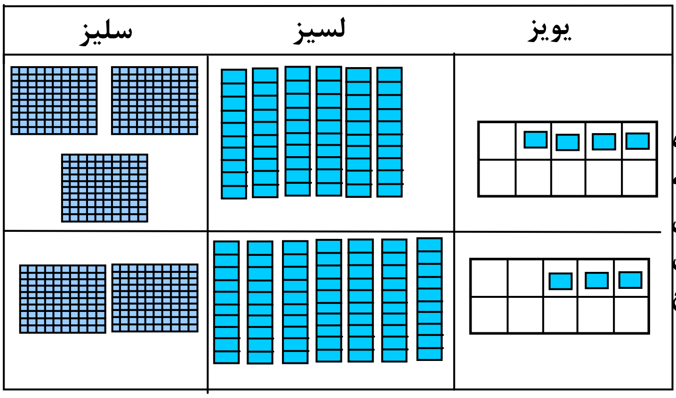

$$\begin{array}{r} ۳۶۴ \\ +۲۷۳ \\ \hline ۷ \end{array}$$

دوهمه مرحلهٔ: لسیز رقمونه سره جمع کړئ که چېرې حاصل ولري دوروستي رقم سره یې جمع کړئ.

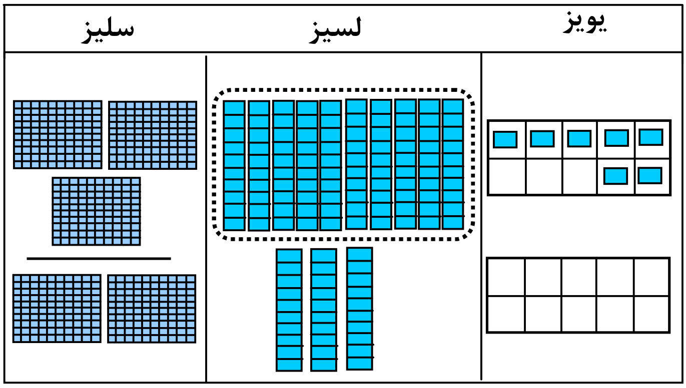

$$\begin{array}{r} ۱ \\ ۳۶۴ \\ +۲۷۳ \\ \hline ۳۷ \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۶ \\ +۷ \\ \hline ۱۳ \end{array}$$

دریمه مرحلهٔ: دسلیزو رقمونه جمع کړئ.

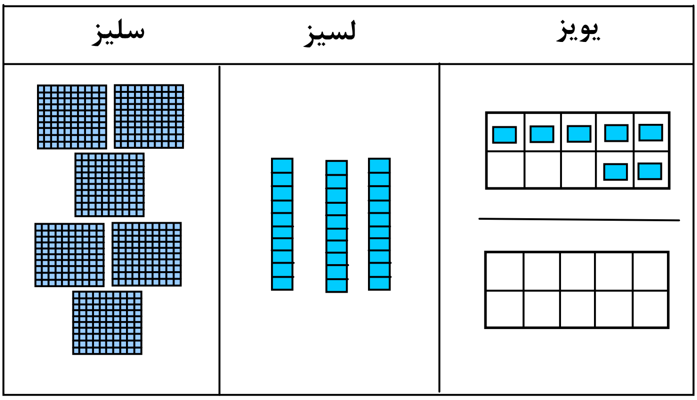

$$\begin{array}{r} ۱ \\ ۳۶۴ \\ +۲۷۳ \\ \hline ۶۳۷ \end{array}$$

جمع يې کړئ او که حاصل ولري حاصل يې ونيسئ.

مثال:

سليز	لسيز	يويز
□	١	
۴	۳	۶
+ ۲	۵	۷
۶	۹	۳

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۱	۶	۲
+ ۵	۳	۶

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۳	۲	۹
+ ۳	۵	۴

۱.

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۲	۴	۹
+ ۱	۳	۶

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۴	۰	۹
+ ۲	۱	۳

سليز	لسيز	يويز
□	□	
	۵	۳
+ ۵	۵	۴

۲.

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۲	۷	۴
+	۶	۱

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۴	۵	۳
+ ۵	۱	۲

سليز	لسيز	يويز
۴	۲	۵
+ ۵	۴	۸

۳.

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۱	۳	۵
+ ۵	۲	۴

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۳	۴	۷
+	۷	۲

سليز	لسيز	يويز
□	□	
۲	۸	۱
+ ۳	۵	۶

کورنۍ دنده: حل يې کړئ.

د يوه ټولګي زده کوونکو ۳۷۸ کارتونه جوړ کړل.

د يوبل ټولګي زده کوونکو ۲۶۵ کارتونه جوړ کړل.

د دواړو ټولګيو زده کوونکو ټول څو کارتونه جوړ کړي دي؟

□

\+ □

□

د درې رقمي عددونو د جمعې مشق او تمرين:

تاسو درې رقمي عددونه په لاندې توګه جمع کولای شئ.

په دې ډول:

دريمه مرحلهٔ: سليز سره جمع کړئ	دوهمه مرحلهٔ: لسيز جمع کړئ که چېرې اړتياوې حاصل ونيسي.	لومړۍ مرحلهٔ: يويز جمع کړئ که چېرې اړتياوې حاصل ونيسئ.
(١)(١)	(١)(١)	(١)
٢٦٧	٢٦٧	٢٦٧
٢٩٦ +	٢٩٦ +	٢٩٦ +
٥٦٣	٦٣	٣

١٣

جمع يې کړئ.

۱.	۳۷۴ + ۱۴۷	۲۴۵ + ۴۵۸	۵۶۷ + ۳۳۳	۱۴۹ + ۷۵	۱۹۲ + ۴۴	۸۵ + ۱۹۷
۲.	۳۶ + ۷۳	۲۳۸ + ۴۴	۴۵۵ + ۱۴۵	۵۸۶ + ۳۶۴	۱۷۷ + ۱۶۸	۶۱۴ + ۱۸۷
۳.	۱۹۸ + ۲۶۷	۲۵۳ + ۳۳۵	۴۹۴ + ۳۶۳	۵۱۷ + ۴۶۷	۳۴۶ + ۳۶۴	۱۲۳ + ۳۴۵

اوه دېرشم لوست

د درې رقمي عددونو تفريق

هدف: زده کوونکي درې رقمي عددونه له درې رقمي عددونو څخه تفريق کړای شي.

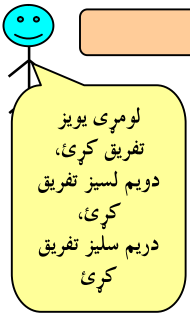

سليز	لسيز	يويز
۴	۵	۷
− ۳	۳	۲
۱	۲	۵

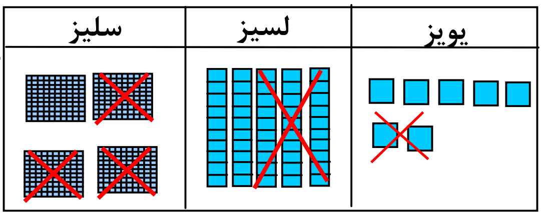

په ډله ايز توګه کار وکړئ.

۱.

سليز	لسيز	يويز
۷	۲	۶
− ۱	۱	۵

سليز	لسيز	يويز
۶	۸	۹
− ۴	۷	۳

سليز	لسيز	يويز
۵	۳	۷
− ۲	۱	۶

۲.

سليز	لسيز	يويز
۴	۹	۴
− ۱	۰	۳

سليز	لسيز	يويز
۹	۷	۱
− ۳	۲	۰

سليز	لسيز	يويز
۸	۴	۴
− ۳	۲	۱

۳.

۶۷۹	۴۸۷	۳۸۹	۵۷۳	۶۵۹
− ۱۵۱	− ۲۳۷	− ۶۴	− ۱۳۰	− ۲۷

کورنۍ دنده:

۶۸۹	۵۸۷	۴۸۹	۶۷۳	۶۵۹
− ۲۵۳	− ۳۳۷	− ۱۶۴	− ۱۳۲	− ۴۳۷

اته دیرشم لوست

د درې رقمي عددونو تفریق په پور (قرض) اخستلو سره

هدف: زده کوونکي وکولای شي له یوه درې رقمي عدد څخه درې رقمي عدد چې پور اخستلوته اړتیا ولري تفریق کړای شي.

تاسو د ۱۴۶ عدد له ۳۱۸ څخه په لاندې توګه تفریق کولای شئ.

لومړي: یویز تفریق کړي کــه چېرې اړتیاوې د لــسیزو لــه مرتبې څخه پور واخلئ (لسیز، په یوه دانه یې بدلي کړئ)

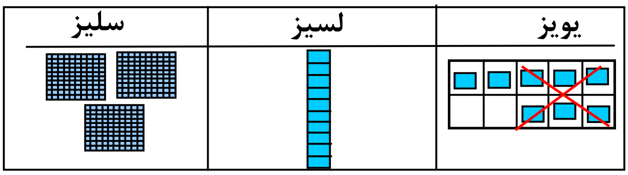

۳۱۸
−۱۴۶
۲

دویم: لسیز تفریــق کړئ کــه چېــرې اړتیاوې د ســلیزو څخه پور واخلئ.

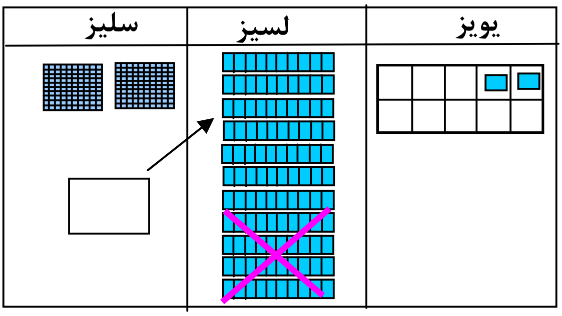

۲ | ۱۱
۳۱۸   ۱۱
−۱۴۶   −۴
۷۲   ۷

په دې لوست کې مونږ یو سلی په ۱۰ لسونو بدل کړی دی.

دریم: سلیز تفریــق کړئ.

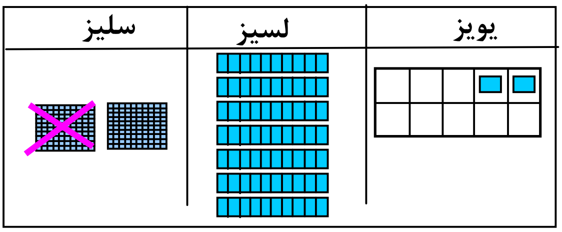

۲ | ۱۱
۳۱۸
−۱۴۶
۱۷۲

د خپل یوه ټولګیوال سره کار وکړئ لومړی یویز تفریق کړئ که چېرې پــور اخستلو ته اړتیاوې د لسیزو له مرتبې څخه پور واخلئ.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۱۵	۸	□
۵	۹	۶
۸	۴	−۲
۷	۴	۴

یویز	لسیز	سلیز
□	□	□
۵	۴	۷
۱	۳	−۵

یویز	لسیز	سلیز
□	□	□
۱	۶	۴
۳	۵	−۲

۲.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۵	۳	۷
− ۳	۱	۹

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۷	۲	۱
− ۴	۱	۴

سلیز	لسیز	یویز
۴	۲	۹
− ۱	۶	۱

۳.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۶	۴	۵
− ۲	۱	۸

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۵	۸	۹
−	۹	۲

سلیز	لسیز	یویز
۷	۴	۱
− ۲	۳	۰

۴.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۸	۴	۶
−	۹	۵

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۹	۳	۶
− ۴	۲	۶

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۷	۵	۹
− ۶	۱	۳

۵.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۴	۵	۰
− ۳	۶	۰

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۵	۳	۷
−	۶	۴

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۷	۲	۵
−	۹	۱

کورنۍ دنده: په تش ځایونوکي مناسب عددونه ولیکئ.

۱.

سلیز	لسیز	یویز
۵	□	۷
− ۲	۴	□
۳	۰	۹

۲.

سلیز	لسیز	یویز
۵	□	۷
− ۲	۴	□
□	۸	۹

دپور اخستلو په صورت کې د تفریق مشق او تمرین

تاسو درې رقمي عددونه په لاندې توګه تفریق کولای شئ.

لومړی مرحلهٔ: یویز تفریق کړئ که څېرې اړتیاوې پور واخلئ .

دوهمه مرحلهٔ : لسیز تفریق کړئ که څېرې اړتیاوې پور واخلئ .

دریمه مرحلهٔ: سلیز تفریق کړئ.

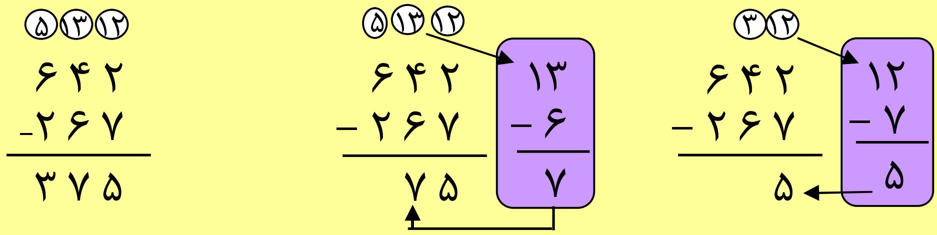

فرق یې ۳۷۵ دی

تفریق یې کړئ.

۱.	۳۴۶ − ۱۶۳	۵۱۶ − ۳۵۵	۴۲۹ − ۱۵۶	۸۴۰ − ۴۱۵	۸۳۷ − ۴۷۲	۴۱۷ − ۳۳۲
۲.	۷۶۳ − ۲۸۴	۴۸۰ − ۱۲۶	۵۹۳ − ۳۲۸	۹۶۳ − ۷۸۹	۷۵۴ − ۶۵۷	۸۱۶ − ۴۳۲
۳.	۶۵۵ − ۳۷۷	۵۷۶ − ۱۳۸	۳۶۵ − ۱۸۷	۵۷۴ − ۱۸۸	۷۲۵ − ۲۵۶	۹۳۲ − ۵۵۶

نه دېرشم لوست

د درى رقمي عددونو تفريق چې يويز او لسيز يې صفر وي

هدف: زده کوونکي دصفر لرونکي درې رقمي عددونو څخه درې رقمي عددونه تفريق کړاي شي.

تاسو د صفر لرونکو عددونوڅخه د نورو عددونو تفريق په لاندې ډول کولاى شئ.

لومړي مرحلۀ: يويز تفريق کړئ ځرنګه چې لسيز رقم صفر دى چې په يويزو بدليداى نشي.

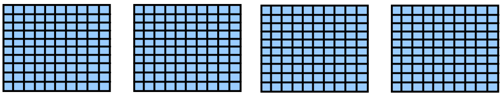

۴ ۰ ۰
− ۱ ۳ ۶

دوهمه مرحلۀ: سليز په لسونو سره بـــدل کړئ لکـــه مقابـــل شکل:

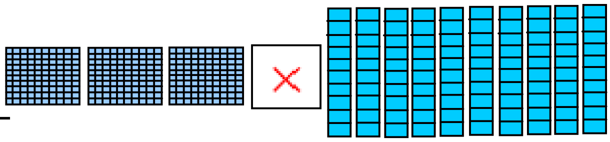

۳ ۱۰
~~۴~~ ~~۰~~ ۰
− ۱ ۳ ۶

دريمه مرحلۀ: يولسيز په ۱۰ يودانه يې سره بدل کړئ.

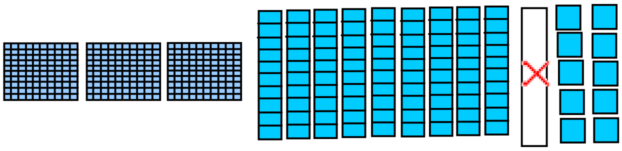

~~۳~~ ~~۹~~ ۱۰
۴ ۰ ۰
− ۱ ۳ ۶

څلورمه مرحلۀ: تفريق يې کړئ.

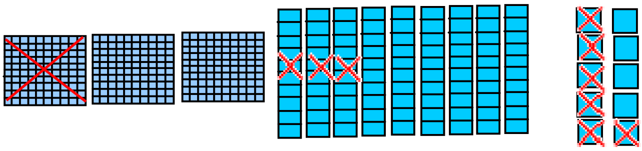

(۳) (۹) (۱۰)
۴ ۰ ۰
− ۱ ۳ ۶
۲ ۶ ۴

پورته حل شوي مثال په نظر کې ونيسئ او تفريق يې کړئ.

مثال:

(۷) (۱۰) (۱۰)
۸ ۱ ۰
− ۳ ۲ ۵
۴ ۸ ۵

۵۴۰	۴۰۰	۷۰۰	۶۰۳	۵۰۶
−۲۷۳	−۱۵۸	−۳۶۳	−۴۸۹	−۴۹

۳۰۰	۹۰۸	۷۰۰	۵۰۰	۳۰۰	۲۷۰	۹۰۳
−۱۲۳	−۲۸۰	−۵۴۰	−۱۲۴	−۳۷	−۲۰۷	−۳۲۴

د درو رقمي عددونو د جمعې او تفریق مشق او تمرین:

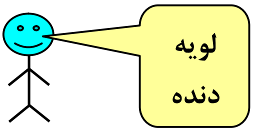

آیا تاسو کولاشئ پوښتنوته ځواب وواياست.

د شکلونو څخه په ګټه اخیستو سره تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۱. 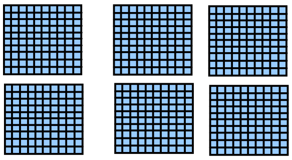

___ سله = ___ سله + ___ سله

___ = ___ + −

۲. 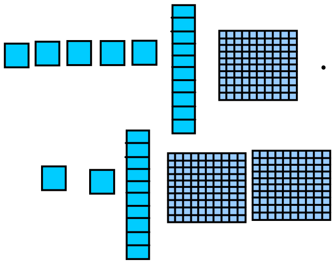

___ سله ___ لسه ___ یودانه يې

___ سله ___ لسه ___ یودانه يې +

___ سله ___ لسه ___ یودانه يې

☐	
☐	+
☐	

د قانون څخه په کار اخستنې سره لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

۳.

۲۰۰ جمع کړي	
۲۲۰	
۶۷۰	
۵۱۰	
۱۷۰	

۴۰۰ جمع کړي	
۵۰۰	
۳۵۰	
۴۳۰	
۵۷۰	

۳۰ جمع کړي	
۷۳۰	
۸۷۰	
۱۹۰	
۴۲۰	

۴. جمع یې کړئ.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	
۶	۷	۳
+	۱	۹

سلیز	لسیز	یویز
□	□	
۴	۲	۵
+ ۳	۴	۸

سلیز	لسیز	یویز
□	□	
۲	۷	۶
+ ۱	۴	۵

۵. تفریق یې کړئ.

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۸	۳	۷
− ۲	۲	۵

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۳	۳	۷
−	۶	۱

سلیز	لسیز	یویز
□	□	□
۵	۲	۶
− ۱	۴	۸

۶. جمع یا تفریق یې کړئ.

۷۶۲	۸۲۳	۳۲۴	۷۰۰	۳۲۴	۱۲۷
− ۵۷۱	+ ۶۹	− ۳۲	− ۲۱۱	+ ۲۵۸	+ ۵۸۴

کورنی دنده:

۴۹۵	۳۰۷	۵۵۷	۶۸۳	۵۹۱	۷۰۰
+ ۱۰۸	− ۱۲۲	− ۳۲۹	+ ۷۷	− ۱۰۳	− ۳۳۱

۴۹۹	۹۴۷	۲۷۴	۶۰۱	۱۳۹	۲۹۰
+ ۲۰۱	− ۳۵۸	+ ۶۶۶	− ۱۲۷	+ ۴۸۳	+ ۵۷۵

اووم فصل

د عددونو ضرب او ویش عملیې

څلوېښتم لوست

د ضرب مفهوم

دوه، دوه، درې، درې زیاتول او شمېرل

هدف: دا لوست زده کوونکي چمتو کوي ترڅو د ضرب او تقسیم مفهومونه په ښه آسانۍ سره زده کړي.

٨ ډبرې ٦ ډبرې ۴ ډبرې ٢ ډبرې

ټوله ٨

متناوب شمېرل یعنی د عین عدد جمع کول تکراری توګه.

د خپل یوه ټولګیوال سره کار وکړئ کوچنۍ ډبرې وکاروئ او له هغې څخه مساوي ګروپونه جوړ کړئ، متناوب شمېر وکړئ، او مجموعه یې و لیکئ؟

مثال:

۵ وارې ۲، ۲ زیات کړئ

٢ ، ۴ ، ٦ ، ٨ ، ١٠

ټوله ____

١. ۴ وارې ۴، ۴ زیات کړي

____ ، ____ ، ____ ، ____

ټوله ____

٢. ٣ وارې ۵ ، ۵ زیات کړئ

____ ، ____ ، ____

ټوله ____

٣. ۴ وارې درې، درې زیات کړئ.

____ ، ____ ، ____ ، ____

ټوله ____

۴. ۵ وارې ٣ ، ٣ زیات کړي

____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____

ټوله ____

۵. ۴ وارې ۵ ، ۵ زیات کړئ.

____ ، ____ ، ____ ، ____ ، ____

ټوله ____

دوه بکسه هر یو یې شپږ هګۍ لري

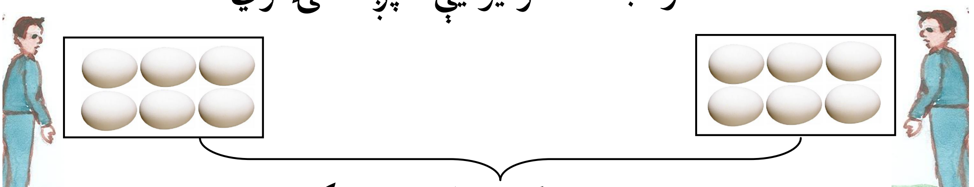

د چرګې ټولې ۱۲ هګۍ

د چرګې هګۍ رسم کړئ متناوب شمېر وکړئ وېې لیکئ څومره؟

مثال: ۲ بکسونه، هر بکس ۳ هګۍ لري

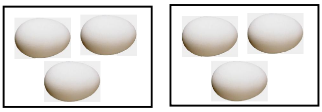

د چرګې ټولې ٦ هګۍ

۱ – ۴ بکسونه،هر بکس ۵ هګۍ لري

د چرګې ټولې ـــــــ هګۍ

۲ – ۲ بکسونه، هر بکس ۴ هګۍ لري

د چرګې ټولې ـــــــ هګۍ

۳ – ۴ بکسونه، هر بکس ۴ هګۍ لري

د چرګې ټولې ـــــــ هګۍ

۴ – ۳ بکسونه، هر بکس ٦ هګۍ لري

د چرګې ټولې ـــــــ هګۍ

۵ – ٦ بکسونه، هر بکس ۳ هګۍ لري

د چرګې ټولې ـــــــ هګۍ

کورنۍ دنده: ۴ چرګان هر یو یې ۲ پښې لري په یوه ونه باندې ناســـت دي شکل یې رسم کړئ متناوب شمېر وکړئ وېې لیکئ ټولې څو پښې دي؟

ـــــــ ، ـــــــ ، ـــــــ ، ـــــــ

ټولې ـــــــ پښې

یوځلوېښتم لوست

دهغو عددونو جمع کول چې مساوي اجزاوې ولري (تکراري جمع)

هدف: د جمعې د مساوي اجزاوو څخه په ګټه اخیستنې د زده کوونکو چمتوکول د ضرب د زده کړې لپاره

د منو مساوی ګروپونه جمع کوو تر څو مجموعه یې پیدا کړو.

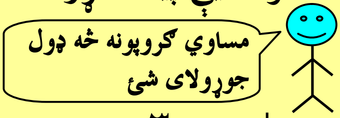

۱۲ = ۳ + ۳ + ۳ + ۳

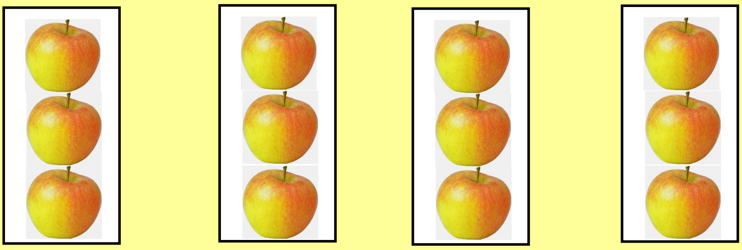

۳ دانه یې ۴ ګروپونه = ۱۲

ویې لیکئ څومره؟

مثال:

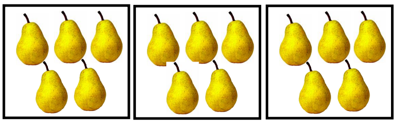

۱۵ = ۵ + ۵ + ۵

۵دانه یې ۳ ګروپونه = ۱۵

۱.

____ = ____ + ____ + ____

____ ګروپه د ____ = ____

۲.

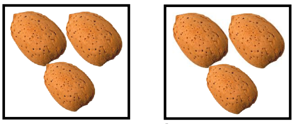

____ = ____ + ____

____ ګروپونه د ____ = ____

۳.

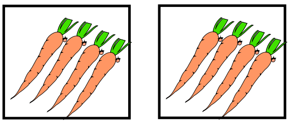

____ = ____ + ____

____ ګروپونه د ____ = ____

۴.

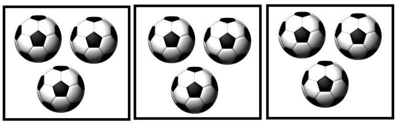

____ = ____ + ____ + ____

____ ګروپونه د ____ = ____

۵.

____ = ____ + ____

____ ګروپونه د ____ = ____

جمع يې کړي ويې ليکئ خومره کيږی؟

.٦

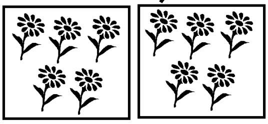

____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.٧

____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.٨

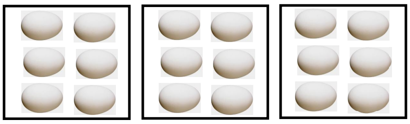

____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.٩

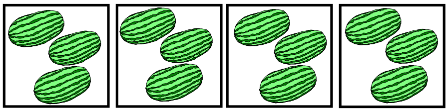

____ + ____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.١٠

____ + ____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.١١

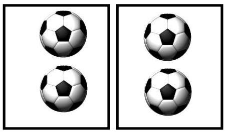

____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.١٢

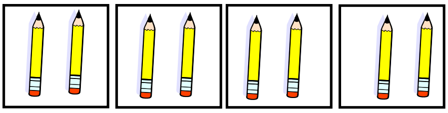

____ + ____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

.١٣

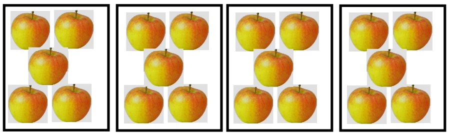

____ + ____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

کورنی دنده : جمع يې کړي ويې ليکئ خومره کيږی؟

.١۴

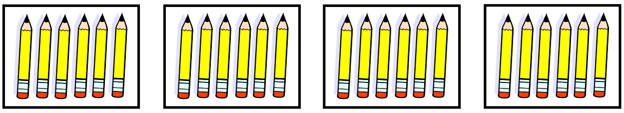

____ + ____ + ____ + ____ = ____

____ گروپونه د ____ = ____

دوه څلوېښتم لوست

ضرب

هدف: زده کوونکي د ضرب عمليه زده کړي او علامه يې وپېژني.

۴ + ۴ + ۴

۳ واري څلور

۳× ۴ = ۱۲

۱۲ حاصل ده

دا × نښه د ضرب ده

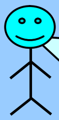

که چېرې ګروپونه مساوي او هم جنسه وي هغه جمع يا ضرب کولای شو ترڅو چې مجموعه يې پيدا شي.

۳ وارې ۴ مساوي له ۱۲ هلته په ۳ ګلدانيوکې ۱۲ ګلان دي.

په دله ئيزه توګه کار وکړئ جمع يا ضرب يې کړئ ترڅوچې مجموعه يې پيداکړئ.

مثال:۴ ګروپونه د۳ دانه يې څومره چوغکۍ کيږي؟

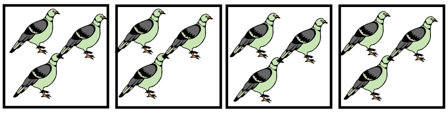

۳ + ۳ + ۳ + ۳ = ۱۲

۳ واري ۴ = ۱۲

يا ۴ × ۳ = ۱۲ چوغکې

۱.

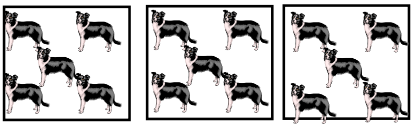

___ + ___ + ___ = ___

___ پنځه = ___

___ × ___ = ___ سپي

۲. ۲ ګروپونه د۳ دانه يې څومره ميزونه کيږي؟

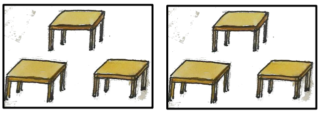

___ + ___ = ___

___ درې = ___

___ × ___ = ___ ميزونه

۳.

___ + ___ + ___ = ___

___ يو = ___

___ × ___ = ___ بايسکيلونه

۴- دجمعې دافادو له مخې د ضرب د افادو تش ځایونه ډک کړئ.

۱- ☐ = ۱×۲ یا ۲ = ۱ + ۱

۲- ۳ = ☐ ×۳ یا ۳ = ۱ + ۱+۱

۳- ۴ = ☐ ×۴ یا ۴ = ۱ + ۱ + ۱ + ۱

۴- ۸ = ☐ ×۴ یا ۸ = ۲ + ۲ + ۲ + ۲

۵- ۱۵ = ☐ ×۵ یا ۱۵ = ۳ + ۳ + ۳ + ۳ +۳

۶- ۱۲ = ☐ ×۳ یا ۱۲ = ۴ + ۴ + ۴

۷- ۱۰ = ۵ × ☐ یا ۱۰ = ۵ + ۵

جمع او ضرب يې کړئ، ترڅو حاصل يې پيداکړئ.

مثال:

۱۲= ۴ + ۴ + ۴

۳ ګروپونه د ۴ = ۱۲

۳ وارې څلور = ۱۲

یا ۳ × ۴ = ۱۲ قفله

۱. ټول څوداني موټرونه دي؟

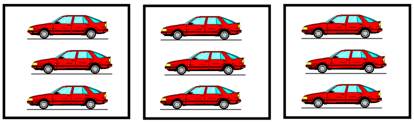

___ = ___ + ___ + ___

___ ګروپونه د ___ = ___

___ درې = ___

موټره ___ = ___ × ___

۲. ټولې څومره کوترې دي؟

___ + ___ = ___

___ ګروپونه د ___ = ___

___ پنځه = ___

یا ___ × ___ = ___ کوترې

۳ . ټول څو داني ګیلاسونه دي؟

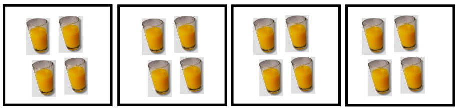

___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ ګروپونه د ___ = ___

___ دري = ___

یا ___ × ___ = ___ ګیلاس

کورنۍ دنده:

۱– ټول څو داني ګلان دي؟

___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ ګروپونه د ___ = ___

___ پنځه = ___

یا ___ × ___ = ___ ګلونه

۲– ټول څوداني خټکي دي؟

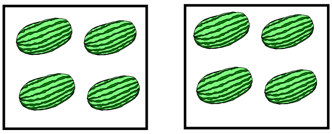

___ + ___ = ___

___ ګروپونه د ___ = ___

___ څلور = ___

یا ___ × ___ = ___ خټکې

دري څلوېښتم لوست
د کتارونو جوړول

هدف: زده کوونکي وپوهيږي که چېرې دجمعې اجزاوې مساوي نه وي دجمعې عمليه په ضرب باندې بدليدلای نشي.

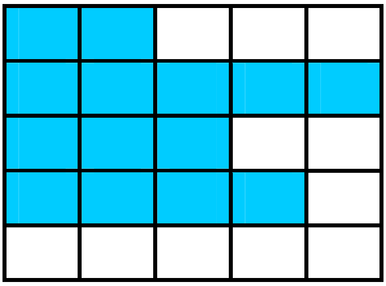

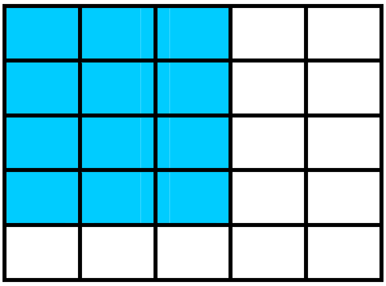

په دې کتارونوکې د رنګ شويو مربعاتو
مختلف شمېر شتون لري.
کتارونه يوله بله سره مساوي نه دي.
مونږ هغه ضربولای نشو.

دا کتارونه سره مساوي دي
په هرکتار کې ۳مربع ګانی رنګ شوي دي.
۴ کتارونه شتون لري.
په هر کتارکې۳ مربع ګاني
۴ × ۳ = ۱۲ رنګه مربع ګاني

هر زده کوونکی دې په خپله خوښه کتارونه رنګ کړي او دهغوی شميردې وښيئ.

۱.

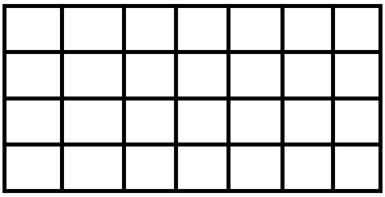

______ مساوي کتارونه
______ په هر کتار کې
______ حاصل

۲.

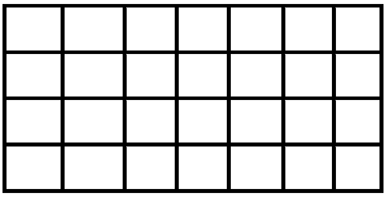

______ مساوي کتارونه
______ په هر کتار کې
______ حاصل

۳.

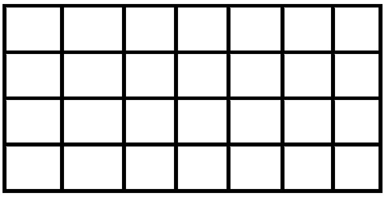

______ مساوي کتارونه
______ په هر کتارکې
______ حاصل

۴.

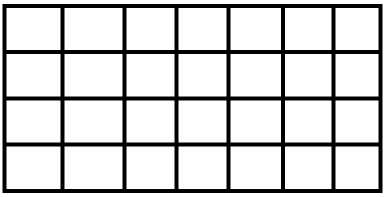

______ مساوي کتارونه
______ په هر کتار کې
______ حاصل

مساوي کتارونه رنګه کړئ او دهغوي شمیر معلوم کړئ.

۵. ۳ کتاره د۴ وښيئ

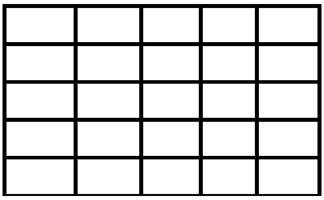

۳ کتاره

۴ په هر کتار کې

۳ × ۴ = ۱۲

٦. ۴ کتاره د۲ وښيئ

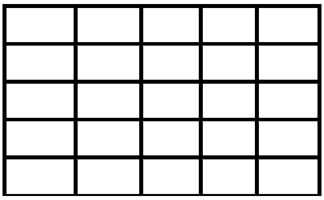

___ کتاره

___ په هر کتار کې

۴ × ۲ = ___

۷. ۴ کتاره د۵ وښيئ

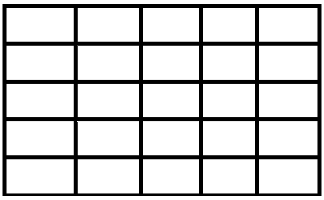

___ کتاره

___ په هر کتار کې

۴ × ۵ = ___

۸. ۵ کتاره د۵ وښيئ

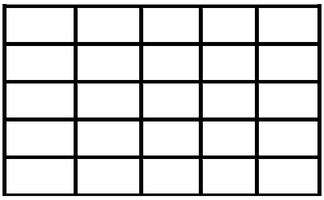

___ کتاره

___ په هر کتار کې

۵ × ۵ = ___

۹.

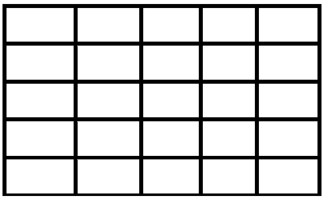

___ کتاره

___ په هر کتار کې

۲ × ۳ = ___

۱۰.

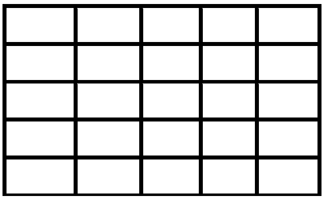

___ کتاره

___ په هر کتار کې

۳ × ۵ = ___

کورنۍ دنده: ټول تمرینونه حل کړئ وروسته:

۱. داسې شکلونه رسم کړئ چې ۳×۵ وښيي

۲. داسې شکلونه رسم کړئ چې ۵ × ۷ وښيي

څلور څلوېښتم لوست

په ضرب کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي که چېرې د ضرب د اجزاو ځایونه بدلون وکړي د ضرب په حاصل کې بدلون نه راځي.

تاسو عددونه په لاندې ډول ضرب کولای شئ چې عین حاصل ولري.

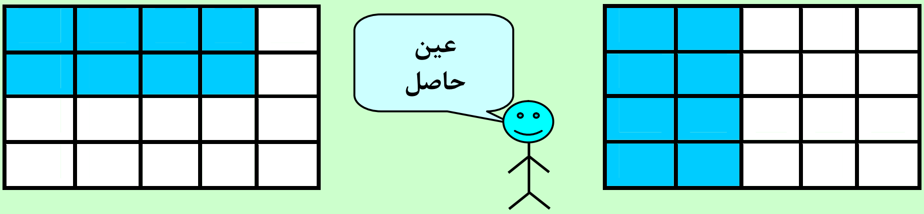

۲ × ۴ = ۸

۴ × ۲ = ۸

مساوي کتارونه جوړ کړئ هر کتار رنګ کړئ او حاصل یې پیدا کړئ.

مثال:

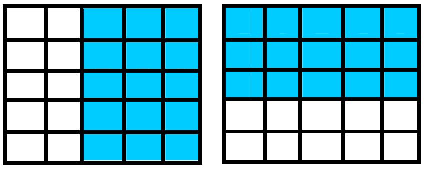

۵ × ۳ = ۱۵ ، ۳ × ۵ = ۱۵

۱.

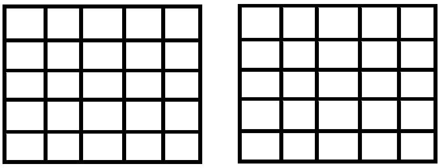

۳ × ۴ = __ ، ۴ × ۳ = __

۲.

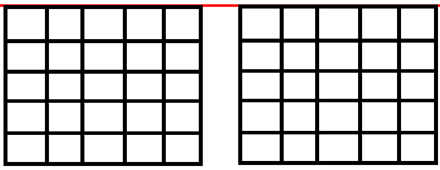

۲ × ۳ = __ ، ۳ × ۲ = __

۳.

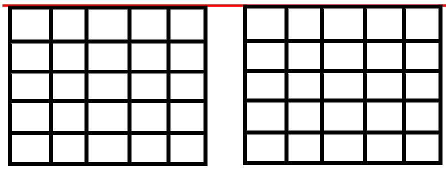

۱ × ۵ = __ ، ۵ × ۱ = __

۴.

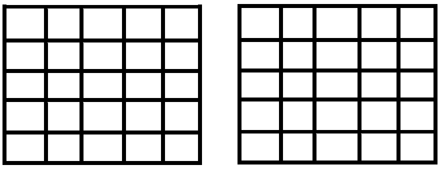

۵ × ۴ = __ ، ۴ × ۵ = __

۵.

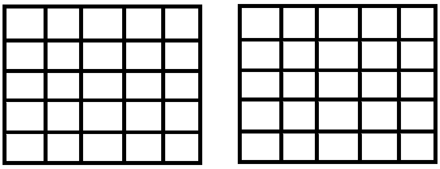

۴ × ۲ = __ ، ۲ × ۴ = __

د ضرب حاصل پيداکړئ.

۶.

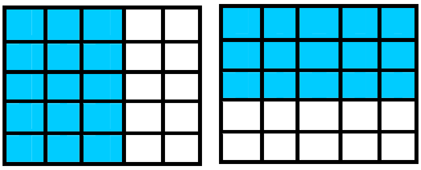

۵× ۳ = ___ ، ۳ ×۵ = ___

۷.

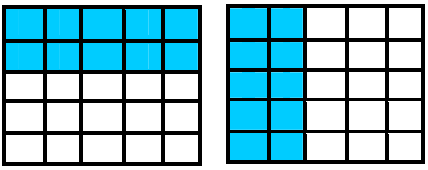

۲× ۵ = ___ ، ۵ ×۲ = ___

۸. عددونه وليکئ او کتارونه يې رنګ کړئ. د ضـــرب ډول، ډول پوښـــتنې وليکې.

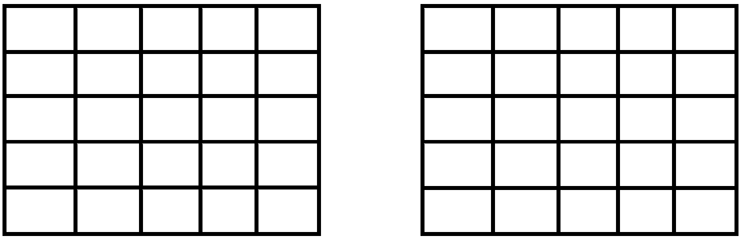

___ × ___ = ___

___ × ___ = ___

وړې ډبرې استعمال کړئ ترڅو له تاسو سره د ضرب د حاصل پيدا کولـــوکې مرسته وکړي.

۹.
۴ × ۶ = ___
۶ × ۴ = ___

۱۰.
۲ × ۹ = ___
۹ × ۲ = ___

۱۱.
۴ × ۵ = ___
۵ × ۴ = ___

کورنۍ دنده: د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

۱.
۲ × ۷ = ___
۷ × ۲ = ___

۲.
۳ × ۶ = ___
۶ × ۳ = ___

۳.
۸ × ۳ = ___
۳ × ۸ = ___

پنځه څلویشتم لوست
په عمودي شکل ضرب کول

هدف: زده کوونکي سربېره په افقي (په یوه لیک کې) ډول د ضرب په عمودي ډول (یوتربل لاندې) هم پوه شي

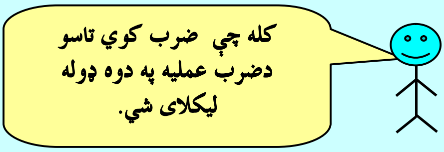

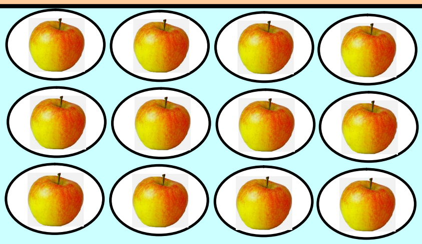

په هر کتار کې ۴ مڼې
کتارونه ۳ ×
ټوله ۱۲ داني مڼې

۱۲ = ۳ × ۴

مثال: دضرب حاصل پیداکړئ. ۲ کتاره، دي هر کتار ۷ دانه يې.

کتاره

۷
۲ ×
۱۴

۱۴ = ۲ × ۷

۱ – ۴ ګروپونه، هر ګروپ کې ۲ داني پیالي.

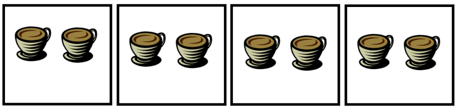

ګروپ

۴
۲ ×

___ =۲ × ۴

۲ . ۵ ګروپونه،هر ګروپ کې ۳ داني پاڼې.

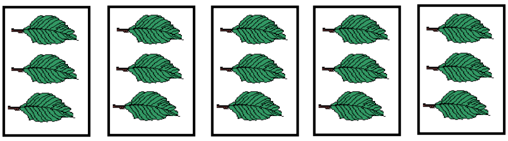

ګروپ

۵
۳ ×

___ = ۳ × ۵

۳ . ۳ کتاره، هر کتار کې ٦ توپونه.

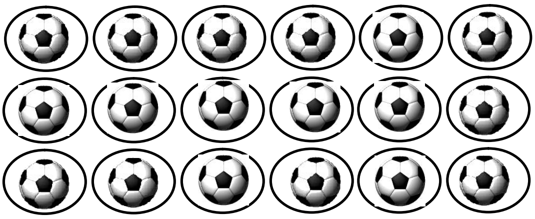

ګروپ

۳
٦ ×

___ = ٦ × ۳

۴– عددي جملې په دوه ډوله ولیکئ

۲ کتاره، په هر کتار کې ۸ دایري.

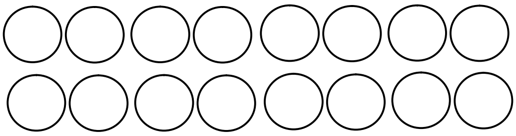

۸ × ۲= ۱٦

۸
× ۲
۱۶

۵. ۴ ګروپونه، په هر ګروپ کې ۵ هګۍ

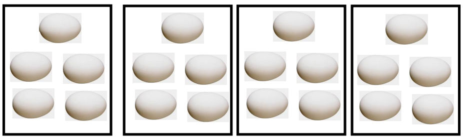

___ × ___ = ___

☐
× ☐
☐

٦. ۴ کتارونه، په هر کتار کې۴ دایرې

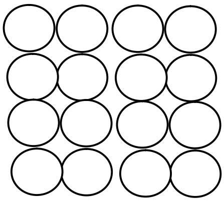

___ × ___ = ___

☐
× ☐
☐

۷. ۵کتاره، په هر کتار کې ۲ دایرې.

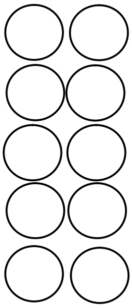

___ × ___ = ___

☐
× ☐
☐

د محیطي موادو څخه ګټه واخلئ او ضرب یې کړئ.

۲	۵	۳	۷	۲	۴	۷
× ۲	× ۲	× ۴	× ۲	× ۷	× ۲	× ۱

کورنۍ دنده:

۴ × ۳ = ___ ، ۳ × ۳ = ___ ، ۲ × ۳ = ___

۴ × ۴ = ___ ، ۳ × ۴ = ___ ، ۲ × ۴ = ___

شپږ څلوېښتم لوست
د ضرب عبارتي پوښتنې

هدف: زده کوونکي د عبارتي پوښتنو په مفهوم وپوهېږي او د رياضی افاده يې وليکي.

د ضرب د عمليې څخه په کار اخستو سره ٦ پوښتنې حل کړئ عددي جملې يې وليکئ او د ضرب حاصل پيداکړئ.

١. د مرسل په بوټي کې ٣ سره ګلونه دي او هر ګل ٦ پاڼې لري ټولې څو پاڼې لري؟

_____ = _____ × _____

_____ د ګل پاڼې

٢. جميله کباب پخوي او هغې دکباب ٦ سيخونه پاخه کړي دي د کباب هر سيخ يې ۴ ټوټې غوښه لري ټوله څو ټوټې غوښه کيږي؟

_____ = _____ × _____

ټوله _____ ټوټې غوښه

٣. زيبا ۵ ګلدانۍ لري په هره ګلدانۍ کې يې دوه د ګلانو بوټي کينول، د ګلانو ټول شمير څو کيږی.

_____ = _____ × _____

ټوله _____ بوټي

۴. يو بڼوال غواړي په هر کتار کې د خټکيو ۴ تخمه کينوي ٣ کتاره يې پوره کړي دي په آخر کتار کې يې يوازې دوه تخمه کينولي، ټول څو تخمه کيږي.

_____ = _____ × _____

ټوله _____ تخمه

کورنۍ دنده:

تاسو په خپله عبارتي پوښتنې جوړې او د عمليې عددي افادې وليکئ او هم د ضرب حاصل يې پيداکړئ.

اوه څلوېښتم لوست

د شکلونو څخه په کار اخستو سره د ضرب ښوونه

هدف: دشيانو په کارولو سره زده کوونکي باید د۲ ژبنی ضرب زده کړي او حافظې ته وسپاري.

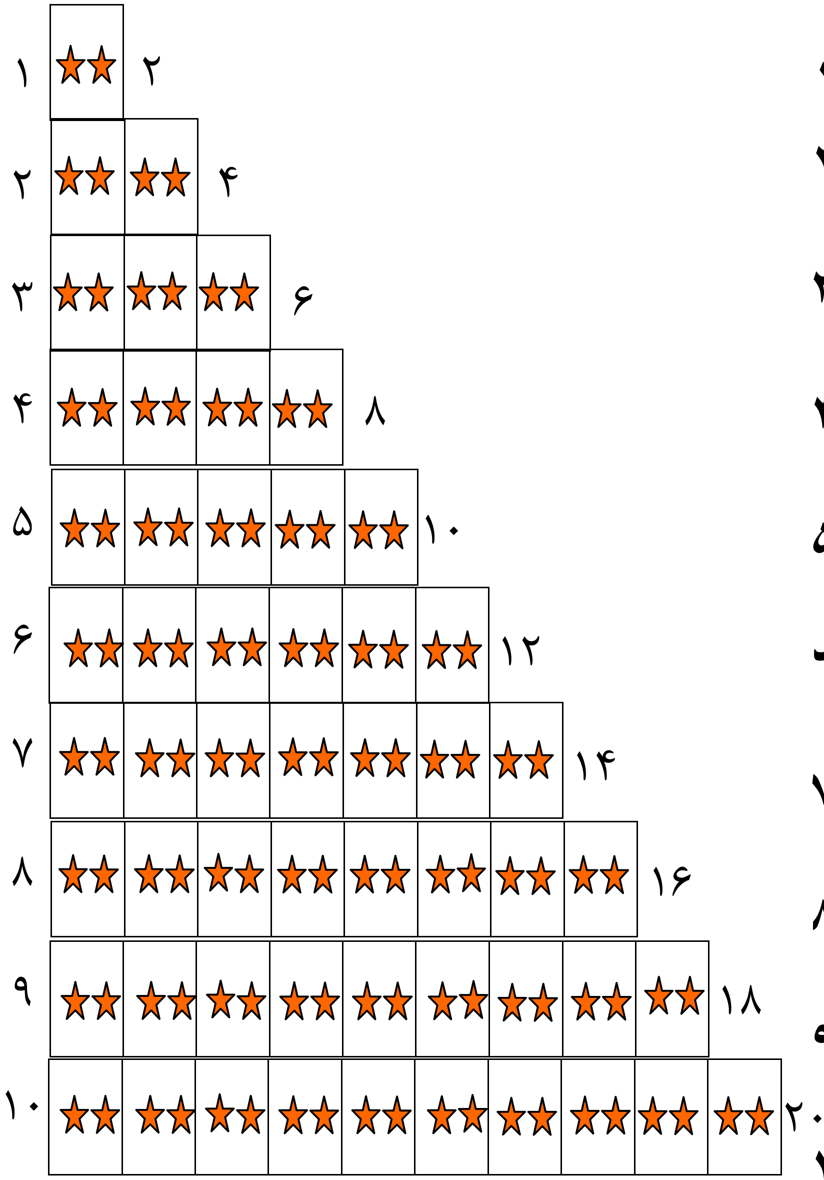

۱ × ۲ = ۲

۲ × ۲ = ۴

۳ × ۲ = ٦

۴ × ۲ = ۸

۵ × ۲ = ۱۰

٦ × ۲ = ۱۲

۷ × ۲ = ۱۴

۸ × ۲ = ۱٦

۹ × ۲ = ۱۸

۱۰ × ۲ = ۲۰

لکه د۲ ضرب د۳ ضرب هم دشکل له مخې په لاندې توګه په لاس راوړو.

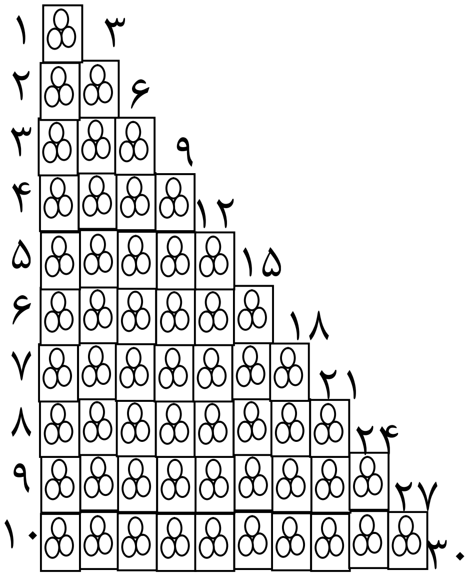

۳=۱×۳=۳

۳+۳=۲×۳=۶

۳+۳+۳=۳×۳=۹

۳+۳+۳+۳=۴×۳=۱۲

۳+۳+۳+۳+۳=۵×۳=۱۵

۳+۳+۳+۳+۳+۳=۶×۳=۱۸

۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳=۷×۳=۲۱

۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳=۸×۳=۲۴

۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳=۹×۳=۲۷

۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳+۳=۱۰×۳=۳۰

د ۵ ضرب

۱ × ۵ = ۵

۲ × ۵ = ۱۰

۳ × ۵ = ۱۵

۴ × ۵ = ۲۰

۵ × ۵ = ۲۵

۶ × ۵ = ۳۰

۷ × ۵ = ۳۵

۸ × ۵ = ۴۰

۹ × ۵ = ۴۵

۱۰ × ۵ = ۵۰

د ۴ ضرب

۱ × ۴ = ۴

۲ × ۴ = ۸

۳ × ۴ = ۱۲

۴ × ۴ = ۱۶

۵ × ۴ = ۲۰

۶ × ۴ = ۲۴

۷ × ۴ = ۲۸

۸ × ۴ = ۳۲

۹ × ۴ = ۳۶

۱۰ × ۴ = ۴۰

مشق او تمرین:

له حل شوي مثال څخه په کار اخستو سره لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

مثال: ۳ × [۲] = ۶

۳ × [ ] = ۹

۳ × [ ] = ۱۲

۳ × ۵ = [ ]

[ ] × ۶ = ۱۸

اته څلوېښتم لوست

د يوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عدد کې

هدف: زده کوونکي يو رقمي عدد په دوه رقمي عدد کې ضرب کړاي شي اوپه عين وخت کې د ضرب اجزاوي اود ضرب حاصل وپېژني.

لاندې مثال په نظر کې نيسو په شکل کې ليدل کيږي چې ۱۳ کتـــار جـــوړ شوي دي او په هر کتار کې ۲ خانې تورې شوې دي، چې د جمعـــې د دوو مساوي اجزاوو په توګه يې ليکو ۱۳ + ۱۳ = ۲۶

يا ۱۳ × ۲ = ۲۶

د ضرب حاصل   د ضرب دوهم جزء   د ضرب لومړي جزء

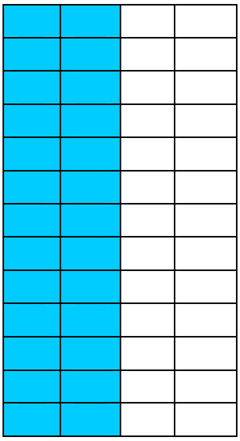

اوس غواړو پورتنی مثال د يوې ضربي افادې په توګه وليکو او ضرب يې کړو.

يويز لسيز

۱۳ ← دضرب لومړۍ جز

× ۲ ← دضرب دويم جز

لومړی د۲ عدد په يويزو يعنې ۳ کې ضرب کوو چې ۶ کيـــږي او هغه د ضرب د حاصل د يويزو په ځای کې ليکو.

$$\begin{array}{r} ۱۳ \\ \times\ ۲ \\ \hline ۶ \end{array}$$

وروسته د۲ عدد په لسيزو يعنې ۱ کې ضرب کوو داچې ۱ د لسيزو په ځای کې شتوالی لري يو لسی دی د۲ سره د هغه د ضرب حاصل د۲ عدد نه دی خو ۲ لسيه يعنې ۲۰ دي.

```
  ۱ ۳
×   ۲
-----
    ۶
  ۲ ۰
```

چې د دې دواړو له جمع کولو وروسته د ضرب حاصل يعنې د يـــويزو او لسيزو ځايونه داسې په لاس راځي.

```
   ۱ ۳
 ×   ۲
------
     ۶
 + ۲ ۰
------
   ۲ ۶   دضرب حاصل
```

مثال:

غواړو د۱۲ عدد په ۴ کې ضرب کړو.

لسيز	يويز
۱	۲

```
  ۱ ۲
×   ۴
-----
```

لکه مخکنی مثال ۴ په يويزو کې ضرب کوو چې ۸ حاصلېږي يعنې:

```
  ۱ ۲
×   ۴
-----
    ۸
```

اوس د ۴ عدد په لسيزوکې چې په حقيقت کې (۱) لسي دی ضرب کوو چې د هغه د ضرب حاصل ۴ کېږي په دې باندې بايد پوه شو چې۴، څلور يويز نـــه دي خو ۴ لسيه دي او هغه د لسيزو په ځای کې ليکو يعنې:

```
  ۱ ۲
×   ۴
-----
  ۴ ۸
```

حاصل شوی عدد ۴۸ دی چې د ۸ یویزو او ۴ لسیزو څخه عبارت دی.

مثال: غواړو د ۱۳ عدد د ۵ په عدد کې ضرب کړو.

یویز	لسیز
۳	۱

۱۳
× ۵

لومړی د ۵ عدد په یویزو یعنې (۳) کې ضرب کوو چې د هغو د ضرب حاصل ۱۵ کیږي د۱۵ د یویزو رقم یعنې ۵ د ضرب د حاصل د یویزو په ځای کې لیکو او د هغه د لسیزو رقم چې (۱) لسی دی د حاصل په توګه د ۱۳ د لسیزو د مرتبې پورته یې لیکو.

کوم وخت چې ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې (۱) کې ضرب کړو د حاصل شوي یاددابنت سره یې جمع کوو چې د٦ عدد په لاس راځي او د ٦ عدد د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې لیکو چې ٦۵ حاصل کیږي.

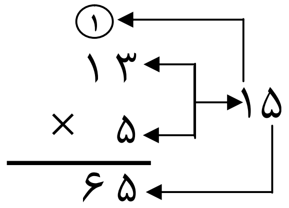

مشق او تمرین:

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

۲۵	۱۴	۱۷	۱۶	۱۸	۲۱
× ۴	× ۵	× ۳	× ۵	× ۴	× ۲

نه څلوېښتم لوست

د ضرب په عمليه کې د(۱) د عدد خاصيت

هدف: زده کوونکي پوه شي (۱) چې په هر عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې هم هغه عدد دی.

په تير لوست کې مو ولوستل چې:

۲ = ۱ × ۲ يا ۲ = ۱ + ۱

۳ = ۱ × ۳ يا ۳ = ۱ + ۱ + ۱

۴ = ۱ × ۴ يا ۴ = ۱ + ۱ + ۱ + ۱

۵ = ۱ × ۵ يا ۵ = ۱ + ۱ + ۱ + ۱ +۱

دا لوست مونږ په دې پوهوي هر عدد چې په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد کيږي يعنې:

۶ = ۱ × ۶

۷ = ۱ × ۷

۸ = ۱ × ۸

۲۵ = ۱× ۲۵ او نور.

کورنۍ دنده:

۱۲ = □ × ۱۲ ، ۵ = ۱ × □

□ = ۱ × ۳۵ ، □ = ۱ × ۱۷

پنځوسم لوست

د ضرب په عملیه کې د (٠) صفر خاصیت

هدف: زده کوونکي پوه شي هر عدد چې په صفر کې ضرب شي د ضرب حاصل یې صفر دی.

مونږ پوهېږو چې په یوازې توګه صفر په معنا د هیڅ دی، په هره اندازه چې د صفرونو شمېر زیات شي بیا هم هیڅ دی یعنې:

٠ = ٠ × ١ = ٠

٠ = ٠ × ٢ یا ٠ = ٠ + ٠

٠ = ٠ × ٣ یا ٠ = ٠ + ٠ + ٠

٠ = ٠ × ٤ یا ٠ = ٠ + ٠ + ٠ + ٠

٠ = ٠ × ٥ یا ٠ = ٠ + ٠ + ٠ + ٠ + ٠

په همدې ډول:

٠ = ٠ × ٦

٠ = ٠ × ٧

٠ = ٠ × ٨

٠ = ٠ × ٩

د پورتني مثال له مخې ویلای شو هر عدد چې په صفر کې ضرب شـــي د هغه د ضرب حاصل صفر دی.

مشق اوتمرین:

١– د جمعې افادې په ضرب باندې بدلې کړئ.

=٠ + ٠ + ٠ + ٠ + ٠ + ٠

=٠+ ٠ + ٠ + ٠ + ٠ + ٠ + ٠

٢– دا افادې په جمع باندې بدلې کړئ.

= ٠ × ٩

= ٠× ١١

یو پنځوسم لوست

د ګروپونو جوړول

هدف: دا لوست زده کوونکي د ویش د عملیې دپاره چمتو کوي.

د خپل یوه ملګري سره کار وکړئ

۲۰ کوچنۍ ډبرې استعمال کړئ.

مساوي ګروپونه جوړ کړئ.

په شکل کې څو ګروپونه دي؟

څومره کوچنۍ ډبرې پاتې دي؟

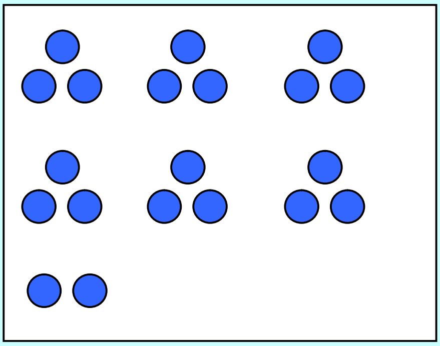

په جوړه یې توګه کار وکړئ هره جوړه دې ۲۰ کوچنۍ ډبـــرې استعمال کړي، عددونه ولیکئ.

د کوچنیو ډبرو پاتې	مساوي ګروپونه	عملیه	
۰	۵	د ۴ ګروپونو جوړول	۱
		د ۵ ګروپونو جوړول	۲
		د ۲ ګروپونو جوړول	۳
		د ۸ ګروپونو جوړول	۴
		د ۳ ګروپونو جوړول	۵
		د ٦ ګروپونو جوړول	٦
		د ۱۲ ګروپونو جوړول	۷

ویې لیکي څو ګروپونه کیږي او څو پاتي کیږي؟

مثال:

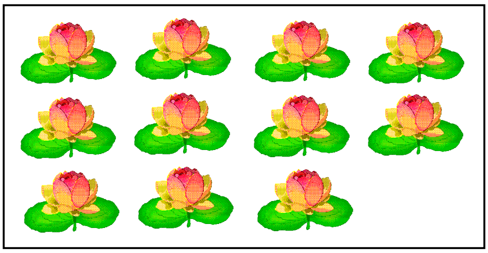

______ ګلان

د هرو ۵ ګلانو په شاوخوا دایره وکاږئ.

______ ګروپونه

______ پاتي

۱.

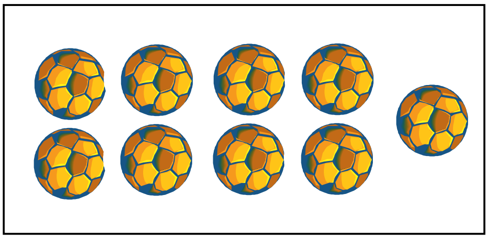

______ توپ.

د هرو ۳ توپونو په شاوخوا دایره وکاږئ.

______ توپونه

______ پاتي

۲.

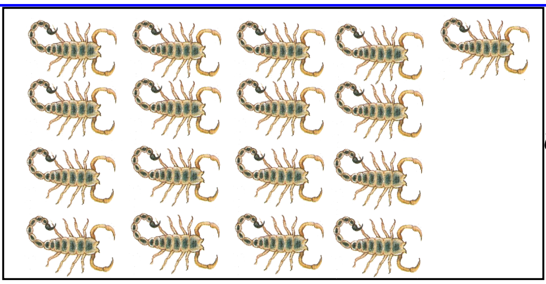

______ خزندي.

د هرو ۴خزندو په شاوخوا دایره وکاږئ

______ ګروپونه

______ پاتي

۳.

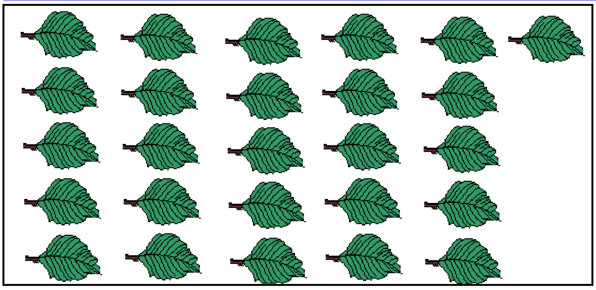

______ پاڼي.

د هرو ٦ پاڼو په شاوخوا دایره وکاږئ.

______ ګروپونه

______ پاتي

کورنۍ دنده: لاندي پوښتني په خپلو کتابچو کي حل کړي او له ځان سره یې راوړئ.

۱۷۴ + ۳۴۸	۶ × ۲	۳۲ + ۲۹	۵۶۷ − ۲۱	۲۸ − ۹
۷۱۲ − ۲۲۷	۵ × ۲	۷۲ − ۱۷	۳۶ + ۱۸	۴ × ۳

دوه پنځوسم لوست
د مساوي ګروپونو جوړول

هدف: دا لوست زده کوونکي د ويش د عمليې زده کړې ته چمتو کوي.

مثال:

له ۲۴ کوچنيو ډبرو څخه:

لومړي مرحلۀ: مساوي ګروپونه جوړ کړئ

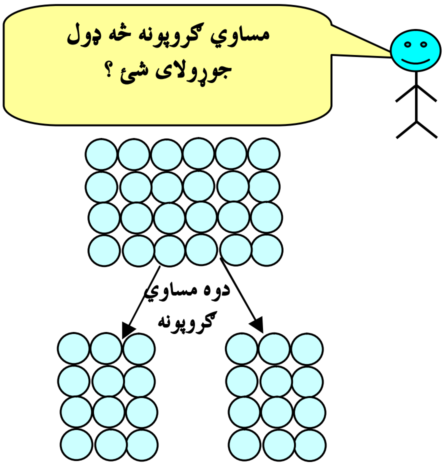

دوهمه مرحلۀ: د هرګروپ لپاره يوچوکاټ رسم کړئ د هرشي يا قلم لپاره يوه نښه وټاکئ.

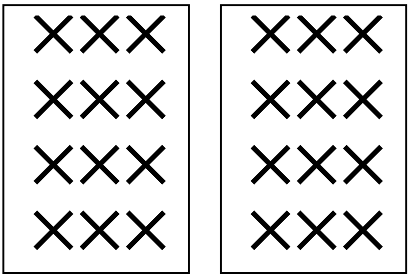

په هر ګروپ کې ۱۲ دي

۲ ګروپونه د۱۲ په ۲۴ کې شتوالي لري

لوبې ته ادامه ورکړئ! ۲۴ کوچنۍ ډبرې استعمال کړئ. مساوي ګروپونه جوړ کړئ. دهر ګروپ لپاره يو چوکاټ رسم کړئ.

مثال:

په هر ګروپ کې ۸ کوچنۍ ډبرې دي .

۳ ګروپونه د ۸ ۲۴ کيږي.

۱.

په هر ګروپ کې ______ دي.

______ ګروپونه د ______ ۲۴ کيږي.

۲.
په هر ګروپ کې ______ دي.
____ ګروپونه د ______ ۲۴ کیږي.

۳.
په هر ګروپ کې ______ دي.
______ ګروپونه د ______ ۲۴ کیږي.

۳ هلکان ۱۸ داني توته لري.
هغوی، توت په مساوي توګه وویشل.
هر هلک څوداني توته په لاس راوړل.
هر هلک ٦ داني توته په لاس راوړل.

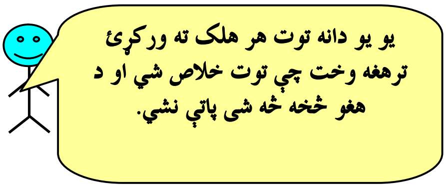

مثال: ۱۲ تنه په ۳ قالینوکي ګډه دي.
نوپه یوې قالیني کې به څوتنه ګډه وي.

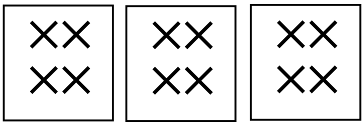

۴ تنه په هره قالیني کې

۱. ۸ هلکان په دوو مېزوکې ګډه دي
په هر مېز کې څو هلکان دي؟

______ هلکان په هرمېز کې

۲. ۵ هلکان په ۱۰ پنسلونو کې ګډه دي. هر هلک ته څو پنسلونه رسېږي؟
______ پنسلونه د هر هلک لپاره.

کورنۍ دنده: ۴ هلکان په۱٦ بالونوکې ګډه دي هر هلک ته څو بالونه رسېږي؟
______ بالونونه د هر هلک لپاره

درې پنځوسم لوست

د ویش مفهوم

هدف: زده کوونکي د تقسیم په مفهوم وپوهیږي او دتقسیم عملیه تر سره کړي.

د یوه شي جلاء کول په څو مساوي برخو د تقسیم په نامه یـــادیږي دا (⟌ ، ÷) دتقسیم نښې دي .

که چیرې په یوه پطنوس کې ۸ داني مڼې ولرو او هغه په دووبشقابو کـــې وویشو په هر بشقاب کې ۴ داني مڼې راځي.

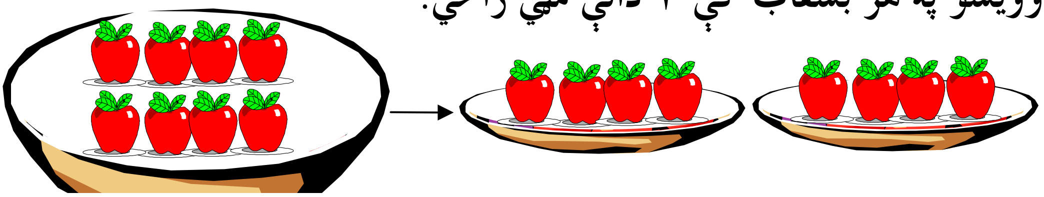

مونږ په ریاضي کې دمڼو دتقسیم عملیه، چې په دوو مساوي برخـــو ویشل کیږي داسې لیکو

۸ ÷ ۲ = ۴ د ویش حاصل

مقسوم   مقسوم علیه

پورته افاده داسې لوستل کیږي، اته تقسیم پر دوو مساوي له څلـــورو سره په همدې ډول په لاندې چوکاټ کې ۱۲ داني ناکه شته دي. که چیرې هغه په ۳ مساوي برخو جلاء کړو په هر کوچني چوکاټ کې ۴ داني ناکه حاصلیږي.

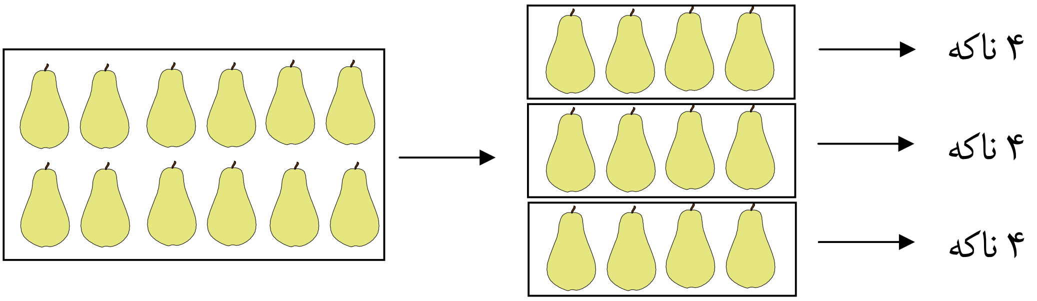

په ریاضي کې د۱۲ ناکو دتقسیم عملیه، چې په درومساوي برخو ویـــشل کیـږي داسې لیکو:

۱۲ ÷ ۳ = ۴

مقسوم   مقسوم علیه   دویش حاصل

مشق او تمرين

۵ هلكان په ۱۵ مريوكې ګډ دي. هر هلک څومرۍ په لاس راوړي؟

لومړي مرحلهٔ: ۵ ګروپونه وښاياست.

دوهمه مرحلهٔ: يوه، يوه مرۍ وهرګروپ ته ورکړئ.

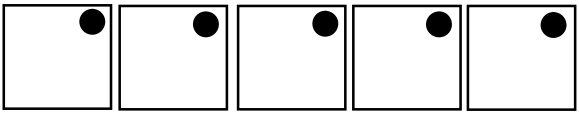

دريمه مرحلهٔ: تر هغه پورې دوام ورکړئ ترڅو چې مرۍ خلاصې شي.

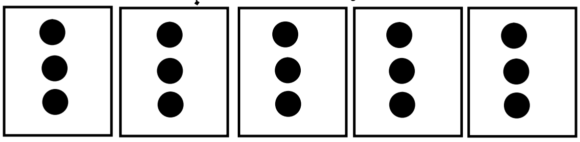

۱۵ تقسيم پر ۵ مساوي له ۳ سره $۱۵ \div ۵ = ۳$

۱۵ مرۍ چې په ۵ ګروپونو تقسيم شي هر ګروپ ته ۳ مرۍ رسيږي.

په جوړه يې توګه کار وکړئ. دمساوي ګروپونو جوړولو دپاره کوچنۍ ډبرې استعمال کـړئ عبارتې پوښتنې وليکئ او حل يې کړئ.

مثال: دوه هلكان په ۱۰ بالونوكې ګډ دي وهر هلک ته څو بالونونه رسيږي.

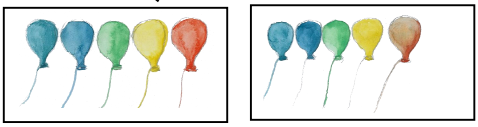

$۱۰ \div ۲ = ۵$

۱. ۱۶ مرۍ د غاړې په ۲ اميلو باندې ووېشئ

----- ÷ ----- = ------

۲. ۹ دانې دګيلاس ميوه په ۳بشقابونو کې په مساوي ډول کيږدي.

---- ÷ ------ = -----

۳– ۱۲چوغکې د وني په ۲ ښاخو باندې ووېشئ هر ښاخ به څو چوغکې ولري؟

----÷ ------ = -----

۴- ۸ ګوډي پرانه د۲ هلکانوترمنځ ګډ دي، هريوه ته څو ګوډي پرانه رسېږي.

---- ÷ ------- = ------

۵- ۳ هلکان په ۱۵ موټرګيوکې ګډ دي، هر هلک ته څو موټرګيه رسېږي.

--- ÷ ------- = ------

۶- ۲۰ قلمه تباشير په ۴ چوکاټونوکې په مساوي ډول وويشئ

----÷ ------- = ----

۷-۵ کځوړي ۲۵ مرۍ لري هره کځوړه به څو مرۍ ولري

---- ÷ ------- = ------

۸-۱۲هلکان په۳ زانګوګانوکې لوبې کوي په هره زانګوکې څوهلکان لوبې کوي

----÷ ---- = -----

۹-۹ مرغۍ په ۳ ښاخونوکې په مساوي ډول ناستې دي نو په هر ښاخ کې څومرغۍ ناستې دي:

---- ÷ ------- = ------

کورنۍ دنده: ګروپونه جوړ کړئ او پوښتنې حل يې کړئ.

۱- ادريس ۱۸ بوتله اوبه لري که چېرې خپل هر ټولېګوال ته ۲ بوتله اوبه ورکړئ. د ادريس د ټولېګوالو شمېر معلوم کړئ؟

د ادريس ټولېګوال ------ = ------- ÷ ----

مشق او تمرين:

٢– حيدر ١۴ منې لري که چېرې هغه خپل هر ورور ته ٧ منې ورکړي

وواياست چې حيدر به څو ورونه ولري؟

په يوه ډګر کې ٦ خيمې دي چې د هرې خيمې په دننه کې٣ هلکان دي.

ټوله هلته څو هلکان دي؟

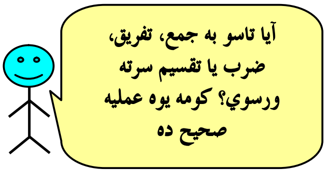

٦ ÷ ٣ = ٢   ٦ × ٣ = ١٨   ٦ − ٣ = ٣

دپوښتنود صحيح حل په شاوخوا باندې دايره وکاږئ.

١. ٢ هلکان په لوبغالي کې قدم وهي.

٣ هلکان نور له هغو سره يوځای کېږي.

اوس څو هلکان قدم وهي؟

٢ × ٣ = ٦   ٣ − ٢ = ١   ٢ + ٣ = ٥

---

٢. ۵ هلکان ماهي نيسي.

اوهر هلک ٣ ماهي ونيول

هلکانو ټول څو ماهي نيولي دي؟

۵ × ٣ = ١۵   ۵ − ٣ = ٢   ١۵ ÷ ٣ = ۵

۳. ۵ هلکان ۱۰ داني ژاولې په مساوي ډول ويشي.
هر هلک ته څو داني ژاولې رسېږي؟

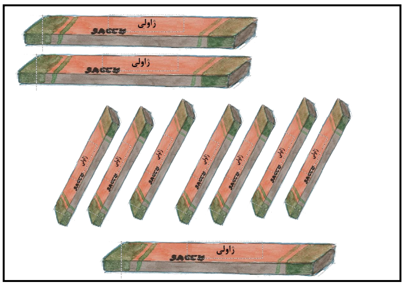

۱۰ + ۵ = ۱۵   ۱۰ ÷ ۵ = ۲   ۲ × ۵ =۱۰

---

۴. ۸ هلکان د اور په شاوخوا باندې ناست دي.۲ هلکان له هغوی څخه کورته ځي.
اوس څو هلکان داور په شاوخوا باندې ناست دي

۸ + ۲ = ۱۰   ۸ ÷۲ = ۴   ۸ − ۲ = ٦

---

۵. ۱۰ هلکان غواړي چې په يوه سفر کې له ۵ بايسکلونوڅخه په مساوي توګه کار واخلي په يوه بايسکل کې څو هلکان ګډېږي (شريک)؟

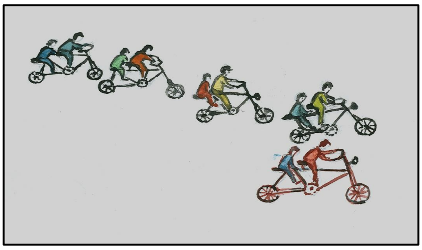

۱۰ ÷ ۵ = ۲   ۱۰ + ۵ =۱۵   ۱۰ − ۵ = ۵

کورنۍ دنده:

دهرې عددې افادې لپاره يو عبارت وليکئ

۱. ۴ × ۲ = ۸

۲. ۱۲ ÷ ۲ = ٦

۳. ۱۷ − ۹ = ۸

د ضرب او تقسیم مشق او تمرین

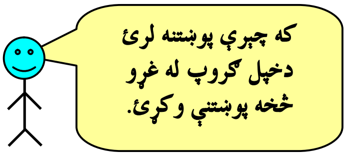

یوځای کار وکړئ او تمرینونه حل کړئ

ویې لیکئ څومره؟

۱.

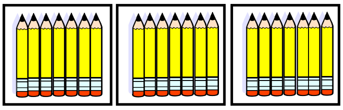

___ + ___ + ___ = ___

___ گروپونه د ___ = ___

۲.

___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ گروپونه د ___ = ___

۳.

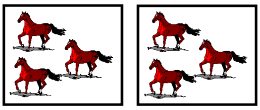

___ + ___ = ___

___ گروپونه د ___ = ___

۴.

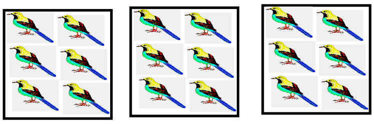

___ + ___ + ___ =

___ گروپونه د ___ = ___

۵. د لاندې افادو حاصل په دوه ډوله پیداکړئ.

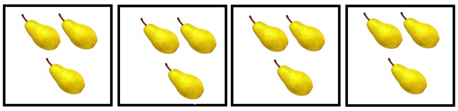

___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ گروپونه د ___ = ___

۶.

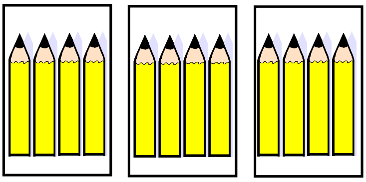

___ + ___ + ___ = ___

___ گروپونه د ___ = ___

مساوي کتارونه جوړ کړئ. هر کتار رنګ کړئ، او حاصل يې پيدا کړئ.

۵ کتاره د ۳	۳ کتاره د ۵	۴ کتاره د ۲	۲ کتاره د ۴

۷. 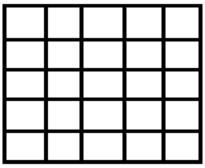 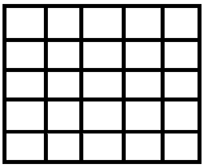

$۴ \times ۲ =$ ___ $۲ \times ۴ =$ ___

۸. 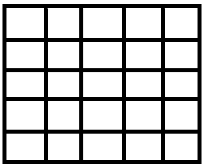 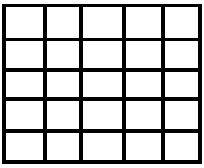

$۵ \times ۳ =$ ___ $۳ \times ۵ =$ ___

۹. ضرب يې کړئ.

۴۳	۲۵	۳۴	۲۳	۱۶	۱۷
× ۲	× ۴	× ۲	× ۳	× ۲	× ۲

۱۰. په ګروپي ډول کار وکړئ، ۱۲ کوچنۍ ډبرې استعمال کړئ افاده جوړه کړئ جمع او تقسيم يې کړئ.

په هر ګروپ کې ___ کوچنۍ ډبرې دي.

او ___ ګروپونه د ___ په ۱۲ کې شته

۱۱.

په هر ګروپ کې ___ کوچنۍ ډبرې دي.

___ ګروپونه د ___ په ۱۲ کې دي.

دکوچنيو ډبرو څخه مساوي ګروپونه جوړ کړئ، رسم يې کړئ.

کورنۍ دنده:

۱- ۱۶چوغکې په ۲بناخو باندې ناستې دي په هربناخ باندې څوچوغکې شتوالی لري

___ = ___ ÷ ___

۲- ۴ کځوړې ۱۶ مرۍ لري. هره کځوړه څو مرۍ لري.

___ = ___ ÷ ___

څلور پنځوسم لوست

د ضرب او تقسیم تر منځ اړیکې (رابطه)

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې مقسوم په مقسوم علیه باندې تقسیم شي دتقسیم حاصل لاس ته راځي اوکه چېرې مقسوم علیه دتقسیم له حاصل سره ضرب شي مقسوم لاس ته راځي او دا دتقسیم اوضرب ترمنځ یوه رابطه ده.

لاندې شکل څلور بشقابه مڼې دي چې په هربشقاب کې دوه، دوه دانې مڼې دي.

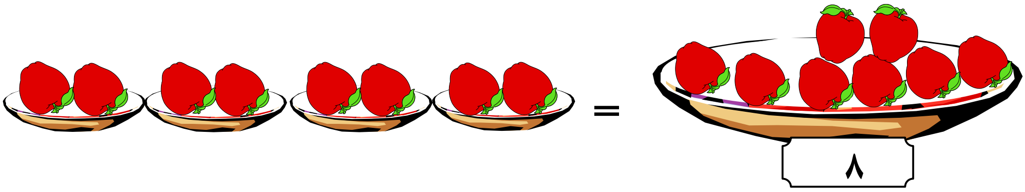

د ټولو مڼو شمېر ٨ = ٢ × ۴ دي.

اوس که چېرې ٨ دانې مڼې په ۴ بشقابوکې وویشو په هر بشقاب کې ٢ دانې مڼې راځي یعنې.

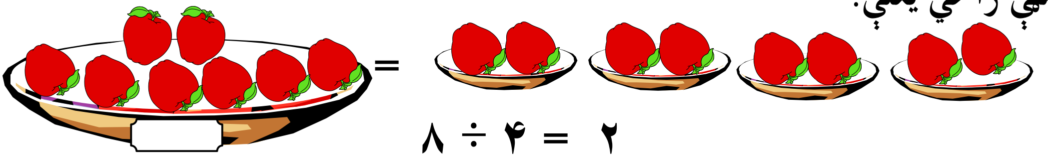

٨ ÷ ۴ = ٢

په همدې ډول که چېرې ٨ دانې مڼې په ٢ بشقابوکې وویشو.

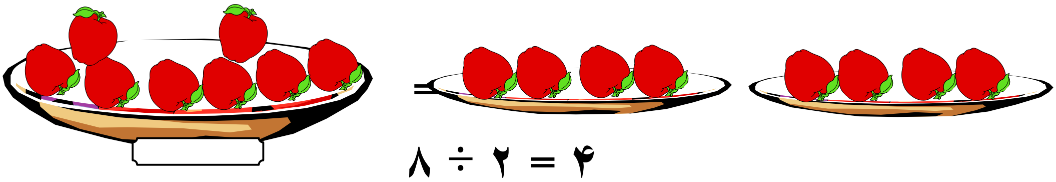

٨ ÷ ٢ = ۴

۴ × ٢ = ٨

لیدل کېږي چې په هربشقاب کې ۴ دانې مڼې دي نو ویلای شو. که چېرې مقسوم په مقسوم علیه باندې ووېشل شي د وېش حاصل په لاس راځي او که چېرې مقسوم علیه د وېش له حاصل سره ضرب شي مقسوم په لاس راځي.

مثال:

٦ ÷ ٣ = ٢

٦ ÷ ٢ = ٣

٣× ٢ = ٦

پنځه پنځوسم لوست

د یوه عدد ویشل په خپل عدد باندې (په خپل ځان)

هدف: زده کوونکي د دې لوست له زده کړې وروسته پوه شي که چېرې یو عدد په خپل ځان وویشل شي پایله یې (۱)ده.

په یوه بشقاب کې ۳ داني منې دي، فرهاد هغه پـــه ۳ کوچنیـــو بـــشقابونوکې ویشي لیدل کېږي چې په هر بشقاب کې یوه دانه منه راځي.

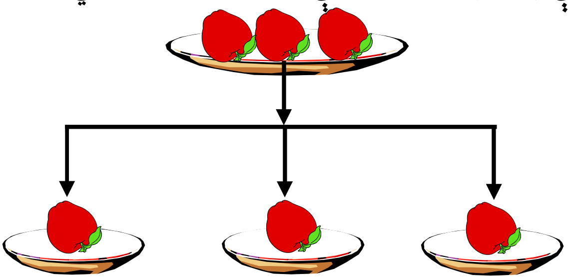

پورتنۍ ویشنه په ریاضي کې داسې لیکل کیږي.

```
  ۳ | ۳
    |----
 -۳ | ۱
 ----
  ۰
```

یا ۱ = ۳ ÷ ۳

له دې ځخه ویلای شو هر عدد چې په خپل ځان وویشل شي د هغـــه حاصـــل (خارج قسمت) یو دی نو لیکلای شو چې:

۱ = ۴ ÷ ۴   ۱ = ۱ ÷ ۱

۱ = ۵ ÷ ۵   ۱ = ۲ ÷ ۲

۱ = ۳ ÷ ۳

تمرین: لاندې پوښتنې حل کړئ.

? = ۸ ÷ ۸   ? = ٦ ÷ ٦

? = ۹ ÷ ۹   ? = ۷ ÷ ۷

شپږ پنځوسم لوست

د یوه عدد ویشل په (۱) باندې

هدف: زده کوونکي پوه شي هر عدد چې په (۱) باندې وویشل شي نتیجه یې په خپله هم هغه عدد ده.

ګرانو زده کوونکو تاسو هر یو خپل ټولګیوال ته ۲ ټوکه کتابچې ورکړئ او وواياست چې ستاسو دټولیګوال په لاس کې څو ټوکه کتابچې دي. حتمي ستاسو ځواب (۲) دی، چې په حقیقت کې د یوه عدد ویشل په (۱) ده. د دې عمل ریاضي شکل یې داسې لیکو.

$$\begin{array}{r|l} 2 & 1 \\ \hline -2 & 2 \\ \hline 0 & \end{array}$$

یا ۲ = ۱ ÷ ۲

په همدې ډول که چېرې شریف خپل ۳ دانې قلمونه خپلې یوې خور نازي ته ور وبخښي ویلای شئ چې نازي به څو قلمونه ولري؟ ددې پوښتنې په ځواب تاسو ټول پوهېږئ چې نازي ۳ قلمونه لري. چې داعمل هم د یوه عدد ویشل په (۱) باندې دی. د دې تقسیم د ریاضي شکل داسې دی. ۳= ۱ ÷ ۳

له دې مثالونو څخه پوهیدلای شو هر عدد چې په (۱) باندې وویشل شي د ویش حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی.

نو لیکلای شو چې:

۲ = ۱ ÷ ۲

۳ = ۱ ÷ ۳

۴ = ۱ ÷ ۴

۵ = ۱ ÷ ۵

تمرین لاندې پوښتنو ته شفاهي ځواب وواياست.

? = ۱ ÷ ۸   ? = ۱ ÷ ۶

? = ۱ ÷ ۹   ? = ۱ ÷ ۷

اتم فصل

د اندازه کولو واحدونه

اووه پنځوسم لوست

غیر معیاري واحدونه

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې په پخوا وختوکې د شیانو اوږدوالی په څه شي اندازه کیده او هغوی د اوږدوالي معیاري واحد دپیژندلو لپاره چمتو کړئ.

په خپل ټولګي کې د اندازې نیولو لپاره یو شئ وټاکئ د هغه جګوالي او یا اوږدوالي اندازه کړئ.

د اندازې نیولو یو واحد وټاکئ.

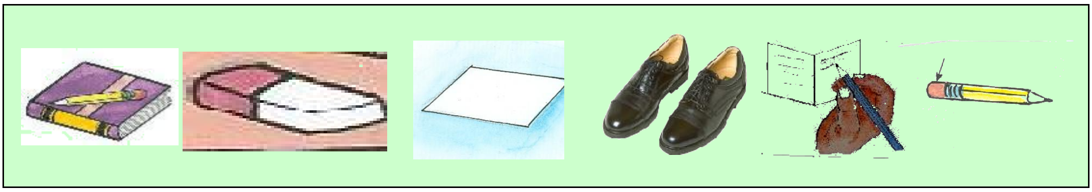

عیني شی په یوه بل واحد سره اندازه کړئ ا و چارټ بشپړ کړئ.

	زه څه شئ اندازه کوم	داندازه کولو واحد	اندازه نیول
۱	ور	دزده کوونکي لویشت	کابو ۲۰ لویشتې
۲	________	________	کابو ________
۳	________	________	کابو ________

کورنۍ دنده: د خپل وروو او خور قدونه د لویشت او پنسل په واسطه انــدازه کړي، او ووایاست چې هر یو څومره قد لری؟ څو لویشتی یا څو پنسلونه؟

اته پنځوسم لوست

معياري واحدونه (متر، سانتي متر او ملي متر)

هدف: زده كوونكي دمعياري واحدونو په ګټه اوپه ورځني ژوند كې دهغو داستعمالولو په طريقه پوه شي.

متر: د شيانو اوږدوالى په متر سره اندازه كوي چې يومنل شوې معياري اندازه ده. مثلاً د ټوكر اوږدوالى، د دروازې اوږدوالى، ستاسو د ټولګي اوږدوالي... پـــه متر سره اندازه كېږي. لاندې شكل د يوه متر نمونه ده. يو متر په سلو مساوي برخو ويشل شوى دى او د هغه هرې برخې ته سانتي متروايي يعني:

۱۰۰ سانتي متر = ۱ متر

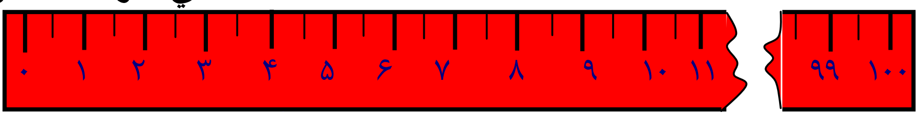

خط كش: كوچنى اولنډ اوږدوالى د خط كش په واسطه اندازه كېږي تاســـو كولاي شئ د خپل كتاب اوږدوالي او بر د خط كش په واسطه اندازه كړئ. او په همدې ډول كولاى شئ د خپل قلم اوږدوالى دخط كش په واسطه انـــدازه كړئ چې څو سانتي متره كېږي.

دا يو خط كش ده او ۱۰ سانتي متره اوږدوالى لري.

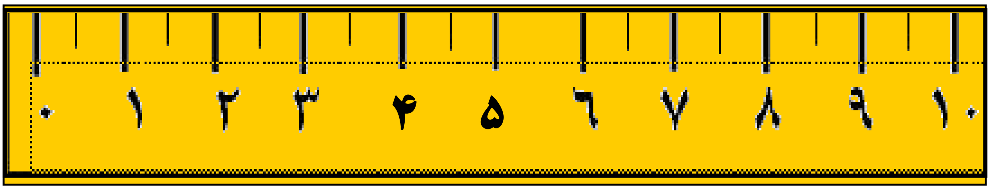

د خپلې لوښتي اندازه دخط كش په واسطه معلومه كړئ او ووايـاست چې څو سانتي متره ده.

زه له یو متر څخه اوږد یم.

۱ متر ۱۰ دیسي متره کېږي.

۱ متر ۱۰۰ سانتي متره کېږي.

۱ متر ۱۰۰۰ ملي متره کېږي.

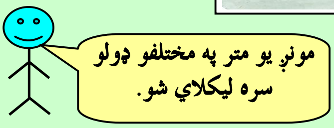

د خپل یوه ملګري سره یوځای کار وکړئ.

اوږدوالي په سانتي متر، اومتر سره تخمین او وروسته یې اندازه کړئ ______

	د لاندې شیانو اندازه اخیستل	تخمیني	اندازه نیول
۱	له سره د پښو ترګوتو پورې	کابو ______ متره	______ متره
۲	ستاسو د مېزجګوالی	کابو ______ متره	______ متره
۳	د ټولګي اوږدوالی	کابو ______ متره	______ متره
۴	د ټولګي د بر واټن	کابو ______ متره	______ متره
۵	د ټولګي د څلورو خواو اندازه	کابو ______ متره	______ متره
۶	ستاسو د څوکۍ اوږدوالی	کابو ______ متره	______ متره
۷	ستاسو د ټولګي د وره لوړوالی	کابو ______ متره	______ متره

کورنۍ دنده:

حل یې کړئ: د حیدر د تنې لوړوالی ۱۳۰ سانتي متره دی او د ادریس د تنې لوړوالي ۱۱۵ سانتي متره دی د حیدر د تني اوږدوالی څومره زیات دی؟ ______

نه پنځوسم لوست

د ټوټه خطونو د اوږدوالي اندازه کول د خط کش په واسطه

هدف:زده کوونکي دې ته چمتو شي چې دهندسي شکلونو دچاپيريال (محيط) داندازه کول دپاره دخط کش څخه کار واخلي.

ګرانو زده کوونکو! تاسو په تيرو لوستونوکي د خط کش له نامه سره بلد شوي ياست. او پوهېږئ چې د لنډ اوږدوالي اندازه کولو لپاره په کار وړل کېږي، مثلاً که چېرې وغواړو د يوه پنسل، اوږدوالى اندازه کړو د خطکش د صفر ټکى (نقطه) د پنسل په يوه سر باندې ايږدو، وينو چې د قلم بل سر د خط کش له کومې درجې سره مطابقت کوي، څرنګه چې د پنسل بل سر د ۱۰ له عدد سره مطابقت کوي نو وايو چې د پنسل قلم اوږدالي يا اندازه ۱۰ سانتي متره دي.

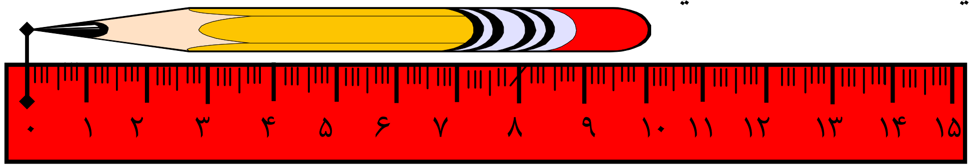

او په همدې ډول دا ●————● يوټوټه خط دئ. د دې ټوټه خط اندازه يا اوږدوالى څرنګه چې د پنسل اوږدوالى مو معلوم کړئ، په هم هغه ډول يې اندازه کوو ليدل کيږي چې دنوموړي ټوټه خط اوږدوالى ۵ سانتي متره يا ۵۰ ملي متره دئ.

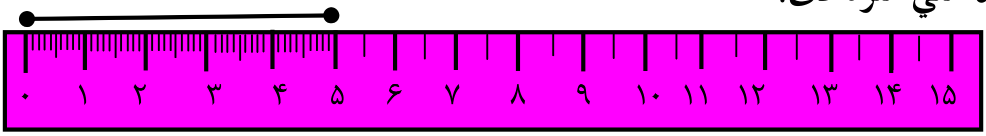

که چېرې وغواړو چې يو خط د ۴۰ ملي مترو په اوږدالي رسم کړو د دې ټوټه خط اوږدوالي په څو سانتي مترو سره دخط کش په مخ په نښه کوو.

د خپل يوه ملګري سره يوځاى کار وکړئ يو خط کش استعمال کړئ او پوښتنو ته ځواب ووایاست.

۱- يو سانتي متر څو ملي متره کيږي

يو سانتي متر ______ ملي متره کيږي.

۲- ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۲ سانتي متره ______ ملي متره کيږي.

۳. ۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۳سانتي متره ______ ملي متره کيږي.

۴. ۴۰ ملي متره څو سانتي متره کيږي؟

۴۰ ملي متره ______ سانتي متره کيږي.

۵. ۱۵ ملي متره څو سانتي متره کيږي؟

۱۵ ملي متره ______ سانتي متره او_______ ملي متره کيږي.

تمرين

لاندې ټوټه خطونه دخط کش په واسطه اندازه کړئ او ووایاست چې هر يو يې څو سانتي متره او څو ملي متره دي.

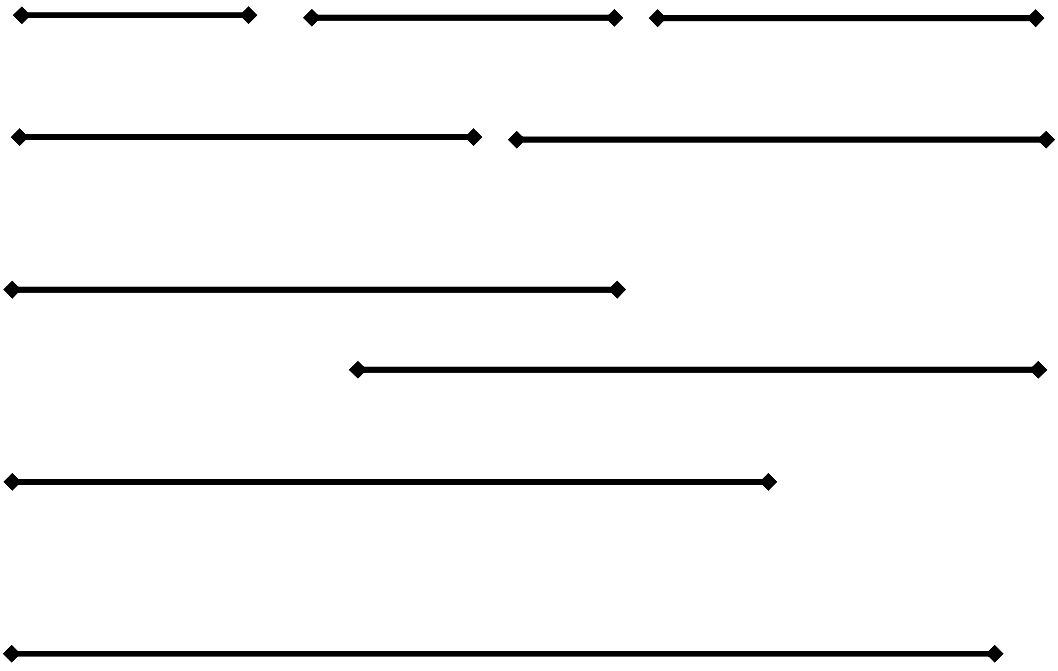

نهم فصل (هندسه)

شپيتم لوست

د هندسي شکلونو پيژندنه

هدف: څرنګه چې زده کوونکي په ورځنۍ ژوند کې دهندسي ساده شکلونو سره مخامخ کيږي نولازمه ده چې د هغو سره پيژندګلوي ولري.

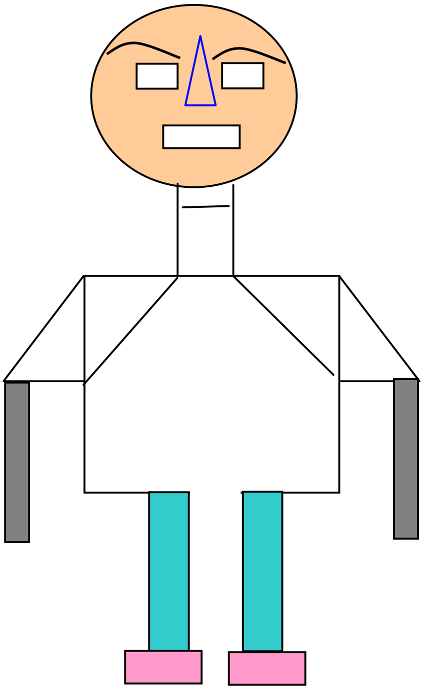

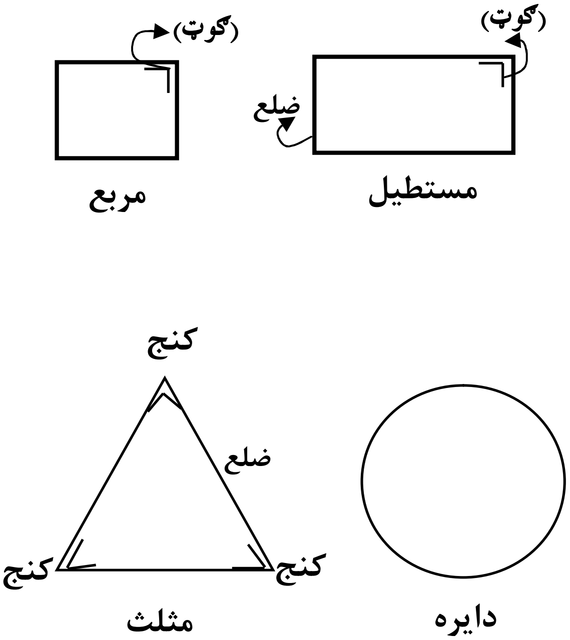

تمرين:

۱– د(سرِه کځ) په شکل کې مستطيل، مربع، دايره او مثلث وښاياست.

۲– په پورتنۍ شکل کې څومستطيلونه، څو مربع ګانې، څو دايرې او څـــو مثلثونه ليدلای شئ.

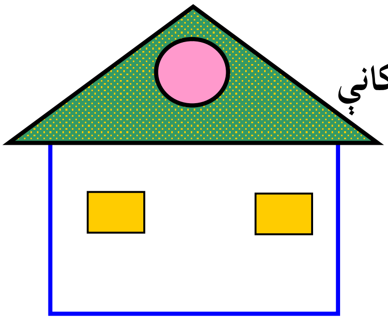

۳– په مخامخ شکل کې څو مثلثونه څو مربع ګانې څو دايرې او څو مستطيلونه دي وښاياست.

۴- شکلونوته مخامخ نومونه شته دي، تاسو خپلو کتابچو ته نقل کـــړئ. د یوه تیر په واسطه شکل داړوند نامه سره ونښلوي، ګوټونـــه (کـــنج) او ضلعي یې وښایاست.

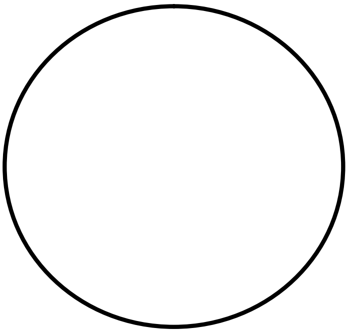

مثلث

مربع

مستطیل

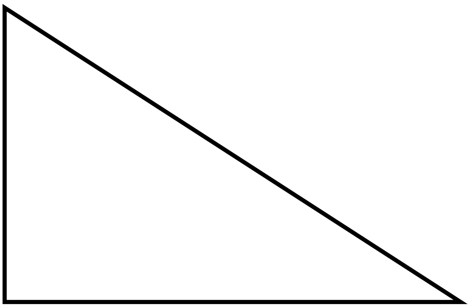

دایره

۵ – په لاندې هندسي شکلونو کې دمربع ګانو، مستطیلونو، دایـــرو او مثلث شمېر پیداکړئ.

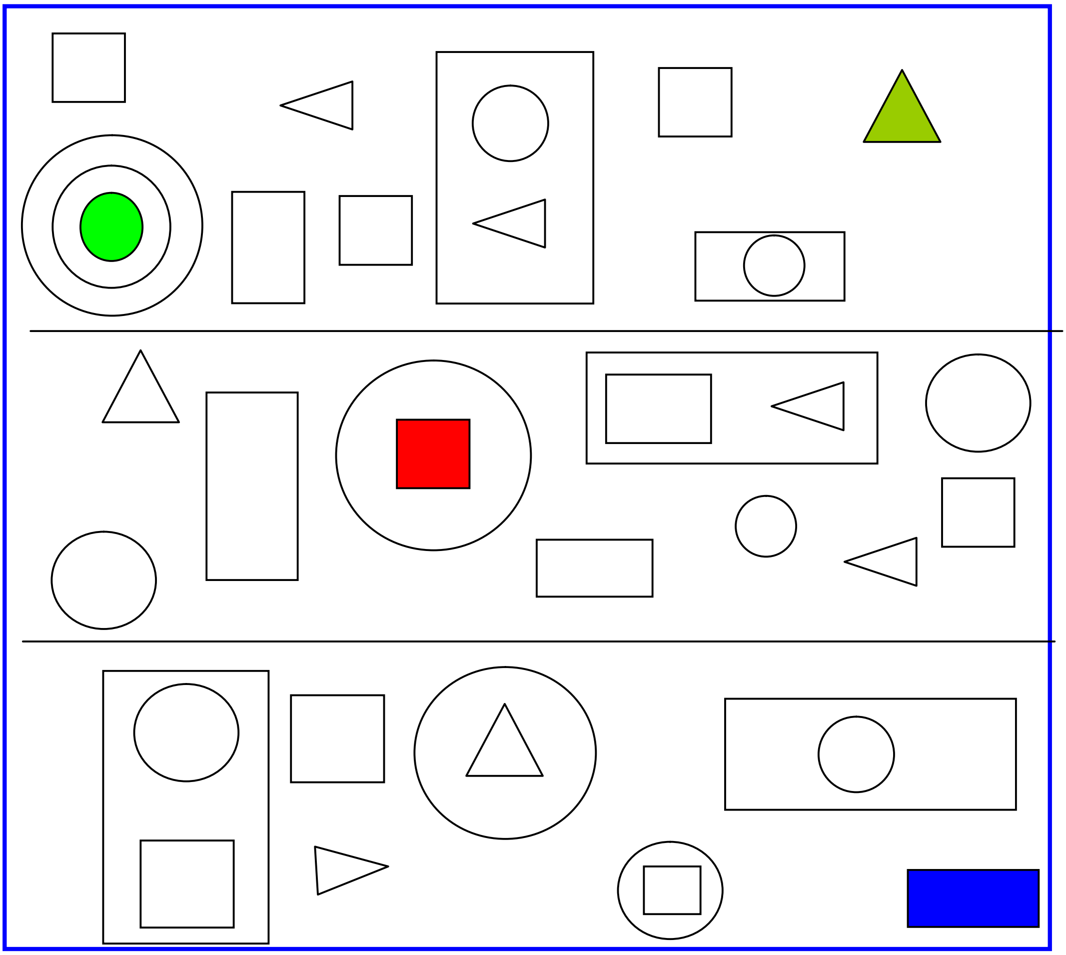

٦– د خپل کور په چاپېریال (محیط) کې کوم شیان دایروي شـــکل، کـــوم شیان مثلث شکل، کوم شیان مستطیل شکل او کوم شیان مربع شـــکل وینئ نوم یې واخلئ.

محیط

د یوه شکل ګرد چاپیرواټن دهمهغه شکل دمحیط په نامه یادیږي.

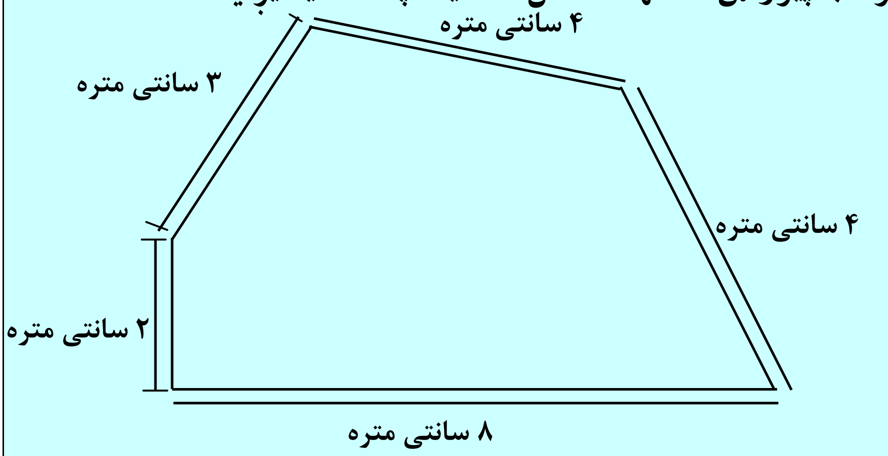

۲۱ سانتي متره = ۲ + ۳ + ۴ + ۴ + ۸

محیط = ۲۱ سانتي متره

وار ونیسئ دخنډو داوږدوالي اندازه جمع کړئ ترڅو محیط پیداکړئ.

۱.

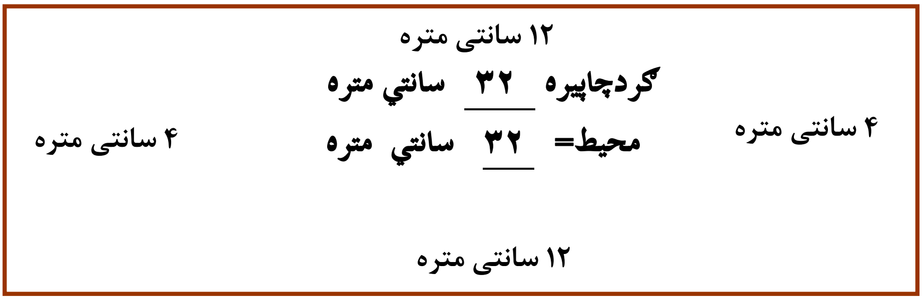

ګردچاپیره <u>۳۲</u> سانتي متره

محیط= <u>۳۲</u> سانتي متره

۲.

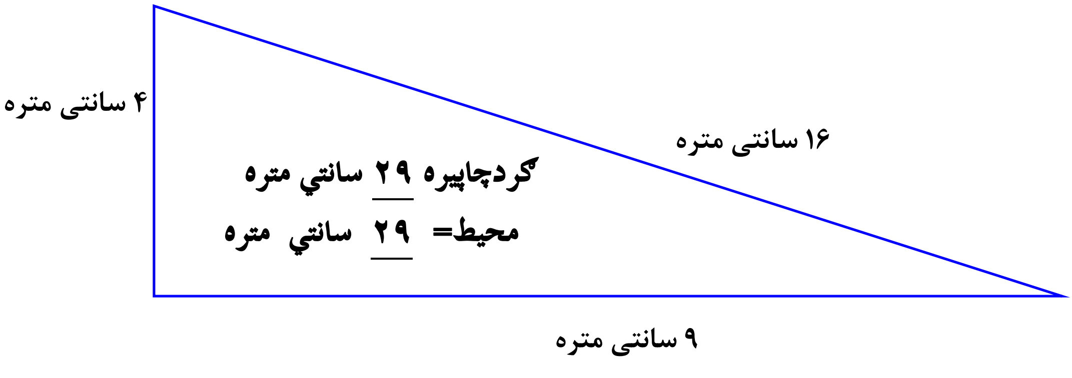

ګردچاپیره <u>۲۹</u> سانتي متره

محیط= <u>۲۹</u> سانتي متره

۳.

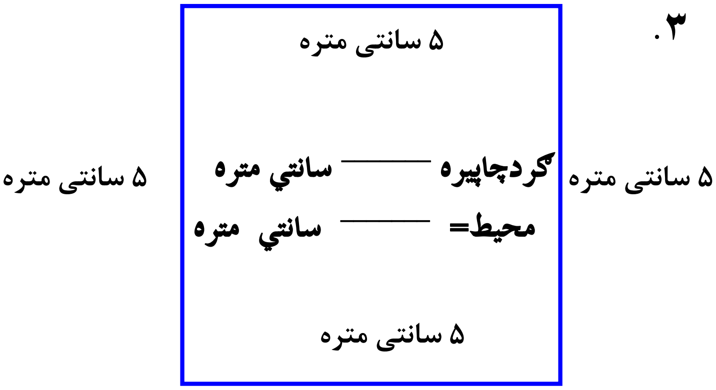

۴. وار ونیسئ دشکلو اوږدوالی اندازه کړئ، جمع یې کړئ، ترڅو محیط یې پیداکړي.

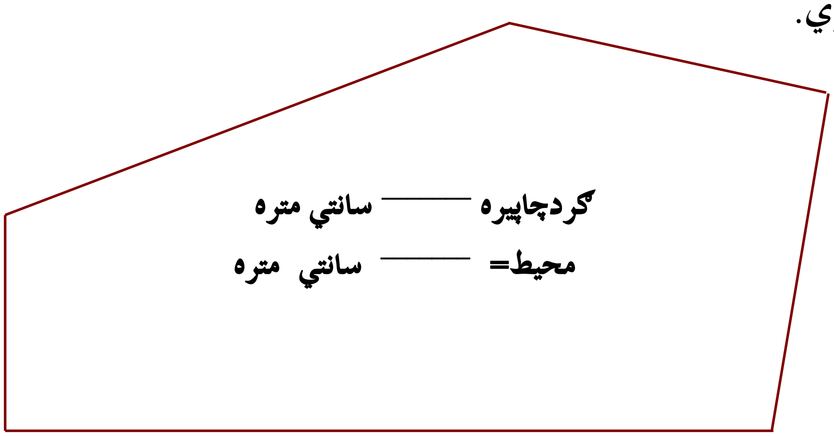

۵. په خپله خوښه یو شکل رسم کړئ وروسته د هغه محیط په سانتي متر سره اندازه کړئ.

کورنی دنده: په کورکې دوه شکله پیداکړئ اودهغو محیط اندازه کړئ او خپلې نتیجې په ټولګي کې ووایاست.

لسم فصل
د کسر پېژندل په عملي توګه
یو شپیتم لوست
په هندسي شکلونوکې کسر

هدف:په هندسی شکلونو کې د کسرونو پشژندل.

مساوي او نامساوي برخې

برخې په عیني اندازه نه دي.

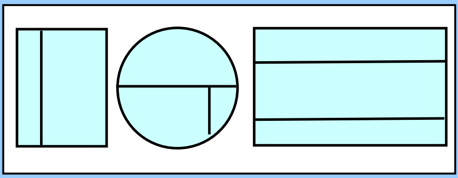

دا مساوي برخې نه دي.

برخې په عیني اندازه دي.

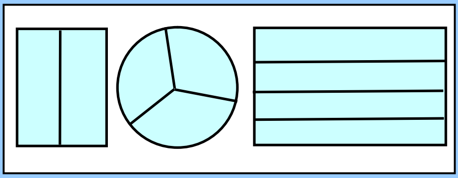

دا مساوي برخې دي.

لاندې هر یو شکل په څو برخو ویشل شوی دی کوم شکلونه په مساوي برخو او کوم شکلونه پـه نامساوي برخو ویشل شوی دی. لست یې کړئ د مثال څخه کار واخلئ.

برخې ۲

نا مساوي

مساوي

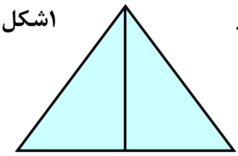

۱شکل

برخې ۳

مساوي

نا مساوي

۲شکل

برخې ___

مساوي

نا مساوي

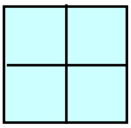

۳شکل

برخې ___

مساوي

نا مساوي

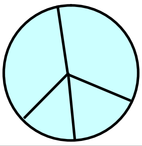

۴شکل

برخې ___

مساوي

نا مساوي

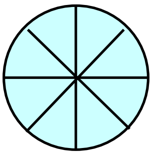

۵شکل

برخې ___

مساوي

نا مساوي

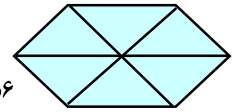

۶شکل

برخې ___

مساوي

نا مساوي

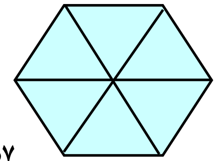

۷شکل

برخې ___

مساوي

نامساوي

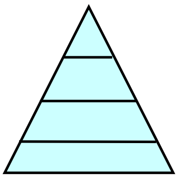

۸شکل

مساوي برخې رسم کړئ او هره برخه په مختلف رنګ سره رنګ کړئ.

۹.

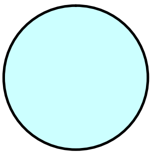

۴ مساوي برخې

۱۰.

۳ مساوي برخې

۶ مساوي برخې

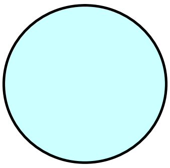

۸ مساوي برخې

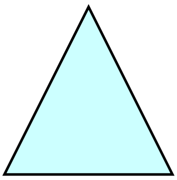

۲مساوي برخې

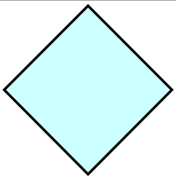

۲ مساوي برخې

کورنۍ دنده: ۴ مساوي برخې رسم کړئ ترڅو نوی شکل جوړ کړی.

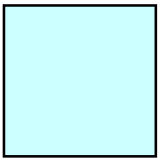

مثلث جوړکړئ.

مستطیلونه جوړ کړئ.
چې مربع نه وي.

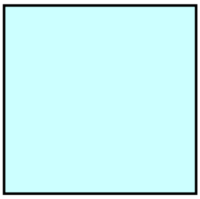

مربع ګاني جوړي کړئ.

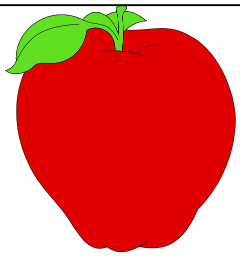

دا یوه مڼه ده

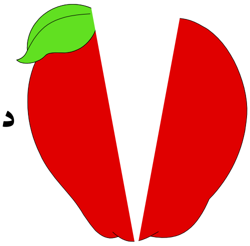

د مڼې نیمایي

د مڼې نیمایي

دا مڼه په دوو مساوي برخو ویشل شوې ده
هره برخه د مڼې یوه، دوهم برخه جوړه وي
اوهري برخې ته یو دوهم $\frac{۱}{۲}$ وایي.

دایو مثلث دی

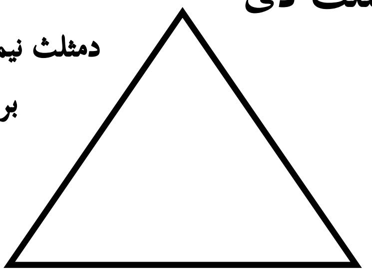

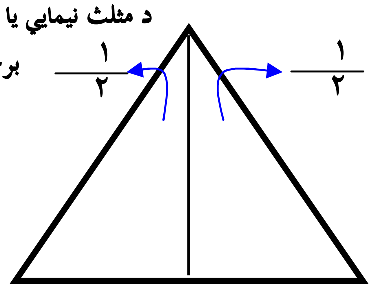

دمثلث نیمايي یا دمثلث $\frac{۱}{۲}$ برخه

د مثلث نیمايي یا د مثلث $\frac{۱}{۲}$ برخه

دایوه مربع ده

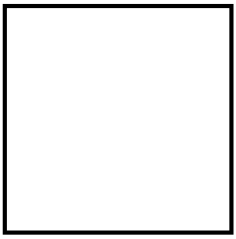

دریمه برخه یا $\frac{۱}{۳}$ برخه

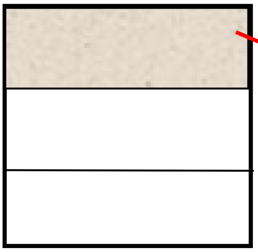

دامربع په دري مساوي برخوویشل شوي ده.
هره برخه دټولي مربع دریمه برخه جوړه وي.

دایو مستطیل ده.

دمستطیل څلورمه برخه
یا ($\frac{۱}{۴}$) برخه
دمستطیل

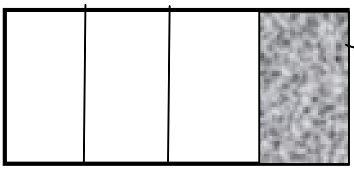

دامستطیل دی په څلورو مساوي برخو ویشل شوی دی، هره برخه د مستطیل څلورمه برخه جوړه وي.

دا یوه دایره ده

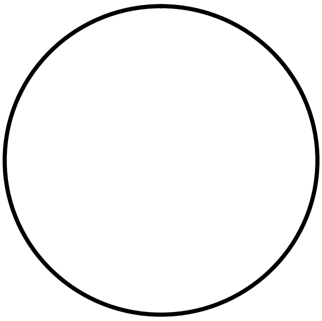

ددایرې نیمايي یا ددایرې ($\frac{۱}{۲}$) برخه

ددایرې نیمايي

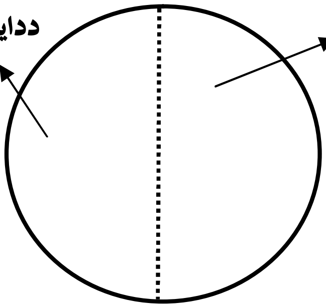

دا یوه دایره ده اوپه دوو مساوي برخو ویشل شوې ده، هر یوه د دې دوو برخو څخه یوه دوهمه برخه د دایرې بلل کیږي.

دوه شپیتم لوست

د یوه کسري برخې ښوونه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې یو شی په څو مساوي برخو ویشل شوی ده یوه برخه یې په کسري شکل ولیکي او هم سرچپه یې یوځومه برخه په شکل کې وښودلای شي.

له ۴ مساوي برخو څخه یوه برخه یې یوه څلورمه بلل کیږي.

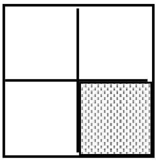

شنه رنګه مربع یوه څلورمه ده

دري مساوي برخې دي هره برخه یې یوه دریمه بلل کیږي.

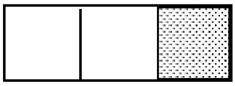

شنه رنګه مربع یوه دریمه

له دوو مساوي برخو څخه هره برخه نیمایي یا یوه، دویمه بلل کیږي.

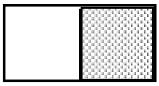

شنه رنګه مربع نیمایي یا یوه دویمه ده

څو نیمایي، یو بشپړ شی جوړوي؟
څو څلورمي یو بشپړ شئ جوړوي؟

۱. نیمایي یې رنګ کړی.

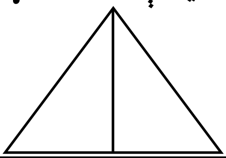

۲. یو دریمه یې رنګ کړئ.

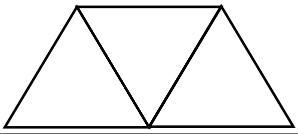

۳. یو دریمه یې رنګ کړئ.

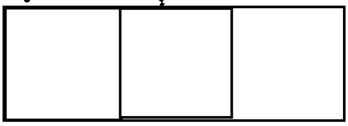

۴. څلور واړه خانې یې رنګ کړئ.

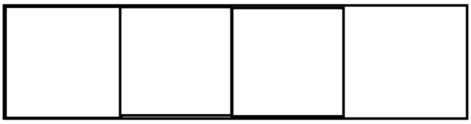

۵. یوڅلورمه وښیاست

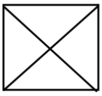

$\frac{۱}{۴}$

$\frac{\text{۱ شنه برخه}}{\text{۴ مساوي برخو}}$

یو دریمه وښیاست

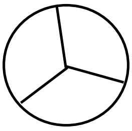

$\frac{۱}{۳}$

$\frac{\text{۱ شنه برخه}}{\text{۳ مساوي برخو}}$

یودویمه وښیاست

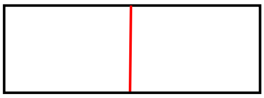

$\frac{۱}{۲}$

$\frac{\text{۱ شنه برخه}}{\text{۲ مساوي برخو}}$ کسری خط (دبرخط)

$\frac{۱}{۴}$ ، $\frac{۱}{۳}$ او $\frac{۱}{۲}$ کسر بلل کیږي.

مشق اوتمرین: لاندې جدول بشپړ کړئ د حل شوي مثال څخه کار واخلئ.

دکسر رنګ شوې برخې ولیکئ	رسم	مساوي برخې
۱– $\frac{1}{4}$ دمساوي برخو څخه یوه یوه برخه رنګ شوې ده یا دشکل څلورمه برخه رنګ شوې ده.	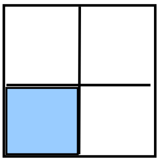	۴
۲–	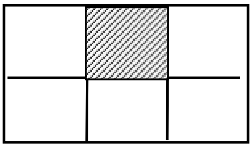	
۳–	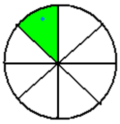	

په لاندې شکلونوکې د رنګ شوو برخو اړوند کسر ولیکئ.

۴–

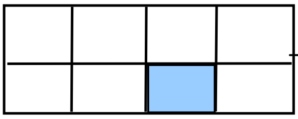

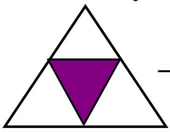

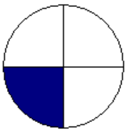

۵–

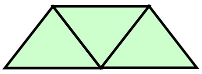

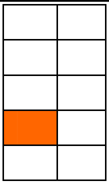

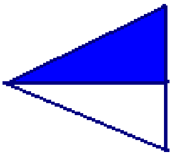
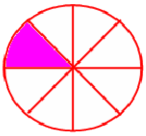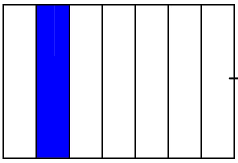
کورنۍ دنده: